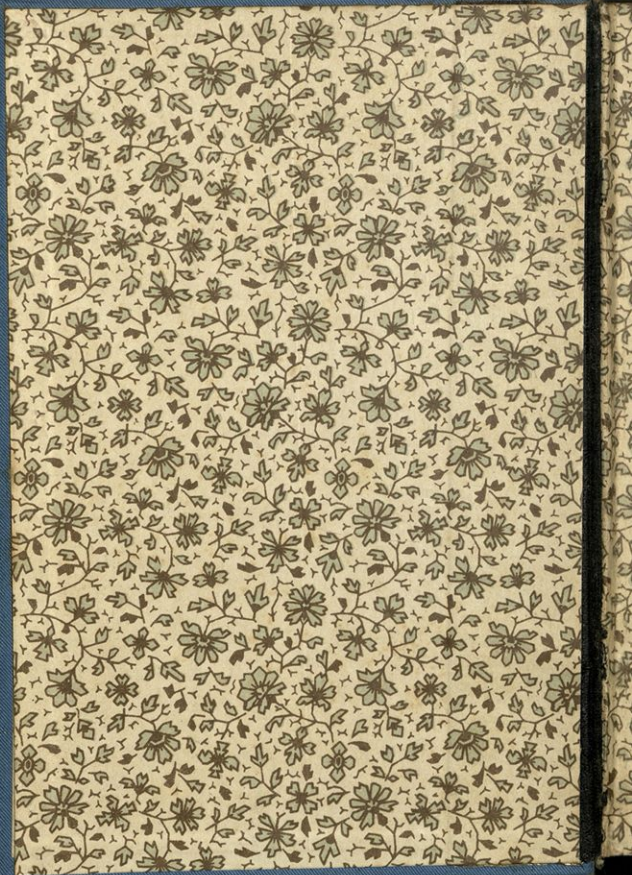
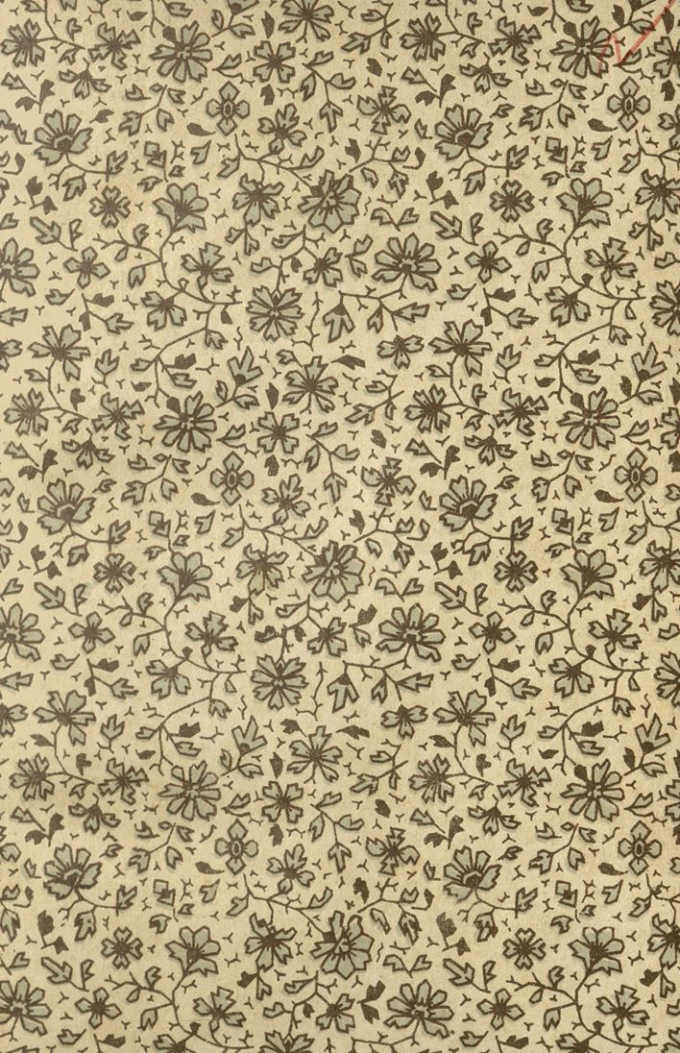

41309

MATERINO
DELO
ZA
BOGA
IN
DOMOVINO

MATERINO DELO ZA BOGA IN DOMOVINO

41309

11. 21.

Ivan Nep. Jemerščič:

Ljuba 1896

Materino delo

za

Boga in domovino

Za Slovenke priredil:

Simon Gregorčič ml.

V Gorici, 1896.

*„Goriška Tiskarna“ A. Gabršček
natisnila, izdala in založila.*

Kupna cena 70 kr.

Reichenburg

MATERINO DELO

ZA

Slovenskajša

BOGA IN DOMOVINO

Hrvaški spisal

Ivan Nep. Jemeršić,

župnik grubišnopoljski.

S pisateljevim dovoljenjem po tretji izdaji priredil
za Slovenke

SIMON GREGORČIČ ml.

V GORICI.

Tiskala, izdala in založila „Goriška tiskarna“ A. Gabršček.

1896.

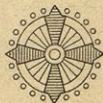
M 1639

41309

Škofovska priznanja pisatelju.

Velečastni gospod!

Prejel sem Vašo prekrasno knjigo «Majka u radu za Boga i Hrvatsku» ter se Vam najtopleje zahvaljujem. To Vaše delo bode brez dvojbe jako lep dar hrvaškim ženam, in želim, naj bi se kolikor možno povišalo število onih mater, ki se bodo odlikovale v delu za Boga in Hrvaško. Vaša knjiga pripomore k temu mnogo v vsakem pogledu. Blagoslavljam Vas iz srca. Priporočam se Vašim molitvam in Vaši ljubezni ter ostajam

Vaš prijatelj

Josip Jurij Strossmayer l. r.

V Djakovarju, 18. decembra 1894.

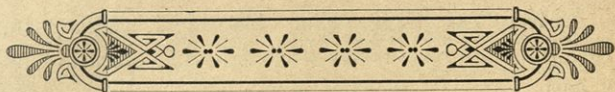

Visokočastifi gospod!

Za Vašo prelepo — za Boga in domovino koristno knjigo blagovolite prejeti 10 gld. «Majka u radu za Boga i Hrvatsku» je znamenita knjižica za hrvaški narod. Blagoslovljena bodi roka, ki jo je pisala. Srčno se Vam zahvaljujem za ta dar. Blagoslavljam Vas in Vaš trud.

Dr. **Alozij Mat. Zorn** l. r.
knez in nadškof goriški.

V. Gorici, 12. septembra 1895.

Prečastifi gospod župnik!

Zahvalim se Vam za Vašo blagovoljnost, v kateri ste izvolili doposlati mi najnovejšo svojo vspodbudno in zanimivo knjigo: «Majka u radu za Boga i Hrvatsku».

Kolikor sem jo mogel v kratkem času prebrati, tu in tam pregledati, veseli me, da ste v tej knjigi tako lepo in razločno razpravljali za Boga in domovino. Lepo pišete in res je, da slednjič vsa sreča i posameznih ljudij i celih narodov sloni na živi veri in na življenju po veri, in kako mora torej vsemu in vselej biti prvo in najvažnejše za časno in večno njihovo srečo, ravnati se po besedah Kristusovih: «Iščite najprej Božje kraljestvo in njegove pravice, in vse to (drugo) vam bode privrženo». (Mat. 6, 33). In zares, «kaj pomaga človeku, ako prav ves svet pridobi, svojo dušo pa pogubi?» (Mat. 16, 26).

Naj Vas torej obilno blagoslovi vsemogočni Bog, da more raznovrstno Vaše delovanje služiti Njemu v čast, Vam in izročnim Vam dušam v večno zveličanje, milemu Vašemu hrvaškemu narodu pa v vsestransko srečo in korist.

Priporočaje se Vaši molitvi, bilježim se z najodličnejšim spoštovanjem

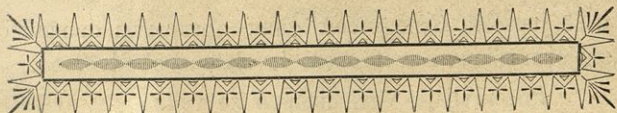
Vam prečastiti gospod

udani

Dr. Jakob Missia l. r.

knez-škof.

Ljubljana, dne 5. novembra 1895.

Velečastni gospod!

Z osobito ugodnostjo sem prejel Vašo divno, s čisto, krščansko nравnostjo in značajnim hrvaškim rodoljubjem prešinjeno knjigo: «Majka u radu za Boga i Hrvatsku», za kar se Vam prav srčno zahvaljujem. Prečital sem knjigo in priznati moram, da je vse pisano v največjo korist čitateljev in v največji ponos hrvaškega naroda. Jaz nimam niti zlata niti srebra, da bi Vam ga odposlal kot dar, ali kar imam, to Vam s polnim srcem tudi pošiljam: svoj blagoslov, da bi mogli napisati še več tako dragocenih knjig in nadaljevati v svojem delovanju v slavo Božjo in v korist bližnjika, in posebno svoje mile domovine hrvaške. Želel bi, da bi vzele «hrvaške majke» moje Črnogorke za uzor, katere bi znale, če bi tudi ne bilo več po njih vzgo-

jenih junaških Črnogorcev, same obvarovati domovini
svoje svetinje: «sveto vero in zlato svobodo».

Pozdravlja Vas, ostajam za vedno

Vaš

† O. Simon Milinović l. r.
nadškof glagolec.

Bar (Črnagora), 2. oktobra 1895.

Velečastni gospod!

Vaše poučno in vrlo koristno delo za naš hrvaški narod: «Majka u radu za Boga i Hrvatsku» sem dobil predučeranjem, vrnivši se od sv. birme, in jo takoj prečital. Zahvaljujem se Vam toplo za poslano tako divno in plemenito knjigo in ob jednem Vam doprinašam majhen znesek 3 gld. za stroške te izdaje.

Z osobitim spoštovanjem, priporočen Vašim pobožnim molitvam, bivam

Marijan Marković l. r.
škof banjaluški.

Banjalučka, 28. septembra 1895.

Velečastni gospod!

Za uljudni in dragoceni dar Vaše prečastnosti ne bi se mogel drugače oddolžiti, nego da se Vam srčno zahvaljujem.

Milostljivi Bog, ki blaži človeška dela ter jih venča z dobrim uspehom, koderkoli se širi njegova največja slava — blagoslovi Vas in podéli Vaši krasni knjigi svojo milost, da obrodi željeni in od vseh domoljubov pričakovani sad, namreč pravo srečo in svetost v družinah: vse na korist svete matere cerkve in korist mile hrvaške domovine.

Vam zelo hvaležen, ostajam z odkritosrčnim izrazom svojega posebnega spoštovanja

udani Vam v Gospodu

Ivan Krstnik Flapp l. r.

škof poreški.

Poreč, 21. septembra 1895.

Velečastni gospod!

Lepa Vam hvala za prelepo in koristno Vaše delo «Majka u radu za Boga i Hrvatsku», koje ste mi izvolili priposlati. Dal Bog, da bi ta knjiga donesla mnogo dobrega našem hrvaškemu narodu, kakor tudi želim, da bi mnogo let zdravi in srečni nadaljevali svoje koristno delovanje za slavo božjo in za blaginjo domovine.

Ob jednom prosim, da sprejmete mali znesek 5 gld., ki Vam ga pošiljam s poštno nakaznico.

Priporočen Vašim pobožnim molitvam, sem z višje - pastirskim blagoslovom

Julij Drohobeczki l. r.
škof križevski.

V Križevcu, dne 26. februarja 1895.

Velečasni gospod!

Izvolite sprejeti 5 gld. kot neznamen dar za krasno Vaše delce «Majka u radu za Boga i Hrvatsku». Hvala lepa, da ste mi priposlali to izvrstno biserno knjigo. Bog daj uspeha na korist mile hrvaške domovine.

Pavel Gugler l. r.
škof.

Zagreb, 7. decembra 1894.

Mnogospoštovani gospod!

Lepa Vam hvala za Vaš srčni dar, Vašo zlato knjižico pod naslovom: «Majka u radu za Boga i Hrvatsku». Bog Vam poplačaj trud v blagor vere in mile naše hrvaške domovine.

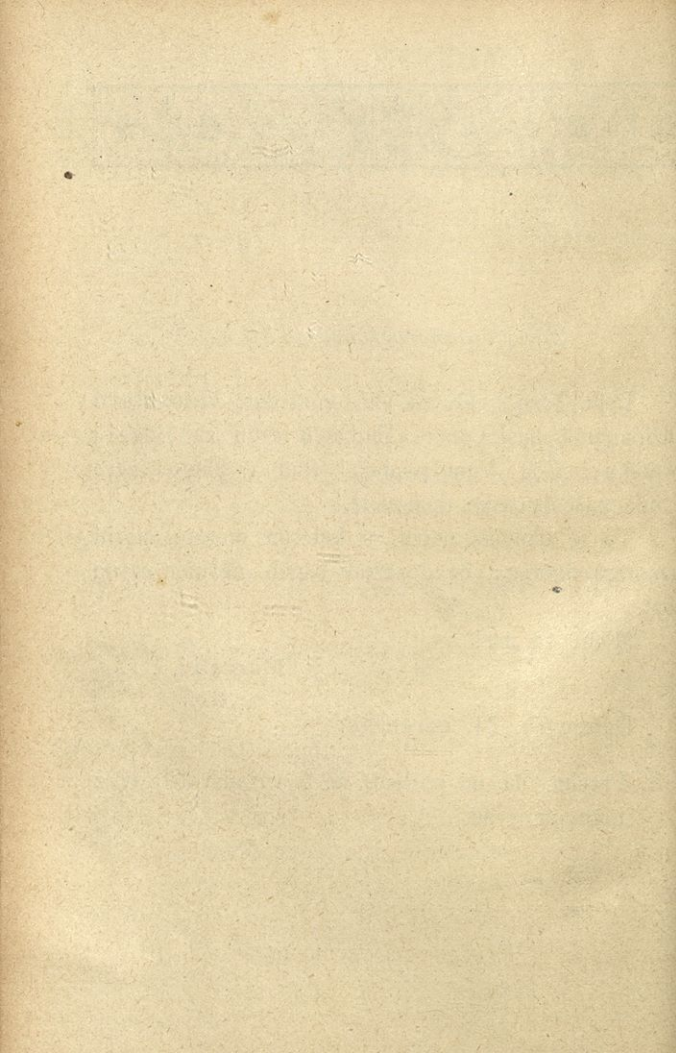
To je najlepši način, s katerim morete storiti premnogo dobrega, če dosežete uspeh, neviden našim očem.

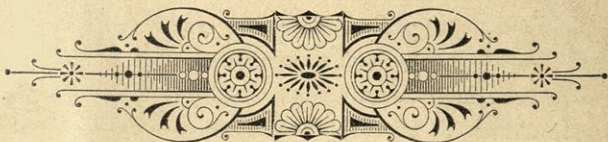
Molite za me!

Marcelić l. r.
škof.

Dubrovnik, 24. novembra.

P. S. Prosim, da mi pošljete še 6 vezanih iztisov z računom vred.

Pisateljev predgovor k tretji izdaji.

Odpravljam te, draga knjižica moja, že v tretje v svet.

Léti vesela in ponosna, nošena na krilih ljubezni hrvaškega naroda in spremljana od blagoslova najvišjih cerkvenih dostojanstvenikov, léti v najvišje hiše plemstva, pa tudi v najnižje kočé hrvaškega kmeta.

Poti, posute z blagoslovljenim cvetjem žive vere v Boga in žive ljubezni do hrvaške domovine, naj te vodijo pod zastavo budne hrvaške zavesti tudi nadalje v vse, tudi najbolj skrite in oddaljene hrvaške kraje. — Bedna Istra, ponosna Bosna, skalovita Hercegovina, „vilinska“ Dalmacija, hrvaško Mejmurje in vse nekdanj slavno in veliko Zvonimirovo Hrvaško — vse to je tvoje ognjišče, saj si ti dete, vzrastlo na rojstni zemlji, a ta je mila in sveta vsemu hrvaškemu narodu!

Tudi bratom Slovincem, ki so te prevedli v svoj domači jezik, bodi dobra mati. Zbiraj jih rada okrog sebe in pozdravi mi posebej vse dične in ponosne slovenske hčere in v njih ves slovenski narod, kateremu si se tako vroče priljubila in ki te je počastil z redkim odlikovanjem, da bodeš — četudi Hrvatica — vendar tudi njegova mati. — Le naprej! Zganimo se! Vse za Boga in milo domovino! Bog daj — dobro srečo!

Tú omenjam, da sem pri pisanju tega mojega dela imel vedno samo plemeniti smoter pred očmi, da izvedem po svojem znanju, po svoji duši in vesti nalogo, ki je na čelu knjige: in v ta namen skušam rabiti — z največjim spoštovanjem — najvzvišenejša sredstva in izbiram najvzvišenejše uzore. Vsaka stvar se dá tolmačiti na razne načine, in celó o jedni in isti stvari bi pisal vsak pisatelj drugače. «Iz polnosti srcá govore usta», veli sv. pismo; narodni pregovor pa pravi: «Ni se rodil, ki bi vsem ugodil!»

Tudi svojo knjigo smatram za majko v delu za Boga in Hrvaško, ki bi želela zbrati vso svojo raztreseno, pa tudi nehvaležno deco pod svoje toplo materinsko krilo; in zato želim iz srcá, naj jo beró poleg dičnih Hrvatice posebno tudi Hrvatje in naj zasledujejo stopinje te dobre matere ter širijo njeno namero.

Še to moram omeniti, da sem to tretje izdanje znatno popravil po najstrožjih in bistvenih kritičnih opazkah in kot tako dal v založbo velečenjene kr. vseučiliščne knjigarne Frančiška Suppana (Rob. Ferd. Auerja) v Zagrebu.

Grubišnopolje, Vseh svetnikov dan 1895.

Ivan Nep. Jemeršić.

V spomin svoji materi.

Še Te gledam, dobra mati: Kako si mi kazala z roko proti nebu in govorila s sladkim glasom: Sin, glej, ondi gori nad zvezdami stanuje Bog, tvoj Oče, in gleda na našo revno zemljico, tvojo mater — slovensko domovino! A ni Te več! Črna zemlja Te je vzela mojemu pogledu... Revni križ nad Tvojim grobom — to je solzni spomin Tvojega življenja!

Daleč od Tebe sem snival v hladnih semeniških zidovih črni sèn, ko je Tvoje srce za vekomaj prenehalo bítí. Leta 1886. 11. junija po noči naznanile so mi zvezde Tvoj poslednji pozdrav in večno: Lahko noč! Poslednji Tvoj pozdrav je bil namenjen meni in v njem je bila zakrita divna oporoka Tvojega premilega srca, s katerim si mi zapu-

stila Svoja dva otroka, mili moji sestrici: Zorko in Milko. V okvirju Tvoje drage oporoke gledam še danes bodočnost svoje slovenske domovine... Ti si umrla, ali Tvoja deca mora pokazati, da živiš v njej in da nisi zastonj točila bridkih solz, ko si ob Svoji smrti blagoslavljala najljubši sad Svojega srca...

Odpusti mi, dobra mati, da sem večkrat preziral Tvoje drage in premile opomine. Še le zdaj vidim, kaj si mi bila Ti in koga sem izgubil! Dokler sem bil še mal deček, dičila si me vedno rada z narodnimi trakovi in mi razlagala s Svojo prirojeno dobroto — slavo junaških naših dedov in naše lepe domovine. Hvala Ti tudi za ta prevelik trud... Če bi danes mogel, potopil bi se v naše sinje slovansko morje in tú bi zbral vse biserje in olepšal bi ž njimi zlato krono Tvojega blagega spomenika. Nabral bi celó solčnih žarkov in z nebeškimi zvezdami bi okrasil Tvoje predrago materino srcé, kedar se spomnim, kako si me Ti negovala in kako si me ljubila... Zbral bi vse belo-modro-rdeče cvetje po vsej široki domovini in ovenčal bi spomenik Tvoje jasne duše...

Cvetje, bisere, zlato, korale
Spletel vse bi rad v venec jeden;
Toda to bi še ne bilo dosti:
Majke mi spomin še več je vreden!

Ah, moj Bog!.. Čemu vse moje prazne želje? Ti že sladko snivaš, zlata moja mati, v Svoji večni zibelki.

Oj majka, sladko spanje spiš,
Poslednji dan se prebudiš!

Tvoje telo se je že spremenilo v prah in pepel. Pa saj to ni bil prah in pepel, nego tvoja zlata duša, ki se je vezala z mojo dušo, — ki še danes živi v njej. Tvoj duh je, ki dela, da sem tako navdušen za slavo mile domovine, da se tako živo spominjam njene minolosti in mislim o njeni bodočnosti!..

Tvoja duša ne samo da živi v meni, nego živi in živela bode na veke tudi v nebeških višinah.... Večna dobrota stori, da se na glas poslednje trobente zopet zjediniš z novo vezjo s Svojo milo deco, za katero jedino si na tej zemlji živela, skrbela in delala.

Gledam Te, ko stojiš čista, popolna in slavna pred prestolom večnosti, kjer moliš z angeljskim jezikom za svojo deco in za

našo milo domovino, za koje srečo tudi danes trepetá Tvoj duh v srcih Tvoje dece.

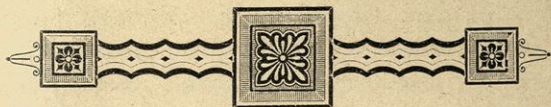
Bog je bil Tvoj rešitelj v šoli Tvojega srcá, in Tvoje srcé je prva šola mojega življenja. S čim naj poplačam Tvojo preveliko ljubezen?

Nič drugega Ti ne morem dati, nego jedino to Ti obetam, da mi bode spomin Tvojih zlatih nauk vedno zvezda sredi temne noči, solnce sredi zimskega dneva! Tvoj nauk mi bode vedno kakor jutranja danica sredi temnih oblakov, kot lepoduh-teči cvet poletne cvetke! Obljubljam Ti, da hočem kot Slovenec vedno delati neustrašeno, trezno in odločno za Boga in svoj mili slovenski narod, vse pa v korist predrage domovine — svoje druge matere. In ko Ti to obeta:

Roke sklepa sin hvaležni,
Mati mila, venec spleta,
Na Te misli, za Te moli:
Daj Ti Bog nebesa sveta.

Mati draga, mati mila,
Spávaj mirno večno spanje;
Spavaj sladko, — naj Te spremlja
Blago moje spominjanje.

I.

Mnogo je, majke, odvisno od vas,
Ali kdaj bolje tú bode za nas;
Nauke sprejema od majke otrok,
Pušča korèn nje beseda globok!
Naše naj vedno vsaka spoštuje,
Tega ne ljubi, kar nam je tuje;
Slavstvu vzreajte vrle sine,
Dike ve, zvezde nam domovine.

Mirko Bogovič.

1.

Niè ni ÷loveku bliže in mileje na svetu,
nego njemu podobne stvari. Živali in
drevesa stojé nizko pod nami; angelji in ne-
beški duhovi pa visoko nad nami; jednaki
so nam samo ljudje, ustvarjeni po božji
podobi in priliki. Zato pa daje porod deteta
÷utljivim roditeljem neko posebno radost, in
zakonska dvojica brez otrok večkrat preлива
gorke solze, da se jej ni izpolnila najmilejša
želja. Zato pa niso božji možjé in očaki:
Abraham, Izak, Jakob, David in mnogi drugi
za nobeno drugo stvar bolj prosili Boga,

nego za deco, da bi se jim pomnožil rod; in v ta namen so vodili posebne zapisnike in knjige, v katere so zapisovali imena svojih prednikov in naslednikov. In čim obilnejši so bili ti zapisniki, tem večja je bila tudi njihova čast in radost.

S to željo po potomcih združena je tudi vzvišena naloga, ki jo je Bog namenil roditeljem, ko jim je zapovedal, naj vzrejajo skrbno sad svoje ljubezni, zlato svojo deco, nežno cvetje, izročeno njihovim rokam.

Dolgo sem premišljeval, kako bi našel primerno podobo, s katero bi mogel najbolje označiti ceno otrok. A nisem je našel. — Kupe zlatá požré čas in razjé rjá; drage kamene pokradejo tatjé; letino — še tako bogato — pobije večkrat toča in pokonča huda ura.... In tako sem premišljeval še dalje o vsem, kar štejejo smrtni ljudje za najvredniše; a nič ni moglo prav označiti istinite vrednosti dece. Naposled sem odprl sv. pismo, izvir resnice, in našel sem, koliko je vredna deca. «Sinovi so dedščina od Gospoda»... «Blagor človeku, kateremu so se izpolnile želje po njih», veli sveti Duh po ustih kralja Davida. In iz mnogih mest sv.

pisma povzame se, kako so otroci božji ljubljenci, cena Kristusove krvi, svetišče sv. Duha, radost Jezusove cerkve, seme božje, cvetje človeštva, ljubljenci angeljev, dediči nebes i. t. d.

Ko sem prebiral življenje božjega učitelja Jezusa Kristusa, — bral sem zopet tú na mnogih mestih, kako se je Sin božji najraje družil z otroci in kako je zažugal najgroznejšo kazen onemu, kdor bi «pohujšal jednega izmej malih otročičev». Tako je govoril o deci — sam Bog, začetnik vse ljubezni in radosti. Sam Bog, naš Stvarnik, ni znal darovati večjega zaklada ljudem, nego otroke. Kako bi tedaj uboga stvar mogla le pomisliti, da označi dostojno s peresom vrednost dece? —

Nu, če so otroci tako dragocen zaklad, ni li torej naša dolžnost, da nad vse skrbimo za nje? Saj poljedelec skrbi za to, da mu zemlja rodi, trgovec, da se mu blago ne pokvari, zlatar čuva svoje zlato in drago kamenje, in mnogi dedič večkrat niti spati ne more od samega veselja nad podedovanim imetjem. In tako delajo tudi drugi. Če človek vse to premisli: ali ne more potem še

bolj skrbeti za dedščino božjo, to je: za otroke? In kakor nisem mogel prej dostojno označiti cene dece, tako bi se tudi zdaj za stonj trudil, če bi hotel dokazovati, da mora biti skrb za deco večja, nego ona za srebro in za drago kamenje.

Pri omikanih narodih uživajo veliko čast in slavo veliki umetniki, n. pr. slikarji, kiparji, pesniki in drugi.

Nu, poglejmo si bliže njihova dela! Vsako delo je napravljeno iz kakega gradiva in le nenavadni umotvor iz takega gradiva imenuje se umetnost; in vrednost dela je tem večja, čim bolj je gradivo, in čim bolj umno je to izdelano. Podobar je postal umetnik le radi tega, ker zna izklesati krasne kipe, in to iz priprostega, neobdelanega kamena; slikar zopet radi tega, ker umeje naslikati divne podobe na košček platna, — in to večkrat s strupenimi barvami; pesnika zovemo umetnika radi tega, ker zna pretresti našo dušo z izbranimi besedami in zna vzbuditi v njej čuvstva, kakoršna se gibljejo po njegovi duši.

Neobdelan kamen, platno, barve, besede,

glas itd. — vse to se šteje za gradivo velikih in proslavljenih umetnikov.

Kaj pa porečemo zdaj o vzgojni umetnosti, kateri je gradivo duša — slika božja? Že samo gradivo je neizrečeno dragoceno. Ali ni torej velika umetnost ona, ki se bavi s tem, da obdeluje to že samo na sebi tako dragoceno «gradivo»? Na to vprašanje nočem odgovarjati; kajti priznavam odkrito, da mi je to uprav nemogoče.

Samo toliko rečem, da je vsaka umetnost le neznamen prašek, ako se primerja vzgojevalni umetnosti.

Poglejmo le zlatarja, kako vklada z drhtečo roko drag kamen v raztopljeno zlató...! Kako ne bi trepetal še le oni, kateremu je naloga, da se bavi z najdragocenejšo rečjo, s človeško dušo?

Človeški duh je podoben vinski trti, ki more roditi izvrsten, okrepčujoč in stoletja trajajoč sad, če se obdeluje o pravem času in če se privija — ali sama ali po umni roki vinogradnika — ob količ ali steno, po kateri se vzpenja. Nasprotno: če se vlačí le po zemlji mej travo in trnjem, — tedaj sicer tudi rodi sád, ali ta je divji, trohljiv in kisel.

Kar sta količ in vinogradnikovo obdelovanje vinski trti, to je človeški duši učitelj in šola; ali najpoglavitniša šola je — šola v materinem naročju.

Koliko tisoč izvrstnih bistrih glav je bilo pokopanih uprav radi tega, ker niso imeli dobre vzgoje. Mnogi so utonili ali slučajno ali slepo v blatu nizkega življenja, ker niso bili priučeni iz mladega, da je treba vaditi svojo dušo; udali so se ugodnosti, zložnosti in lenobi ter so tako ostali demanti, zakopani v smeteh. Njihova, morda Salomonska modrost, morda Homersko pevanje, morda Demostenova usta, morda Rafaelov čopič — vse to leži nemo in brezkoristno za naš narod, kakor pri drugih navadnih ljudeh. — Ali torej delo za človeški duh ne presega vsega drugega na svetu?

Nekdaj je bilo rečeno židovskemu ljudstvu: Pred vami je ogenj in voda, izberite si, kar vam je všeč — tako si morejo tudi odgojitelji, in posebno še roditelji, le dvojno izbrati, namreč: ali hočejo vzrejati otroke dobro ali slabo?

Krščanskim roditeljem je to izbiranje vsekako zeló lahko; kajti ti vedó: da izvr-

šujejo najvzvišenejšo, rekel bi — najsvetejšo postavo, če odgojujejo lepo in prav svoje otroke. Ti se spominjajo vedno onega krasnega pregovora: Mladina je nada bodočnosti. Krščanski roditelji vedó dalje, da govori sam Bog, naš stvarnik in sodnik naših del, v knjigi modrega Siraha, tako-le: «Kdor uči svojega sina, ni žalosten, kedar umira, in ni osramočen pred sovražniki». — Oni roditelji, ki to dobro vedó in premislijo, ti pač skrbno pazijo na to, da jih ne zadene kedaj ona kazen, s katero je Bog kaznoval služabnika, ki ni znal delati z blagom, njemu izročnim.

Božja volja je torej uzrok, da krščanski roditelji vzgajajo svojo deco tako, da postanejo iž nje pošteni in pridni ljudje. Sv. Avguštin lepo označuje moč, ki jo imajo roditelji gledé na vzgojo svoje dece. Pravi namreč: «Oj roditelji, vodite modro svoje sinove, oskrbujte vestno svoje hiše. Kakor je nam dolžnost, da vam govorimo v cerkvi — prav tako je treba, da tudi vi delate v svojih hišah, da bodete mogli kedaj dati dober račun od onih, ki so vam bili izročeni.

Če pa imajo roditelji sploh tako važno nalogo, to je še posebno materam dan neki

poseben upliv na otročje srcé; v tem prese-gajo celo očetovo delovanje.

2.

Kako pa to? vprašala me bode morda katera od vas, drage matere. Saj je vendar oče glava družini; in torej bi pripadala njemu vsaj polovica tako vzvišene vzgojne službe? Res je takó; toda oče ima bolj skrbeti za to, da pridobi, kar je potrebno za preživ-ljenje svojim dragim; in zato je večkrat po cele dneve oddaljen od družinskega kroga. Mati je pa ves čas pri otroku; ona ga uči govoriti, hoditi, spoznavati Boga in drugo.

K materi, ki navadno nima toliko te-lesne moči, privijajo se otroci bolj nego k očetu; in sicer zato, ker jo imajo bolj po-gosto pred očmi in ker vidijo večkrat v njej posrednico mej strogim očetom in mej seboj. Kdor ima le količkaj izkušnje v tej reči, priznati mora, da je velik razloček v hiši, kjer stoji ljubezniva mati poleg skrb-nega očeta, ali pa tam, kjer stojé otroci je-dino le pod strogim očetovim nadzorstvom. In ta razloček umejemo še bolj jasno, če si

predočimo hišo, v kateri je umrla dobra in plemenita mati. Oče res skrbi za blaginjo svoje dece; ali to pa mu ni mogoče, da bi nadomestil mater, ko ga vprašajo otroci dan na dan — zlasti ako so majhni — : «Oče, kam ste deli mamico?» — In oče drži svoje solze in z ginjenim glasom ne more odgovoriti drugega nego to: «Že pride, vrne se, bodite dobri, mati le spi!» — Vsega nedostaja, povsod vse propada, kjer ni materine besede.

Poslušajmo, kaj pravi slavni Ciceron o svoji materi: «Jedina dedščina, ki mi je ostala po ubogem očetu, je bilo to, da sem mu bil podoben po obrazu in v rasti, drugega nič; in če je svet našel še kaj drugega, to naj zahvali mojo mater, ki mi je obogatlila in oblažila um in srcé».

Ni tedaj dvojbe, da je vsemogoči Stvarnik vseh rečij na prvem mestu poklical matere, da se bavijo z najbolj vzvišeno in največjo umetnostjo na svetu, namreč z dobro vzrejo otrok. — Domača hiša je prva učilnica in mati je prva učiteljica. Ako se dete v rojstni hiši ne vzredi za dobrega človeka, tedaj pozneje ne pomagajo nobeni nauki in

nobene šole. Te ga morda napravijo učenjaka ali delavca ali uradnika za katerikoli stan, nikdar pa ne čednostnega in dobrega človeka, če je bila zašla materina vzgoja na krivo pot, ali če je mati vzgojo zanemarila.

Mati je pogosto v družinah uzrok mnoge in neizrekljive radosti, ker je tudi njen položaj v društvenem življenju prevelike važnosti, in zato zasluži tudi posebno pozornost.

Mati ni samo roditeljica, nego je — in mora biti — tudi oskrbnica in odgojiteljica svoje dece. Od matere pijejo otroci tako-rekoč z mlekom tudi težnje, nagnenja in strasti njenega srca. — Mati je tudi neko ogledalo, v katero otroci vedno gledajo, na katerem vedno pasejo svoje oči; mati je uzor, in ta posnemajo toliko rajši in toliko lože, čim bolj so jej udani. Materino negovanje vtisne se tako globoko v otročjo pamet, da je večkrat od matere odvisna njegova največja sreča ali nesreča. Česar mati ne vzbudi v otročjem srcu, to zaspí v njem morda za veke. — Našemu narodu je mati pojem največje ljubezni, požrtvovalnosti in dobrotljivosti, ki vse daja, a ne tirja ničesar nazaj. Kaj velja narodu mati, dokazuje nam

najbolj njegov pregovor: «Mater še Bog ima!» Ta pregovor je toliko bolj dragocén, ker ga obseva venec krščanstva.

Mati — zares kratka beseda! Kdo razume popolnem njen vzvišeni pomen? V tej besedi je najti vse, kar nas raduje, tolaži in povzdiguje. V materi počiva izvir tolažbe, temelj zemeljske sreče, studenec ljubezni.

«Besede mati so polna usta», veli zopet naroden pregovor. V to je Bog vdihnil poseben žar ljubezni. Razen Boga ni človeku nič tako svetega in tako milega, nego je mati. Naj bi tudi mati umrla; ali spomin na njo pa nikdar ne umrje. Njene blage slike, njenih naukov, njenih sladkih besedij ne more nam izbrisati iz spomina niti daljava, niti dolgi čas.

Vprašanje pa je, kaj pomeni beseda «mati» v življenju? Namesto odgovora pogledjmo sina, ki pride iz dalnje tujine..... Recimo, da je visok dostojanstvenik, ki uživa veliko čast v človeški družbi. Ko zagleda iz daljave rodni kraj, obkrožen z zelenjem, in ko že od daleč opazi rodno streho, pod katero je prebil svoja otroška leta, kjer je

sanjal najkrasnejši sèn svojega življenja, tedaj poleti dalje na krilih hrepenenja in sinovske ljubezni. Naposled pride do rojstne hiše, potrka na duri s sladkim nasmehom na ustih in radostno solzo v očeh. Pa glej! Nikdo mu ne pride naproti, da bi mu odprl in ga pozdravil, nikdo ne pride, da bi ga pritisnil na svoja prsa — le tuje, nepoznane osebe zagleda pred seboj in tuj jezik mu pové s počasnim, hladnim glasom: «Vaša mati že počiva na pokopališču!...» In tedaj hiti v neizrekljivi bridkosti na njen grob — jo iskat — —. Nu, takega vprašajmo: kaj pomeni beseda mati v življenju?

Ali hočemo še dalje zvedeti, kaj pomeni mati v življenju?

Vprašajmo siroto, ki nima nikogar pod božjim solncem in modrim nebom, ki nosi samo bridkost in bôl v svojih prsih; vprašajmo jo, kedar kleči na grobu svoje matere, kedar kropi z bridkimi solzami svežo, zeleno travo, kedar kliče z jokajočim togujočim glasom: «Moja mati, ti že tiho počivaš tukaj, ti ne veš, kaj trpi tvoj otrok...»

A koliko hujše je še le oni ubogi sirotici, ki je dobila hudo mačeho, pisano mater,

kakor jo imenuje narodna pesem. Poslušajmo tožbe uboge sirote Jerice v znani narodni pesmi, kojo je zapisal prezaslužni naš književnik, pokojni Matija Valjavec.

Sirota Jerica.

„Vstani, vstani Jerica,
Vstani, ženi vole past
Tjakaj v reber zeleno!“ —
„Čakajte, oj mati vi,
Da danove odzvoni,
Petelinčki odpojó!“ —
„Vstani, vstani Jerica,
Vstani, ženi vole past
Tjakaj v reber zeleno!“ —
Jerica vstala je,
Past voličke gnala je
Tjakaj v reber zeleno.
„Pasite volički se,
Da grem k svoji materi
Tja na britof žegnani,
Kjer so grobje velbani.
Črna zemlja, odpri se,
Črna zemlja, materin grob,
Da vam potožila bom,
Svoje srce odkrila bom“.
Zemlja se odprla je,
Črna zemlja, materin grob;
Jerica tožila je,
Tako govorila je:

„Mati, mati, mamica,
Pač imam hudo mačeho;
Predno še dani zvoni,
Petelinčki odpojó,
Me pokliče, me vzbudi,
Moram gnati vole past
Tjakaj v reber zéleno.
Pri vas pa ležala sem,
Da j' posjalo solnčice
Mi na mehko posteljco.
Mati, mati, mamica,
Pač imam hudo mačeho;
Peče mi 'z pepela kruh,
Z drobnim peskom ga soli,
In kedar mi reže ga,
Vreže mi tak' tankega,
Da se vidi skoz njega;
Zraven vselej krega me.
Vi ste pekli belega,
Rezali debelo ga,
Z maslom ste ga mazali,
Zraven se mi smejali.
Mati, mati, mamica,
Pač imam hudo mačeho;
Kedar ona češe me,
Tak' z grebeni strže me.
Da mi teče črna kri.
Ko ste vi česali me,
Gladko ste česali me,
Milo božali ste me.
Mati, mati, mamica,

Pač imam hudo mačeho;
Postelj imam tak' trdo,
Nikdar ne postelje je,
Nikdar ne zrahljá mi je,
Devlje v zglavlje trnje mi,
Devlje v znožje pesek mi.
Vi ste mehko dali mi,
Vsak ste dan postlali mi,
Vsak ste dan zrahljali mi.

Mati, mati, mamica,
Biti mi ni več doma!“

Mati govorila je:

„Pojdi, Jerica domú,
Zroč' se milemu Bogú“. —

„Mati, mati, mamica,
Biti mi ni več doma;
Tu pri vas ostala bom,
Tu pri vas ležala bom“.

Leže Jer'ca k materi,
Še tako mi govori:

„Bolji mati so mrtvá,
Kakor živa mačeha“.

Komaj to izgovori,
Svojo dušico pusti. —

Kako je pač to hudo,
Oj hudo za vsakega,
Ki nima svoje matere,
Ki ima hudo mačeho.

Vprašajmo še dobrega sina, pošteno hčerko, ko stojita kraj postelje, na kateri že vgaša materino oko, na kateri pojema materino srcé, na koji bledí materino lice: ta nam povesta bolje, nego more popisati pero, kaj pomeni beseda mati v družini in kaj v življenju.

A čemu bi vprašali še dalje, čemu bi iskali odgovora od drugod?

Kaj je mati, to nam povedó najlepše oni, ki so jo že spremili k večnemu počitku, ki so jej zatisnili trudne oči.

• In kak je njihov odgovor?

«Dobre matere ni mogoče več najti, zvesta mati se ne dá preplačati in ne poplašati».

Kako plemeniti otroci spoštujejo svojo mater že v življenju, o tem nam priča sledeči vzgled:

Pred nekolikimi leti so v severni Ameriki, v tako zvani beli hiši vašingtonski, slovesno «vpeljali» novega predsednika svoje države v visoko dostojanstvo. Obkroževali so ga prvi dostojanstveniki, pozdravljalo ga je na tisoče in tisoče Amerikancev z največjim navdušenjem; bogate obleke ponosnih

angleških «lordov» (plemičev) so se blestéle okrog vzvišenega mesta, in ruski, nemški, francoski in avstrijski poslanci, ki so pri našali častitanje kraljev in cesarjev, napravljali so slikovito skupino okrog njega. Pri tej priliki je sedela v kotu ostarela žena, preprosta kmetica. — Nakrat se vzdigne predsednik s svoje barzanaste stolice in pristopi z naglimi koraki k tej ženi ter jo poljubi na občno začudenje, v pričo tolike slave, pred tisoči in tisoči ljudstva ono starko — preprosto ženo, kateri je bil zahvalen za življenje, in ki je položila s svojo vzgojo prvi temelj njegovi slavi, moči in njegovemu dostojanstvu. — Vedel je dobro, kaj je izkusila ž njim v prejšnjih dnevih: vedel je dobro, da je večkrat pritrkala svojim ustom tudi poslednji grižljaj, da ga je dala svojemu sinu; da je skladala težko zaslužen denar ter ga dajala za njegovo vzgojo. — In ta sinovski poljub na materino lice je bil amerškemu narodu najsijajniši dokaz, kako zlato srce imá njihov vladar.

Jeden najznamenitejših mož v zgodovini, veleumni cerkveni oče sv. Avguštin, pripisuje v glavnem duševni pravec svojega

življenja redkim vrlinam in vzgojnemu uplivu svoje matere Monike. Njegovo glasovito delo «Spoved» je prevedeno tudi na slovanske jezike in v njem slavi spomin svoje matere z vzvišenimi in navdušenimi, pa tudi z nežnimi in gorkimi besedami.

Značilna je opazka v njegovem življenjepisu, kako je njegova mati — dokler je v mladih letih stopal po grešni poti — jokaje prosila nekega vladiko, naj se potegne za njenega sina, da jej ne propade v mehkužnem in razuzdanem življenju, in kako jej je ta škof odgovoril: «Sin tolikih solz se nikakor ne more pogubiti».

Materim upliv na svoje dete ima neizmerno moč.

Znano je, da je nekdam Korijolan hotel napasti svoje rojstno mesto Rim. Tedaj so poslali Rimljani k njemu starešine in poslanca, da bi ga odvrnili od njegove namere. Ali nobenemu se to ni posrečilo, nego samo njegovi materi. Ko je ona pristopila k njemu, rekla mu je: «Ali sem prišla k sovražniku ali k sinu? Ali me smatraš za sužnjo ali za mater?» Nadalje je dejala: «Ko si zagledal od daleč Rim, ali nisi pomislil, da je mej

temi zidovi tudi tvoja mati, tvoja žena in tvoja deca...?»

Korijolana so te besede globoko ganile in vskliknil je: «Mati, rešila si Rim!»

Drug vzgled nam kaže, da je bil neki sin zeló razuzdan. Ali ko je poslušal mater, ki je molila zanj pred križem, meneč, da sin spi, in ko so pozneje materine solze kanile na njegovo lice — to ga je spreobrnilo. Drug se ni hotel spovedati pred svojo smrtjo. Le spomin na dobro mater ga je naposled pripravil do tega.

Predaleč bi zašli, če bi hoteli naštetih vse primere detinskega spoštovanja in ljubezni do matere. Spomin na mater priganja človeka vedno k dobrim in plemenitim delom in ga čuva, ako bi morda omahoval ali bi imel zabresti na krijo pot.

3.

Vprašanje je: katero je glavno znamenje matere?

Kaj dela iz matere res — mater?

To je: ljubezen, kraljica vseh vzvišenih čednostij, prečudna podlaga vsemu

zemeljskemu življenju. Vsa ta ljubezen, se zdi, da je osredotočena v eni sami besedi: mati. Mati in ljubezen, zdi se, da sta dva nerazdružljiva in istovetna pojma. Mater prešinja ljubezen do otrok, ta ljubezen jo jači in krepi; ona raste vsak dan in je tako neizcrpna, kakor globoko morje. In zelo pogosto se vzdigne do tolike višine, da se nam v mnogih slučajih prikazuje mati kot nedosežen uзор, pred katerim se klanjamo z največjim ponosom. Prav primeren je tu izrek velikega svetnika: «Kaj bi bili brez materine ljubezni? Mrtev ogel, ogenj brez sija in lepote! Če nočete poginiti od žeje na pustinji življenja, pijte materino ljubezen! Ta ljubezen premaga vse muke in težave, in s svojo močjo podira trdnjave in spreminja črne razvaline v cvetoče vrte».

Tudi narod sam smatra v pripovedkah materino ljubezen uprav za čudodelno. Izmej mnogih vzgledov podajam le ta:

Ko se je bila 9. marca l. 1857. vzdignila grozna burja v škotskem primorju na severnem Angležkem, vrgli so razburjeni morski valovi na obalo razbite ladije in čolne siromašnih mornarjev... V sredi divjih morskih

vrtincev se je čulo samo stokanje in javkaje nesrečnikov, ki so izdihovali svoje duše v obupni borbi s smrtjo. Nikdo ni mogel pomagati, ko so se valovi zgrinjali nad njihovi glavami in so ubožci našli svoj grob v hladnem krilu besnega morja. Burja je trajala nekoliko dnij skoro brez prestanka, nad morjem so se vzdigovale težke megle. Ko so se naposled petega dne potolažili morski valovi, prišli so sorodniki in najbližji prijatelji, da odpeljejo vsaj trupla svojih rajnih. Ali glej čudo! Na morskem grebenu zapazijo ženo, ki je objemala in stiskala k svojemu srcu še malo in nežno, že na pol — mrtvo dete. Mornarji so hiteli na greben in tu so imeli kaj gledati! Žena je umirala, a dete jej je pilo kri, kipeče jej iz globoke rane na prsih. Ubožica ni mogla s čim nasiti svojega deteta, vzela je žrebelj, ki je strčal iz deščice razbite ladije, preparala si prsi in tako hranila svoje dete. S svojim življenjem je ohranila življenje svojemu otroku. Temu prizoru se je čudil ves svet in neki slaven pesnik je ovekovečil ta vzgled nenavadne materinske ljubezni s pesmijo, ki presega vse pesmi svoje vrste.

Še drugo prekrasno pripovedko imamo o materini ljubezni in požrtvovalnosti za svoje dete. Komu ni ostala živo v spominu Andersenova pravljica, kako je mati, iščoča svoje dete, odrezala svoje lepe, črne lase, izjokala si oči, da bi morda tako našla svoje ljubljeno dete, katero jej je bila odnesla smrt. Materino ljubezen nam riše lepo tudi Preradovičev «Putnik». Razen pravljič in pesmij imamo še neštnevilne podobe in kipe, ki nam predočujejo materino ljubezen do svojega otroka ... Spomnimo se samo krasnega umotvora neumrlega Murila, Rafaela in našega Rendića!

Zares, ali se more najti človek, ki ne bi poznal velike moči materinske ljubezni? Oj, koliko nočij prečuje večkrat mati, koliko solz pretoči zaradi svojega deteta, kolikokrat pritiska njegovo nežno ličice k svojim ustam, kolikokrat privija svoje dete k svojemu srcu; zanj bi dala tudi svoje življenje, poslednjo kapljo svoje krvi! ... Oj, kdo more popisati materinsko ljubezen?

Materino srce je ono, na katerem je počitek tako sladek.

Materine roke so, ki se trudijo, da nam pripravijo vsakdanjo hrano.

Materino oko je, ki nas pazi in spremlja z milim pogledom.

Materin sluh je, ki posluša, ali bdimo ali spimo.

Oj, kdo umeje prav — vprašam zopet — ljubezen materino?

Morda si že starček ali starka srebrnih las; spomni se živo delovanja svoje matere. Spomni se svoje mladosti, ko si bil brez skrbij, ko je mati skrbela za te, ko te je poljubovala in te negovala v svojem naročju in čuvala nad teboj, kakor nad zenico svojega očesa. Spomni se njenih sladkih besedij, slušaj njene pesmi, pokliči si v spomin njene svête in opomine. Oj, zakaj ti je rosno oko, zakaj odpiraš svoja usta, čemu se ti izvija bolesten vzdihljaj iz prsij? Kaj ne, takrat te niso mučile skrbi, niso morale viharne strasti tvoje duše, vsaka še tako neznatna stvar te je bogatila, neznatna slaščica te je osrečevala!? Kakor na pol gola ptičica cvrči v svojem gnezdecu in nič ne mara za grabežljivega sokoliča, ki jo obkrožuje, tako si

tudi ti vedno plaval v jednaki radosti, stoječ pod varnimi krili materine ljubezni.

Dà, materina ljubezen je oni čudodelni čar, ki razliva svojo mičnost v uborni kočici, kakor v zlati palači, ki blaži siromaka, kakor bogatina. Mati vliva v našo dušo plemenita čuvstva, ki so v poznejših letih najgotovejši porok naše sreče. Materinska ljubezen je najtrdnější steber, da potrpežljivo prenašamo vse nezgode in neprilike burnega življenja; ona je kot angelj varuh, ki nas spremlja povsod in nam vselej prav svetuje. Materinska ljubezen je ono prisojeno mesto, na katerem se ogreva človek, ono angeljsko krilo, pod katerega senco raste dete, ona obramba, ki zakriva dete pred sovražniki, pred dihom pokvarjenega sveta. Materinska ljubezen je vrtnarica, ki skriva cvetke pred pogubljenim, ostrim mrazom.

Otrokovo srcé je materina svetinja. To hoče imeti mati neskajeno, čisto in sveto. Zato pa skrbno varuje svoje dete, čuva nad njim — kot nad najdragocenejšim blagom; kajti prepričana je, če jej dete pogine, pogine tudi ona ž njim vred. Otrokova sreča je njena tolažba, njena najboljša nada. Z

zlatimi vezmi privije dete k sebi, tako, da se zdí večkrat, da sta mati in dete jedno telo, jedna sama stvar. Ljubezen pa rodi otroško ljubezen. Ljubezen do matere je zvita iz najsvetejših čuvstev, ki ne izgubljajo svoje prvotne moči v nobeni spremembi življenja; mati nam ostaja vedno v vsaki dobi najmilejše in najdražje bitje. Plemenitemu človeku ni nič svetejšega od materinega blagoslova, nič žalostnejšega od njene izgube. Čim dražje blago izgubimo, tem bolj tugujemo!..

S kratka: nič ni na svetu lepšega od materine ljubezni. Ali je kdo, da še ni občutil, kako zvesto, kako odkrito, kako vroče je materino srce?... Ali je kdo, ki ne bi bil našel tolažbe in zdravila svojim bolnim ranam, pa bodi tudi kraj groba svoje matere! — Ko človek živi sam samecat na svetu in nima nikogar, komur bi mogel odkriti svoje bolesti in tugo, tedaj si išče prijatelja, išče si druga. Ali večkrat ga zapelje in prevari tudi najboljši prijatelj. Misleč, da posluša sožaljne in odkritosrčne besede, večkrat presliši pri tem kačje sikanje in lisičjo zvitost. In tako se spomni večkrat ne le osirotelo dete, nego tudi odrasel človek, ljubezni svoje

matere in njenih naukov, in napoti se na pokopališče in tamkaj — nad zelenim grobom, nad materinim prahom — toži svojo tugo in svoje bridkosti.

Iz vsega tega, kar smo rekli, uvidimo, da mati gleda v svojem otroku svoje življenje in zato mu tudi posvečuje vse svoje misli in čuvstva in ulaga z neutrudno skrbjó v njegovo srcé. dva draga kamena, ki imata biti zastava njegove blažene bodočnosti. In ta draga kamena se zóveta: «ljubezen do Boga in ljubezen do naroda in do domovine».

Prav pravi pesnik :

„Slasti v srcu večje ni,
Če za vero, domovino
Dobro vzgajaš si mladino,
Blažiš rod prihodnjih dni“.

(Praprotnik).

II.

1.

Vzemi to dete in vzgoji mi je, dam ti tvojo plačo». — S temi besedami je izročila hči kralja Faraona dete, katero je našla v košku na bregu reke Nila, pravi njegovi materi (katere pa ni poznala). «Vzemi dete in vzgoji mi je, poplačam te» — tako kliče kralj vseh kraljev po ustih svoje hčerke svete učeče cerkve — vsaki krščanski materi, ko jej vrača v njeno naročje in sladko objetje — dete, prerojeno v vodi in rešeno od duhovne smrti po sv. krstu.

Torej ima krščanska mati dolžnost, da vzgoji svoje dete za Boga; in za ta njen trud obeta jej Bog obilno plačo. O tej sveti

in častni dolžnosti — mislim — ne dvomi kar nič nobena modra mati. Vsaka mati mora znati, da vzgajati nedolžno dušo brez Boga je toliko, kakor napravljati nevernike iz svoje dece in stvari, slične némi živali. Svet brez Boga in brez vere je kakor telo brez glave in duše; in če bi se kdaj izgubila čista vera s sveta, tedaj bi se izgubili tudi ljudje. Zato se trudi krščanska mati, da je svojim otrokom prava namestnica božja, da neutrudno skrbi za rešenje njihove duše, da jim je angelj varuh, ki vodi ne le telo, nego tudi dušo otrokovo v oni kraj, o katerem govori Rešitelj z besedami: «Pustite male k meni, ker takih je nebeško kraljestvo».

Vsaka mati se mora zavedati svojega vzvišenega poklica in položaja; zato se mora potruditi, da spozna pot, po kojem hoče voditi vzgojo otrok. Sv. Ciprijan pravi, da bi morala biti vsaka mati taka vzgojiteljica, kakor je bil sv. Tobija. «Daj svoji deci» — spominja ta svetnik — «tako koristne in vzveličevalne nauke, kakor jih je dajal sv. Tobija svojemu sinu. Govori še ti, kakor je govoril Tobija: «Slušajte svojo mater, otroci moji. Služite Gospodu v resnici in pravici in

pazite, da storite vselej to, kar se ujema z njegovo voljo».

Nu, kaj pa je treba storiti, da bodo otroci vršili božjo voljo, da se izredè za Boga?

Bog je vstvaril ljudi, da ga spoznajo in častijo, da ga ljubijo in da se mu klanjajo, da mu služijo in tako pridejo v nebesa.

S temi kratkimi besedami je označen ves tek našega življenja; v njih imamo tako rekoč kazalo, ki nas ima voditi po tem časnem življenju v večnost. Kdor se bolj uglobi v te besede, tak spozna, da se vzdiguje tú od najvišjega k najvišjemu, da se veže jeden obroč z drugim in da nijeden ud ne sme manjkati: sicer se človek obrne na krivo pot. Najprej treba, da spoznamo Boga; kdor njega pozna, ta ga tudi časti, — ker je poln češčenja in spoštovanja do njegovih del. «Nebo in zemlja pričata slavo božjo in podnebje oznanja delo njegovih rok». Kdor njega časti, ta ga tudi ljubi: ker vidi, da je On neizmerna ljubezen, da je krona vsake ljubezni. Če je tako, mora se mu človek nehoté klanjati s svetim strahom, in največja tolažba mu je, če more pokazati to češčenje in ljubezen tudi v zunanjem, in sicer s tem,

da mu služi. Tako pride človek do predzadnjega smotra svojega življenja in preostaje mu le še zadnji: da se izveliča. Izveličanje je poslednji in najbolj vzvišeni smoter vsakega človeka... Za to pa je treba, da krščanske matere vzgajajo svoje otroke tako, da ti dosežejo svoj poslednji smoter, t. j., da postanejo dobri kristijani za večno življenje.

Mnogi roditelji mislijo, da zadostijo svoji dolžnosti, če učijo svoje otroke, naj molijo, naj se učé krščanskega nauka, naj hodijo v cerkev in naj prejemajo sv. skrivnosti. Res je, da so te stvari zelo znamenite in važne in da se je treba najprej ozirati na nje; ali vendar to še ni dovolj. Mnogo kristijanov je, ki sicer pogosto molijo, berô npravne knjige in hodijo pridno v cerkev, ali vendar nimajo prave pobožnosti. Otroci se le tedaj vzgojé za pobožno in bogaboječe življenje, če se jim že od najnežnejše dobe globoko vcepljajo večne resnice o namenu človekovem in o njegovih dolžnostih do Boga, kakor nas to uči krščanska vera. O tem ni dvomiti: kdor jasneje spozna te resnice in po njih živi, ta se odlikuje veliko bolj s krepostjo in pobožnostjo. —

Prva in glavna resnica, ki mora biti deci voditeljica v življenju, je ta: da vse, kar je na svetu, pride od Boga (naravnost ali posredno). — Oni, kojemu so prestol nebesa in zemlja podnožje — mora biti poveličevan, češčen in slavljen v vsakem svojem delu! «Poglej, moj sin, nebo in zemljo in vse stvari, ki so na njej, in védi, da jih je Bog ustvaril iz nič, in tako tudi ves človeški rod». — S temi besedami je osrčevala junaška Makabejska mati svoje sinove pred brezbožnim kraljem Antijohom: naj zaupajo v mogočno pomoč božjo. In vsled tega so pretrpeli najgrozovitejše muke z materjo vred — raje, nego da bi bili prelomili Gospodovo postavo. «Kako bi mogel storiti kaj slabega pred Bogom, ki vse vé in vidi, in grešiti proti svojemu Gospodu?» Tako se je pozival bogaboječi egiptovski Jožef na božjo vsepričujočnost — proti grdi nameri Putifarjeve žene.

Premila mati, ozri se tudi ti na to in skrbi, da bodeš vedno svetila svoji deci z zgledom svetosti in popolnosti. Kakor ne moremo videti solnce brez solnca, tako ne moremo Boga brez Boga spoznati, ne ljubiti in ne

spoštovati . . . Otroci naj se že z mladega naučé, da obračajo k Bogu vse svoje misli in želje svojega srcá; in potem naj so kjerkoli, vedno so, kakor bi stali pred «božjimi očmi».

Druga zeló važna krščanska resnica, ki jo je treba zasaditi otroku globoko v srcé, je ta: da je vsak človek ustvarjen za večno srečo.

Tú na zemlji smo kakor tujci in potniki; tú nimamo stalnega bivališča, nego iščemo bodočega. Zato je potreba, da imamo vedno v spominu to prebridko resnico, da morajo na zemlji večkrat tudi najboljše duše prenašati najhujšo usodo. Sreča jim ne daje ničesar, nezgode jim jemljejo vse, sovražniki jih mrzé do smrti, iz domovine morajo v pregnanstvo, in celó njihove kreposti črné obrekovalci po njihovi smrti. — Jedinó pribežališče in sreča, ki jim še ostane, ta je upanje v boljšo prihodnjost. — Dobro treba vedeti, da je konec tega sveta večno življenje. In če tudi smo zdaj siromašni, če tudi trpimo preganjanje in muke, imeli bodemo vendar mnogo dobrega, če delamo dobro in živimo čednostno. — Kaj pomaga vse, ako nimamo

Boga za prijatelja? Vse mine, ali Bog ostane. Kar je večno, to mora vsakemu človeku več veljati, nego ono, kar je začasno in minljivo. Jedino sredstvo izveličalnega življenja je pa, če izpolnjujemo zvesto božjo voljo. Kdor hoče za Bogom, delati mora to, kar zapoveduje Bog. Glavna bolezen našega veka je krivičnost in brezvestnost. Mnogi delajo samo to, kar morda donša samo začasno korist, ne gledajo pa na škodo, ki izhaja iz njihovega nečistega dejanja. Redko vprašajo ljudje, kaj je spodobno, nego bolj le to, kaj je ugodno. Največ, kar mislijo, je to: kaj poreče temu ta ali oni, če storim to tako ali drugače? — In vendar je zavisna časna in večna sreča od tega, da delamo ono, kar zapoveduje Bog, da-si nam je včasih tudi bridko, in da opuščamo, kar Bog zabranjuje, če tudi nam je težko, če tudi ne donša začasne koristi.

Brez izpolnjevanja božje volje ne velja vsa vera nič Vse molitve, žrtve, posti in miloščine, božje poti in službe nimajo prav nobene cene in niso vseč Bogu — brez izpolnjevanja božjih zapovedij. Izpolnjevanje božje volje — to velja več, nego vršenje

človeške volje; ustrezati božji volji — to pomeni več, nego če imaš še tako popolno znanje o Bogu, njegovih vrlinah in njegovih delih. Vršenje božje volje velja več nego vsa posvetna znanost in vsa človeška umetnost.

Pobožni Job je zbiral vsak dan svoje otroke okoli sebe in je daroval žrtev za nje po navadi stare zaveze, govoré: «morda so moji sinovi kaj grešili in mrmrali zoper Boga v svojih srcih». Tudi ti, krščanska mati, pošiljaj jednako vroče molitve za svojo dečko k prestolu Najvišjega. Moli vedno, posebno, kadar jih odpravljaš z doma, ali v šolo, ali k rokodelstvu, naj jih Bog varuje vsega hudega in vsakega greha in naj jih sprejme pod svoje mogočno varstvo, da bodo napredovali v krepostih za dušno in telesno korist. In Bog, ki prešine tudi najskrivnejše globine človeškega srcá, ozré se milostno na tvojo molitev in izpolni tvojo srčno željo na srečo in veselje tvoje in tvojega otroka.

2.

Blagor otroku, ki ima dobro mater, katera smatra svoje dete za božjega gojenca.

— Morda pa porečeš, krščanska mati: «Kje bi mogla najti, kje dobiti mater uzorno v vsakem oziru, mater, popolno v največji meri, mater, kateri je duševna blaginja svojega otroka nerazločljivo vzrastla ž njenim srcem?»

Sama sv. cerkev nam prihaja tû naproti; spominja nam ženo iz poslednje dobe v stari zavezi: preprosto mater, siromašno na blagu, na pozemskem bogastvu, ali neizmerno bogato na onih vrlinah, ki niso s tega svetá, bogato na imetju, ki ga ne sné rjá, ga ne pokvari molj in ga ne ukradejo tatovi.

Mislite si v svojem duhu tiho, preprosto hišico v majhnem mestu na visokem bregu. V tej hišici najdete vse čisto in prijazno urejeno pri vsem siromaštvu, pri vsej preprostosti. V tej hiši stanujejo trije ljudje: oče Joahim, mati Ana in hči Marija. Njihovo življenje je mirno, bogoljubno; širi se kot hladen studenec sredi mičnega gozdiča. Zadovoljni, srečni, blaženi so; v tej svoji hiši imajo nebo že tú na zemlji. Največja radost jim je mlada hčerka, utelesena čednost, nedolžnost in angeljska podoba.

Preočite si, ve zlate krščanske naše matere, živo v mislih ta tolažilni prizor. Tamati posvečuje vso svojo skrb, vso svojo pazljivost duši svoje hčerke. Neguje jo bolj nego zenico svojega očesa, oskrbuje jo kot najdražji cvet, ki je kdaj vzknil, vzrastel in se razvil na tej zemlji. Ona jo čuva, kakor blagó neprecenljive vrednosti, in pazi tako skrbno na njo, da niti sapa greha ni mogla dihniti v njeno cvetoče lice.

Staro izročilo pripoveduje, da je bila hči sv. Ane tudi po svojem telesu najvzvišenejši uzor miline in lepote. Zato so slavni slikarji in umetniki vedno tekmovali med seboj, kako bi po možnosti najlepše izrazili stas in lice svete Device; to nam dokazujejo tudi slavne slike Rafaelove in nedosežne podobe Španjca Murila. Kadar človek pregleduje te slike, tedaj mora sam čutiti v svojem srcu neko božanstvo, ki samo po sebi izziva gledalca, da sklepa roki in šepeta z ustmi: «Zdrava kraljica!»

Ali hčerka sv. Ane se vendar v vsem svojem življenju prav nič ni ozirala na svojo lepoto. V nazaretskem zatišju se je razvijala, kakor rdeča roža, kakor bela lilija in modra

vijolica pod vodstvom svojih pobožnih roditeljev. In zato je tudi ostal cvetni prah pri teh cvetlicah nepokvarjen in ni nikdar zvenel.

Sv. Ana je dobro vedela, koga vzgaja v svojem detetu; gledala je v njem več nego hčerko, ki je imela razveseljevati poznejše dneve njenega življenja; imela jo je za božje dete; dà, še več, gledala je v njej mater Onega, h kateremu bodo klicali vse veke milijoni za pomoč in tolažbo. In uspeh take vzgoje sv. Ane je bil ta, da je blažena Devica Marija zares sijala kot uzor vsake čednosti. Marija je postala vredna, da bode mati, najpopolnša mati samega včlovečenega Boga — Jezusa Kristusa.

Od sv. Ane se učite tudi ve, drage odgojiteljice naše mladine, v čem tiči prava umetnost, da se vzgojé dobri otroci, ljubi Bogu in ljudem. Ali pa veste, odkod je ona zajemala to vzgojno umetnost, odkod se je učila te modrosti? Iz zlate knjige, ki jo zovemo sv. pismo. Zato pa tudi vidimo na slikah sv. Ane, da ima na krilu odprto knjigo in v tej knjigi je napisano z različnimi besedami: «Začetek modrosti je strah božji». Vprašale bodete morda, kaka pravila

je našla sv. Ana v tej knjigi? Odprite le knjigo Sirahovo in tam bode te besede: «Ne dajaj svojemu sinu moči v mladosti in ne privoli njegovim željam. Upogibaj njegov vrat v mladosti, dokler je še slab, da se morda ne zakrkne in ne bo hotel verovati, in da tako ne napravi dušne bolesi. Uči svojega sina in trudi se okoli njega, da te ne bode žalila njegova sramota». (Sirah, 30, 11—14). In dalje se bere v knjigi Salomonovih pregovorov: «Šiba in svarilo dajeta modrost, a razuzdano dete sramoti svojo mater». (Pregov. 29, 15). To so studenci, iz katerih se zajema najbolj vzvišena vzgojevalna modrost, in ti vrelci se tudi dandanes niso spremenili; še danes izvira iz njih najsvetejša resnica.

Sv. Ana sicer ni rabila prej navedenih pravil za svojo prečisto hčerko, ki ni bila neubogljiva, kakor drugi otroci, kajti bila je spočeta brez greha in polna milosti in je imela tudi že od prvega začetka vse kreposti, vlite jej na izredni, vzvišeni način. Tú predočujemo sv. Ano le kot uzorno mater, v katero se imajo ogledovati kakor v ogledalu vse krščanske matere. V ostalem pa imamo

tú pred očmi deco, rojeno v izvirnem grehu, in zato dajemo krščanskim materam tukaj v roke pravila, ki jih sicer ni rabila sv. Ana, da-si jih je poznala; ali današnje matere jih morajo brezpogojno rabiti.

Sv. pismo je zrcalo krščanskega življenja, ki najbolje kaže našo sliko. Sv. pismo je najbolji potopis za kristijana v zemeljskem življenju. Kdor je s čistim, odkritim srcem iskal v tej knjigi pot v zmotnjavi tega sveta, ta še nikdar ni zašel. Sv. pismo je prečudna zvezda, ki nosi v sebi dragoceno blago in najdragoceneje spomine sv. krščanske vere!.. Ali, žal, danes se malokdo ozira na to.

Ali imajo morda dandanes vsi roditelji pred očmi nauk sv. pisma? Na kaj pa gleda velika večina krščanskih mater?

Na to, da imajo otroci mnogo dedščine; za to skrbi oče, na to obrača mati vso svojo skrb. Pri tem pa pozabljajo, da je hčeri najlepša dedščina iz očetove hiše: čista, neomažeževana, nedolžna, angeljska duša. Nič ni bolj vzvišenega nego to! V taki duši se poraja, kakor v zeleni travi, tisoč in tisoč nežnih popkov, iz katerih se razvija vsak v najlepši cvet krščanske kreposti. Čista, nedolžna an-

geljska duša! Primerjal bi jo vrtu, prekrasni cvetni preprogi, kjer je sredi v tihem hladu razvito živo stanovanje sv. Duha.

Krščanske matere morajo vedeti, da je zelo nestanovitno ono blago, ki ga pridobé in dajejo svoji deci. Lahko se izgubi v malo dnevih; ali dušna blagost ima svojo veljavo še preko groba. Ta preživi vse viharje življenja, premaga še tako silne skušnjave in reši dete iz razburjenega morja ter ga privede v pristanišče blažene večnosti!

Človeku daje sploh vrednost stalni značaj, čistost srca, dušna plemenitost, v tem, ko izginja vse ostalo pred sijajem teh krepostij. Jeden največjih pogrškov pri vzgoji v naših krščanskih družinah je, da se včasih dete že v najnežniši mladosti navdaja s to mislijo, da se meri človeška vrednost jedino po obleki in po denarju. Od tod izhaja tudi oni gnjusni nasledek današnje razuzdanosti, ki se kaže v strašnem svitu v vseh slojih društvenega življenja... Gorjé, če vzraste dete v takih mislih in jih začne potem izvrševati v življenju!

Če se ogledamo po današnjem svetu, vidimo, da živé nekateri ljudjé tako rekoč

samo od oholosti drugih... In če pogledamo v hiše naših roditeljev, vidimo tú spet očeta, ki se morda trudi za mnogo stvari, ali zeló malo za ono, kar je najbolj potrebno. Jednako je večkrat pri materi. Ta pregleda in popravlja večkrat vsako gubo na obleki svoje hčere, njeno bistro oko opazi vsak las, ki je slabo počesan, daje svojemu sinu in hčerki raznovrstne nauke; ali pri tem pa neredko pozablja Boga in dragoceno in nesmrtno dušo svojo in ono svojega deteta.

Vse drugače je to delala sveta Ana s svojo hčerko, kajti gledala je pred vsem na to, da bi jej živelo dete po sv. nauku božjem in da bi izvrševalo božjo voljo v vsem; kar se tiče zemeljskega blaga, ga je zapustila svoji hčerki zeló malo. Koliko je bilo mater ob njenem času, ki so bile v tem oziru tako srečne, da so mogle zapustiti neizmerno imetje svojim hčerkam — kraljevske in kneževske krone; a dandanes ni ostal niti spomin po njih: saj čar posvetnega ponosa in sijaja traja le pol stoletja. Oni dedščini pa, ki jo je zapustila sv. Ana svoji hčerki, čudimo se še dandanes, in še današnje dni časti ves krščansko-katoliški svet sv. Ano

kot uzor pravih in krepostnih mater. Molitev, branje in premišljevanje je bila najljubša zabava v Joahimovi hiši, in jeruzalemsko svetišče je bil kraj, kamor so najraje zahajali. Kakor je vodila mati svojo hčerko pogostoma pod te svete oboke, tako je dobrotljivi Bog vsak tak korak v Jeruzalem drago poplačal sv. Ani in jo bogato obdaril. Od vseh milijonov hčerâ, ki so tedaj bivale na pozemeljskem površju, je bila izbrana jedino ta deklica, da postane mati Izveličarjeva; samo njej, hčeri sv. Ane, je oznanil angelj: «Blažena si mej ženami!»

3.

Najglavniši temelji, na katerih mora sloneti vzgoja krščanske mladine, so: pobožnost, ubogljivost, odkritosrčnost, poštenje in delavnost. Če sloni človeško življenje na tej podlagi, tedaj se mora pričakovati gotovo obilen sad od Boga — za časno in večno srečo.

Otrok je že sam na sebi pobožen; ali vendar je treba vzbujati v njem to prirojeno lastnost. V krščanski družini se ponuja

za ta namen najlepša prilika dan za dnevom, mesec za mesecem. Vsakdo vé, kako blaži detinsko čuvstvo pripovedovanje (in naj bi bilo še tako priprosto) o Gospodovem rojstvu, o pastirčkih, o sv. treh kraljih, o dvanajstletnem Jezusu in podobno. A kdo pa ima tú prvo nalogo? Zopet pravim: krščanska mati.

Krščanska mati je — po vzgledu svete Ane — prva učiteljica v svoji družini; na njo pada največja in najtežja odgovornost gledé na usodo njenega deteta.

Dete mora gledati in videti v materinem življenju, kako mu je živeti. Zato dobra mati — oddaljena od posvetnega šuma in vrvenja, v tihi samoti, v krilu svoje družine — največ deluje za Boga. In v tej neutrudni delavnosti je ona srečna in blažena. Prav pravi Herbert, da jedna dobra mati več velja, nego sto učiteljev. In srbski pesnik Sundečić poje:

Govor dece — takšen je kot majke,
Delo dece — nalik delu majke,
Moli deca — kakor same majke ...
Časten porod je od častne majke,
Domoljuben — z majko domoljubno
Bogoljuben — z majko bogoljubno.

Kdo bi mogel vedeti: koliko molitvic izreče mati nad zibelko svojega ljubljenca? Kolika je tú njena skrb! Ne zdi se jej škoda časa in ves trud se jej zdi prava slast. In kadar otrok v prvo ponavlja za njo s tihim glasom: «Oče naš», kadar vzdiguje svoje ročice k nebu in kadar prvokrat ž njimi zaznamuje svoje belo čelo s križem — po vzgledu materinem — tedaj se rodi v materinem srcu neizrekljiva sreča, tedaj uživa prvi sad svojega neutrudnega delovanja. Zato naj nobena krščanska hiša ne zanemarja te dolžnosti; otroci naj vselej in povsod začenjajo z molitvijo jutro svojega življenja. Ta prvi utis uglobi se neizbrisljivo v otročjo dušo in ostane nepokvarjen vse dneve bodočega življenja. Pač hudi viharji bi morali priti nad glavo sina ali hčere, grozna usoda bi jih morala doleteti, da bi izbrisali iz duše spomin detinskih let, spomin na ono molitev, ki jih je najprej učila mati: «Oče naš» in «Češčena Marija!»

V naše slovenske kraje prihajajo večkrat naši bratje Slovaki z daljnega Slovaškega. Ti živé uborno, ali pošteno, baveči se s prodajanjem žičnatih izdelkov in z veza-

njem loncev. Mej odraslimi vidimo tudi mlajše dečke.

«Ali znaš moliti?» vprašal sem nedavno po svoji navadi nekega dečka.

«Znam!» odgovoril je.

In ko sem ga pozval, naj moli, jel je moliti polagoma in razločno vse navadne molitve in še druge, ki niso v navadi pri nas; pri tem je snel svojo čepico in sklenil svoji suhljati roki.

«Kdo te je naučil moliti tako lepo?» vprašam dečka.

«Mamica! Že je rajna!» odgovori in biserne solze mu zalijó oči.

«A kako pa, da hodiš tako daleč po svetu?»

«Zato, da se preživim, gospod!»

Tužno lice, ponošena suknjica na telesu in nekaj malo one kositraste kuhinjske posode in žičnatih izdelkov mu je bilo vse bogastvo. — Ali pri vsem tem mu je mogel vsakdo brati na prvi pogled na čelu čisti, krščanski značaj in videti, da stanuje v njegovi duši prava in neprisiljena pobožnost. Oj! kako goreče je molil ta hvaležni sin slovaške matere!

Mislil sem: Ali bi znalo kako naše dete takó moliti, če bi došlo v tujino? In nehoté sem vzdihnil: «Blažena si mati, ki tako daleč od tú snivaš večni sèn! — Ako bi temu svojemu detetu ne bila dala nič drugega na pot življenja, nego samo molitev — to si mu dala najlepšo dedščino. Počivaj v miru — blag ti spomin!

Kakor imajo matere sploh vaditi otroke krščanskega življenja, tako je treba še posebej skrbeti za to, da so otroci pobožno navzoči pri službi božji, posebno pa pri sv. maši in propovedi, da večkrat in vredno prejemajo sv. sakramente.

Duševni mir otrokov naj bode materi najlepši ponos, največja slava — vse njeno bogastvo.

Gotovo hrani marsikdo v živem spominu svoja detinska krasna leta, gotovo se marsikdo od nas živo spominja do današnjega dne: kakó smo se veselili, ko sta nam obečala oče in mati, da pojdemo ž njima v cerkev; in s kakim strahom in spoštovanjem in nezrekljivo radostjo smo prestopili prag hiše Gospodove, kakó ginjeno se je blestelo naše oko in nedolžno lice v času vzvišenih in

svetih cerkvenih obredov. Oj zlata leta mladosti in nedolžnosti! Oj blaženi dobri krščanski stariši!

Srce roditeljev trepetá nekega svetega veselja, ko vidijo, da so njihovi otroci pobožni in pridni; kadar ti dobivajo povsod zasluženno spoštovanje, tudi v tujini, še počiva blagoslov božji nad njihovo glavo in spremlja vsa njihova dela! Njihova duša je mirna, kadar se morejo zanesti v vsem na svoje otroke, ko vidijo, da jim bodo kdaj tolažba v boleznih in bridkosti in da se jih bodo hvaležno spominjali v molitvah in blagoslavljali njih spomin še tedaj: kedar oče in mati po težkem zemeljskem potovanju položita svoje kosti v hladni grob! Tako se poplačuje večkrat že tú na zemlji ljubezniva, razumna skrb roditeljev, ki jo imajo z vzrejo svojih otrok.

Druga lastnost, ki jo je treba vcepiti otrokom, je ubogljivost. Neubogljivost je večkrat začetek vseh grehov, ki se jih vidi pozneje v detinskem življenju. Že mali otroci so večkrat svojeglavni in hočejo vse doseči s svojo drznostjo in trmo. A kako naj postopa krščanska mati v tej reči?

Ali bodeš morda dopuščala svoji deci, morda dovoljevala, da bo nerazumno dete vodilo tebe razumnico?

Pri nekih otrocih je dovolj le svarilo. Prav! Če te otroci iskreno ljubijo, če si si pridobila njihovo zaupanje, poboljšajo se že tedaj, ko opazijo, da si užaljena, samo da jih opomniš s prijaznimi in blagimi besedami. Večkrat je pa to še vse premalo. Nu, če to ne pomaga, tedaj treba vedeti, da tanka šibica najlože izžene iz otrok neubogljivost; to je najbolje zdravilo, s katerim se zdravi svojeglavnost. Trmo je treba zlomiti na vsak način, ker sicer bi postalo dete še bolj kljubovalno. Kljubovalnost in drznost, to je v otročjem življenju poseben črn madež, in gorjé, kjer se ti ugnjezi, kjer vzraste in preide tako rekoč v mozeg in kri otročjo.

Ko se nauči dete neubogljivosti, tedaj prestane mir in pokoj v rodbinah. Premnogo-krat se je dogodilo, da je bilo neubogljivo dete uzrok večnih prepиров med očetom in materjo. Oče hoče kazniti to kljubovanje, mati pa se temu upira. In nasledek? — Razpor in razdor in nesloga!... Neubogljivost se prejema zeló naglo otročjega srca, po-

ganja in raste nepričakovano naglo. — S to neubogljivostjo se izgublja v detetu vsako spoštovanje, duši se ljubezen, izgublja se hvaležnost, in na mesto vsega tega se v otroškem srcu ugnjezdí kljubovalnost in tremoglavost v vsej svoji grdobi.... Zato pa čujemo večkrat, da tožita oče in mati: neubogljivo dete imam, ne vem, kaj začeti?..

Ako je deca neubogljiva, krivi so temu sami roditelji, ker bi si lahko vzgojili ubogljive otroke. Le od roditeljev je to odvisno, da se privadi otrok že z mladega ubogljivosti. Če se to zgodi, potem mu ne bo nobena očetova zapoved več težka in nobena materina želja neljuba.

Tretja lastnost, s katero je okrasila sv. Ana svojo jedino hčer, blaženo Devico Marijo, bila je odkritosrčnost.

Nežni otroci niti ne vedó, kaj je laž, kaj zvijačnost. Njihovo lice je zanesljivo dušno ogledalo. Ali to nepoznavanje laži navadno ne traja dolgo. Laž se priljubi detetu tako brzo, kakor neubogljivost; v laži se izrazi še prej, nego v neubogljivosti, in potem gorjé in Bog pomagaj! — Laž ni nič boljša od neubogljivosti.

Kaj pa je prvi uzrok laži?

Če dete kaj slabega stori, potem pa to zataji, bojé se pričakovane kazni.

Skoro da nikdo ne vé, od kod pride pri malem otroku, da vedno vrti z glavo in govori vedno jednaki: «Ne». Pameten oče in modra mati morata zadušiti prvo tako laž in jo zato dvojno kazniti. One pregreške pa, ki jih dete samo prizná, naj oprostita, ali vsaj manje kaznujeta, in to zaradi otroške odkritosrčnosti. Ali tú je treba še opomniti otroka, da bo v drugo ostreje kaznovan, če se predrzne še kdaj zlagati. Dete mora vedeti, da bi grešilo še bolj, če bi kaj zatajilo z grdo lažjo, in da ni nič lepšega nego odkritosčno spoznanje: «Kriv sem!»

Zeló pogostoma se dogaja, da so roditelji najbolj krivi detinske laži. Kajti ne le, da sami lažejo pred otroci, nego tudi deco učé lagati. Taki ubožci ne pomislijo, da bodo otroci lagali tudi njim samim.

Dogaja se, da roditelji večkrat še le grajajo dete, kedar ne zna dobro lagati. Pravijo mu n. pr.: da je neumno, nič vredno, da ne bo nikdar nič iz njega... Nasprotno pa: če se zna zvijačno izvijati radi svojega

slabega dejanja, mu pravijo, da je modro, fino, vrlo dete.

Če oče ali mati pohujšuje svoje dete s slabim zgledom ali ga naganja, da laže, da z zvijačo koristi sebi ali drugim, tedaj zadržaj za vedno v njem voljo, navdušenost in prepričanje, da je zelo potrebna resnicoljubnost, ki nam jedina more vtisniti na čelo znak človeške časti.

Kedar stori dete kak neznaten pogrešek, da si morda malo zamaže obleko, kaznijo ga roditelji ostro; ali za druge še mnogo večje prestopke niti ne marajo, dà — kar je še hujše — še hvalijo jih za to. — In tu si že otroška pamet napravlja nazore in mnenja o pravičnosti in nepravičnosti kazni; in dobro vé: da bi se bilo moralo ono oprostiti, to pa kaznovati. Da se s takim ravnanjem dete po malem vedno bolj kvari in nravstveno pači, ni treba še le razlagati. Otroška duša je kakor mehki vosek; v njo lahko vtisneš sliko božjo, pa tudi podobo hudičevo. Iz otroka vzgojiš lahko angelja ali hudiča. — Zato te opominjam, mila mati: Vcepljaj svoji deci vedno v srcé odkritosrčnost in ubogljivost, in imela bodeš iz njih angelje v

detinski dobi, v odrasli dobi odkritosrčne sinove in hčerke, v svoji starosti pa radost in tolažbo, in še nad svojim grobom — čast in hvalo!

V vencu krščanskih krepostij poznamo cvetko, ki je najkrasnejša in najmilejša vsled svoje ponižnosti, zato pa najbolj izpostavljena mrzlim vetrovom in žarečemu solncu. Ta cvet bi se moral najskrbneje negovati in čuvati; ali gostokrat vene, suši se, in če je enkrat zvenel — izgine za vekomaj — — Mej dragocenim blagom krščanskega življenja poznamo vsi dragotino, ki je človeku večkrat jedini lišp in jedino imetje... Ako se pa enkrat izgubi, tedaj ga ni možno nikdar več najti niti v brezkončni morski globini, niti v zemeljskem osrčju, niti v neizmernih nebeških višavah... In vendar — ga človek večkrat svojevoljno in lehkomi selno zavrže!

Kateri pa je ta cvet, kakšen je ta dragi kamen? — To je cvet nedolžnosti in drag kamen deviške čistosti. In ta cvet in drag kamen sta za poznejša leta najkrepkejša podlaga zadovoljnega, srečnega in blaženega življenja — in naj bi se tudi razpenjal

nad glavo še tako črn oblak najtežje nesreče. In glavni pogoj, da ta cvet bujno živi, in da se ta dragotina ne zgubi, je poštenje in sramožljivost... In te lastnosti so prekrasno odsevale v življenju mlade device Marije.

Sramožljivost je jedna najmenitnejših krepostij za deco in za odrasle In tú se zopet seje prvo semo v družinah. Od prvih vzgojiteljev je odvisno, kaj pozneje vzraste iz tega semena: ali lilija čistosti, roža devištva, ali pa trn pregrehe. «Oj, kako krasen je čist rod v svojem sijaju; nesmrten je njegov spomin; kajti poznan je pri Bogu in pri ljudeh!» Tako beremo v svetem pismu. — Uverjen sem, krščanska mati, da se popolnem ujemaš s temi besedami.

Čistost srcá se blesti na jasnem čelu, odseva iz bistrih očij, govori iz nežnih ust, daje telesu moč in vsemu življenju ljubeznivo mičnost. Kristus blagruje vse, ki so čistega srcá, in obljubuje, da bodo gledali Bogá. Zato je izrekel tudi sv. Ivan Zlatoust v carigrajski cerkvi pred tisoč in tisoč poslušalci: «Za nobeno reč ne skrbite toliko, kolikor za to, da vzgojite svojo deco v sveti čistosti in sramožljivosti». Ali pa tudi more

biti lepša krasota za mlado življenje nego venec, zvit iz belih lilij?

Kar je v prirodi cvetni prašek na cvetlici, kar je sveže zelenilo na travnikih, kar je sijaj zlatu, kar je bliščoba demantu — to je čisto in sramožljivo srcé v mladinskem življenju.

Če so, mila mati, tvoji otroci sramožljivi, če jim lice zalije rdečica, kedar slišijo kako nespodobno besedo: dobri so, zláta so njihova srca, njihove duše so sijajne in prozorne, kakor kristal. — Ali gorjé pa roditeljem, gorjé tudi deci, kjer se izgublja sramožljivost, kjer se, namesto rdečice na licu, lahki nasmeh ziblje na ustnicah, kedar prihajajo nečedne besede na jezik, kedar se naslaja uho, poslušajoče vsakovrstne govore... Sramožljivost je prirojena vsakemu človeku, in slabo za onega, ki zgubi to prirojeno lastnost že v svojem detinstvu. Čast, sramožljivost, nedolžnost, poštenje — to je tako ozko zvezano mej seboj, da se ne more nikakor ločiti drugo od drugega. Ali si morete misliti nedolžnost brez sramožljivosti, sramožljivost brez poštenja in dobrega imena? — Kedar človek jenja sramovati se samo za jedno

svoje nepošteno delo, to je že korak, za katerim more slediti še celo število drugih še hujših pregreh!

Pošteno in sramožljivo življenje je od vseh pozemeljskih žrtev Bogu najljubši dar.

Predaleč bi zašli, če bi hoteli razpravljati v tej knjižici o tej vzvišeni čednosti v detinskem življenju. Le to želimo, da bi očete in matere nikdar ne zadele one grozne besede: «Gorjé onemu, po katerem pride pohujšanje; bolje bi mu bilo, da bi se mu obesil mlinski kamen na vrat in bi se potopil v globočino morja, nego da pohujša jednega izmej malih».

Peta krepost, katere se je vadila Mati Božja, je bila delavnost. Tudi ta ima svoj temelj v hiši roditeljev. Otrok ne more opravljati sicer težkega dela; in bilo bi tudi neodpustno, če bi silili dete k delu, ki presega njegove moči. Kako torej?

V mladih letih se mora baviti dete najprej z opravilom svoje duše, — ki se razvija, ki se vzbuja, ki se uči spoznavati razne reči in si osvojuje potrebnih naukov za svoje bodoče življenje. In tú je dolžnost vsakega očeta in vsake matere, da nadzorujejo otroško

delo, da je podpirajo in je vzpodbujajo k vstrajnosti. Nekoliko trenutkov na dan more posvetiti vsak oče in vsaka mati brez izgovora svojemu detetu.

Lenobo mora odgojitelj odločno in stanovitno pobijati; kajti lepo veli pregovor: «Lenoba je grdoba». «Lenoba je duši, kar rjá železu». — Roditelji naj opozarjajo deco, n. pr. na bučele in mravlje, kako te marljivo delajo in kako treba, da se vzgledujejo na njih. Marljiv deček bo tudi vrl mož, in marljiva deklica pridna gospodinja. Če se je otrok naučil iz mladega pridno delati po svojih močéh in še le po izvršeni nalogi zabavati se na pošten način; če se je naučil najprej izpolnjevati svoje dolžnosti in še le potem krepiti svoje mlado telo z zabavno igro: tak otrok ostane zvest svoji navadi tudi v vsem svojem bodočem življenju. Najprej dolžnost, potem še le drugo!

Oj skrbite, ve drage krščanske matere, da vzgajate tudi ve svojo deco po zgledu sv. Ane. Vsemogoči Stvarnik vam je dal zapoved o resnicah svete vere, po koji se vam je ravnati. Zato vam je treba tudi, da učite svojo deco, naj izpolnjuje s spoštova-

njem in ljubeznijo božje zapovedi. Če to storite, potem bodo iz vaše dece gotovo vredni udje človeške družbe. In znali bodo dobro in vestno izvrševati dolžnosti, ki jih vežejo k roditeljem, dokler so še otroci, k deci, ko postanejo roditelji, k cerkvi in domovini.

V ljubezni in z ljubeznijo vzgajajte svoje otroke, ve vrle Slovenke! Vzbučajte v njih srcih vse čednosti, bodite jim matere polne srbi, ljubeznivosti in pametne ljubezni. Če to storite, vedite, da postane tudi prosta hišica otroku raj, ker najde v njej vedno zvesto in pravo mater in najboljšo svojo prijateljico. Nikdar naj ti deca ne vidi na licu neizmerne jeze; nikdar naj ne čuje iz tvojih ust ali ostalih domačinov: grdih, podlih, sramotnih ali opravljenih besedij; ničesar naj ne vidijo, kar bi jim utegnilo vznemiriti njih čuvstvo, njih srcé.

Sv. pismo prav pravi: «Odpiraj vedno modro svoja usta in blag nauk naj ti bode na jeziku!»

Varuj svoje otroke pred razuzdanimi in hudobnimi ljudmi; bodi jim uzor ves čas, ki ga preživé v tvoji hiši; uči jih, da bodo

cenili čednost in nedolžnost nad vse; opominjaj jih, naj posnemajo vzvišen zgled svojih svetih zavetnikov (patronov). In če to storiš, tedaj jih moreš pustiti brez strahu, naj plavajo po razburjenem morju časnega življenja. In naj bi jim tudi včasih razburkano valovje žugalo s propastjo, vendar kreposti, podedovane od tebe, nikdar ne dopusté, da bi izgubili pogum, nego jih pripeljejo spet na pravo pot v luko rešitve.

Oj, krščanska mati, ne išči mnogo radosti in veselja zunaj družinskega kroga. Najugodniša zabava naj ti bodo one ure, ki jih moreš prebiti v krogu svoje dece. Dobra mati išče svojo srečo v napredku svoje dece, za katero bi prelila zadnjo kapljo svoje krvi.

Sv. pismo veli o materi, ki srčno ljubi svojo deco: «Njeni sinovi se vzdigujejo in jo blagoslavljaajo». Če tudi ne dočaka nagrade na tem svetu, vendar živi njeno delo, in tudi ona bo živela vekomaj v sadovih svojega dela.

Še enkrat vas opominjam, ve plemenite slovenske matere, vzgajajte svojo deco ne le za ta minljivi svet, nego bolj za nebo in za Boga. Pazite, da dece ne razvajate z

nečimurnostjo, da ne bodo gledali samo na obleko in na nestalno telesno lepoto, nego učite jo, da imajo v sebi nekaj bolj dragocenega od telesa, in to je krasota neumrljive duše — slika in podoba božja!

Do hladnega groba naj navdaja vaše srce goreča ljubezen do otrok, da postanejo iz njih pobožni, ubogljivi, odkritosrčni, pošteni, marljivi, ponižni, vestni, sramožljivi, pravični, varčni, samozatajni, rodoljubni, uljudni in pohlevni ljudjé. — S tem se pri- ljubite Bogu najbolj in izvršite najdostojniše njegovo sveto voljo.

Prepogosto se dogaja, da roditelji na tej tužni zemlji ne morejo zapustiti svoji deci nič drugega nego bridke solze. Ali, če ostane njihova deca pobožna, ubogljiva in odkritosrčna, poštena in delavna, ako ne pozabi svojega Boga, marveč ga goreče ljubi — to se jim večkrat celó le bridke solze spremenjajo v najdragoceniše biserje. — Tú mi prihaja na misel neka oporoka, ki sem jo nekdam bral. Mati je umirala v tujini; imela je dvoje od nje oddaljenih otrok. Njen soprog se je bil preselil že pred njo v več-

nost. Na smrtni postelji je napisala s tresočo roko te-le besede:

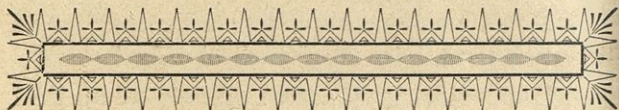
«S težkim srcem se ločim od vaju, draga otroka, in ker vaju ne bom videla nikdar več na tem svetu, pošiljam vama svoj poslednji materin blagoslov in to zapuščino:

Najprej bojta se Bogá; ne pozabita nikdar moliti zjutraj in zvečer k Onemu, katerega sem vaju učila spoznavati in nikdar ga ne zapuščajta! Drugo: ne pozabita, da sta vaju učila oče in mati moliti v domačem jeziku; cenita ga nad vse in ostanita vedno zvesta Bogu in domovini. Tretje: bodita ubogljiva in odkritosrčna; kajti najbolj nesrečno je ono dete, ki se ni naučilo ubogati in govoriti resnico. Četrto: spominjajta se zmerom, da nimata niti očeta niti matere in da sta odvisna od tujih ljudij; zato pa skrbita, da si prisvojita njih ljubezen in naklonjenost z uzornim vedenjem in ponižnostjo. Gori v nebesih, poleg milega našega očeta bodem pričakovala radostnega in srečnega dné, ko se zopet snidemo. Ostanita z Bogom in molita vsak dan za svojega očeta in svojo mater».

To je prelepa oporoča; spominjaj se je krščanska mati in stori tudi ti tako!

Ona roka, ki je prva delala sveti križ nad otrokom kraj otroške posteljice in ki napravlja isti križ še na smrtni postelji kraj svojega mrtvaškega prta, ni drugo nego zlata palica, s katero se po starodavni pravljici čarobno odpirajo blagajne, polne zlata in dragega kamenja.

III.

1.

Ko smo poudarili glavni smoter, kako je treba vzgajati mladino za Boga in večno življenje, moramo zdaj omeniti tudi vse ostalo, kar podpira ta smoter in kar mu služi. Kdor hoče biti dober kristijan, ta mora biti tudi dober človek in reden občinar. To življenje je odgojilnica za večno življenje; zato je treba tudi, da se vzgaja dete tako, da postane srečen in koristen ud družine, občine in domovine.

Da bo torej kdaj bilo v deci srcé, napojeno z ljubeznijo do sorodnikov, rojakov in domovine, da se bo mogel otrok ob svojem času poprijeti z vsemi močmi dela v

korist naroda in domovine: to mora biti druga skrb vzgojitelja, in posebno matere.

Kdor ljubi Boga, ta ljubi tudi svojo domovino, kjer je rojen in vzgojen; o tem ni dvojbe.

Vprašala pa bodeš, mila mati, kako je mogoče šibkim ženam ljubiti domovino in delati za njeno korist?

Na to odgovarjam, da blagostanje naroda ne počiva samo v rokah môž-velikanov, nego bolj v moči dobrih krščanskih mater, ki vzgajajo svoje otroke za vse stanove v domovini. Lepo govori Klencke: «Materina vzgoja je temelj društvenemu in npravstvenemu zdravju dece; očetovska vzgoja more temu le pomagati, more ga dalje voditi, ne more mu pa postaviti temelja. To more storiti samo mati, ako je res to, kar bi imela biti». Dobra mati je dobrotnica naroda, blagoslov domovine, dar božji za sv. cerkev.

«V materinih rokah počiva rešitev naroda», rekel je neki glasoviti državnik.

«Kakoršne matere, tak narod», spominja zopet drugi.

V materinih rokah počiva torej ne le časna in večna blaginja posamičnikov, nego

tudi celega naroda. Mnogi narodi imajo zahvaliti svoj razvoj in svoje blagostanje dobrim materam; globoko pa so padli v vsakem pogledu oni narodi, kjer se ni cenila materina vzgoja, kjer matere niso izvrševale svojega svetega poklica, za kateri jih je odločil Bog sam, ko jim je izročil vzgojo človeškega rodú. «Otrok je božji dar, ki ga more mati ali ohraniti ali pokvariti», glasi se arabski pregovor.

Matere morajo vzgajati deco za nebo, one imajo napravljati iz dece diko domovine.

Tú ne gre za to, kako se ponaša kdo pred drugimi v javnosti, nego bolj za to, kaj dela in kakó. Bog ljubi tiho in skromno delo.

Verujte, naše mile matere, da je večkrat krepostna in pobožna mati več storila za narod in domovino nego kak glasoviti državnik, ki si je nabral na stotine in tisoče lovorjevih vencev. Taki skromni delavki je zvit venec nad zvezdami, katerega ne pokrije rjá, nego bode nepozabljen na vekomaj lepšal glavo skrbne matere.

Mati, ki vzreja Bogu in domovini ju-naške sinove in čednostne hčere, je vredna

več nego kaka kraljica v svojem veličanstvu in sijaju; njene zasluge so neizbrisljive.

Kaka sreča bi bila, če bi se v vsakem narodu ohranil prvotni žar domovinske ljubezni, one ljubezni, ki jo je dobra mati najprej rodila in pozneje vzgajala!

Sveta naloga dobre matere najbode, da vsaja v srca svoje dece ljubezen, zvestobo in požrtvovalnost do domovine.

Od vseh dolžnostij, ki se jih dete več ali manj zaveda, razumljive so mu najbolj one, ki ga vežejo na narod in njegovo domovino. Če tudi jih ne razume še popolnem, vendar pa jih čuti, njegovo srce je vendar napojeno z nekim posebnim domoljubnim čuvstvom. To čuvstvo je prirojeno vsakemu človeku. — Vprašanje pa je, odkod je ta dar?

To je dar od onega Očeta luči, od katerega izhaja vsak blagodar in vsaka popolnost. In če je to njegov dar, če je Bog sam vsadil seme domovinske ljubezni v človeško srce, pač ne preostaja nič drugega nego zopet sveta dolžnost vzgojitelju in posebno materi, da to seme podpira v njegovi rasti, da ga zaliva in hrani s svojo ljubeznijo.

Krščanska mati je dolžna razvijati in netiti čuvstvo domoljubja v svoji deci. In če dela tako, ne dela proti božji volji, nego nasprotno: po svetih božjih zapovedih.

Sam Kristus, najkrasnejši uzor vseh čednostij, nam je jasno pokazal s svojim zgledom, da moramo goreče ljubiti svojo domovino in ceniti svojo narodnost.

Jezus je bil poslan do vseh narodov; hotel je rešiti vse ljudi, umrl je na lesu sv. križa za nas in za vse ljudi, in hotel je, naj se njegov sveti nauk širi po vsem svetu. Ali vendar je objemal z neko posebno ljubeznijo svoj narod, iz katerega je bil izšel po krvi. Sv. Pavel pravi o našem Odrešeniku, da je bil «služabnik obyeze», to je, da je propovedoval v onem času, ko je živel v umrljivem telesu tú na tej zemlji, samo v židovski zemlji, kar je bilo tudi od Boga že naprej odločeno in prerokovano od prerokov.

V znani zgodbi s Kananejsko ženo je pokazal, da je treba sicer ljubiti vse narode v obče, ali vendar svoj narod še posebno, bolj nego drugi. Pri tej priliki je pokazal, kakó je treba, da najprej pomagamo svojemu narodu, iz katerega smo vzrastli in v kate-

rem smo rojeni po božji previdnosti, in da treba, da se najprej oziramo na svoje, ako so potrebni, in potem še le, da pomagamo tujcem.

Naš Gospod je tako ljubil svoj narod, da ga je «najprej» počastil s svojim dohodom, da se je rad uklanjal njegovim postavam in običajem. In od tega truda ga ni odvrnila niti nehvaležnost, niti preganjanje, niti kak drug napad, — samo da bi mu pomagal.

Kakor pri drugih narodih, bili so tudi pri Židih oproščeni plačevanja davkov preroki in učitelji, pa tudi krvni sorodniki kraljev in njih nasledniki. Jezus pa ni bil le učitelj, nego tudi kraljevski naslednik iz rodú Davidovega: in vendar je rad pomagal prenašati bremena svojega slavnega, toda tačas rimskemu gospodstvu podložnega naroda, če tudi je v svoji domovini komaj imel mesto, kamor bi bil naslanjal trudno glavo.

Ko so zbirali v Kafarnavmu denarje, ki jih je plačeval vsak Žid od dvajsetega leta svoje starosti kot cerkveni davek za bogočastne stroške in svetišča, tedaj je plačal tudi Jezus za-se davek. In ker ni imel denarja, velel je Petru, naj vrže trnek v morje

in naj vzame ono ribo, ki se prva ujame, odpré jej usta in naj plača davek zanj in za-se z onim denarjem, ki ga najde v njenih ustih. — Na ta način je pokazal naš božji Rešitelj velik čudež in dokazal hudobnim Židom, da ne brani dajati davek cesarju, dasi so to govorili. Ali tega pa ni priznal s tem, da bi bil zgubil svojo predpravico, po kateri ni bil dolžan plačati davka. Tú se vidijo ob jednom v mali stvari tudi druge važne in velike stvari; vidi se znanje in moč Jezusa. Riba je imela vzeti novec in nosé ga v ustih celo sebe samo postaviti ž njim na službo apostola Petra. Sam Jezus je ustvaril denar v ribjih ustih in je pokazal svojo božansko moč, ki ne dolguje nobenemu davku.

Ko je o drugi priliki obiskoval mesta in trge in je videl množico ljudstva: smilili so se mu, ker so bili zapuščeni kakor ovce brez pastirja. In zato je dejal svojim učencem: «Žetva je sicer velika, ali delavcev je malo». Dà, njegova ljubezen je bila takó goreča, takó živa, takó občutljiva, da je plakal nad jeruzalemskim mestom, ko ga je zagledal kratko pred svojo smrtjo in je v

svoji vsevednosti ob jednom videl kruto sodbo, ki je žugala mestu pogubo. Dà, On je plakal in točil solze najčistejše ljubezni, ko je klical: «Kolikokrat sem hotel zbrati tvoje otroke kakor zbira koklja svoja piščeta pod krila, pa niste hoteli.....»

Še več: na poti na Kalvarijo je pozabil svoje bolečine in klical jokajočim ženam: «Ne jokajte nad menoj, temveč objokujte sebe in svojo deco...»

In če pogledamo na njegov križ, ali nam to ne kaže najjasneje, kako je Jezus ljubil svojo domovino?

Židovsko ljudstvo sicer zaradi svoje trdovratnosti ni hotelo priznati zaslug svojih najboljših sinov, temveč je kot upornika razpelo na križ celó samega — svojega Izveličarja. Ali Jezus blišči se vendar na obzorju vseh narodov kot jasna zvezda, ki kliče sinovom in hčerkam vsakega naroda: «Zgled sem vam dal, da tudi vi storite, kakor sem jaz storil».

Ljubezen domovinska in narodna je torej naložena in posvečena po samem vzvišenem zgledu Gospodovem.

To ljubezen nahajamo pri vseh narodih. In lahko bi trdili, da je še bolj odkritosrčna in živa v onem narodu, ki je manj izobražen, nego pri onih, ki so morda s preveliko omiko zatopili in zadušili svoja čuvstva.

Ljubezen do vere in domovine je obožila narode in krepila njihove moči v težkih bojih; ta ljubezen ni poznala nobene meje, ko so se imele celó najtežje žrtve polagati na domovinski oltar. In v taki ljubezni so se odlikovale tudi žene.

2.

Zares premnogo je zgledov, kako more žar domovinske ljubezni razvneti tudi nežna srca plemenitih žen. — Ko so možje včasih v največjem obupu izgubili pogum, tedaj pa vidimo, da so jih njihove žene privijale na svoje slabe prsi in navduševale za vstrajno borbo. «Bodi junak, ne plakaj, dragi moj, častno in sladko je umirati za Boga in domovino!» Take bliskovite besede, ki so jih govorile neustrašljive in vitežke žene, so bile večkrat uzrok premnogih in sijajnih zmag. — Nasprotno je zadevala grozna ženska kletev

bojazljivce in mlačneže, ki so postali izdajalci svoje lastne rojstne zemlje, ko so ugasnili v svojih srcih vsako navdušenje za domovino in vsako iskro ljubezni do nje.

Pri tej priliki se spominjam nehoté prekrasnih besedij ponosne Arabke, ki jih je govorila svojemu jedincu. Da se poslužim besedij dičnega Hrvata Savfet-bega Bašagiča — mislim, da še nobena mati ni izustila vzvišenejših besed in izlila bolj vročih čuvstev za svoj narod in za svojo domovino. Da se bode tudi naš nežni spol vzgledoval nad velikodušjem ponosne arabske matere, naj mi bode dovoljeno, da prenesem po kalendarju «Bog i Hrvat» — njegov prevod iz dela «Mešahirunisa» v to knjižico.

— Zadnji žarki arabske slave so bili utonili v valovih atlantskega morja, padel je bil na bojnem polju junak Ebul-Gazan z ostankom arabskih vitezov, otemnel je bil zadnji krajec polumeseca nad pirenejskim polotokom, in poslednji slabotni kalif Ebu-Abdulah-es-Sagir izdal je bil Španjcem slavno Granado na milost in nemilost, samo da reši svoje revno življenje. In tedaj je njegova nesrečna mati Aiša zadnjikrat gle-

dala z brega, ki se je pozneje zval «arabsko gorjé» — svojo milo in drago domovino, lepo in krasno Granado, ki je vedno bolj mikala njeno bridko užaljeno srcé. Tužni vzdihljaji so se jej dvigali iz bolnih prsij, in solze so padale kakor dež po bledem licu tužne in užaljene starke. In stopila je pred sina in spregovorila mu te-le besede:

«Izvržek, ki nisi vreden, da se zoveš ud slavnega arabskega naroda, katerega sem rodila na veliko nesrečo rodu in domovini, sramujem se celó pred črno zemljo, da si mi ti sin. Pač sreča bi bila, da sem rodila kamen namesto tebe!

Jokaj, mevža, plakaj, ko nisi mogel možko braniti svoje svete domovine; nu, le plakaj zdaj kot ženska!

Vitezom, zbranim pod «Livaul hamdom» nisi hotel priteči na pomoč; ko je trebalo, da bi bil mej njimi, ni te bilo, nego si se skrival, kot plašljiva ženska. Če nisi mogel izvojevati slavne zmage, kakor so tvoji dedi večkrat storili na bojnem polju, mogel bi bil pa vsaj obraniti domovino tolike propasti!

Dà, dà, mogel bi bil; ali nisi hotel, ker si bolj cénil razkošje in uživanje turškega

dvora nego mater domovino. Po dnevu in po noči si se zabaval s sužnjami in gledal v vrtilih, kako so se odbijale sence z vitkih stebel. To je bilo tvoje zanimanje. Ni ti bilo žal, da za trenotno zadovoljstvo svojih poželenj pogubiš svojo čast, svoj ponos in vse. Nikdar ti ni prišlo na um, da bi poskrbel za bodočnost svojega naroda.

Prokleti sin! Kaj si storil s sveto sabljo, ki si jo podedoval po slavnih dedih? Komu si izdal Granado in dvora Alhambra in Elbajza? Kdaj in v katerem boju si vodil viteze, ki so vedno strahovali sovražnike s hrabrostjo in junaštvom?

Če bi te kdo vprašal: kaj je bilo s tvojimi konji, kako bi mu odgovoril? Kakó pogledaš v obraz svojim prednikom sodnjega dne, ko pride ves svet pred vsevedočega sodnika, kakó jim odgovoriš, ko te bodo vprašali po tvojih delih? Reči boš moral: S sabljo, ki ste mi jo zapustili, sem posekal le neubogljive sužnje in sužnjice. Neskrbno veselé se v Granadi, na dvorih Alhambra in Elbajza, v vrtilih in cvetličnjakih sem kradel Bogu dneve. Za rešitev domovine in za njeno bodočnost mi ni bilo mari. Vaše vojske

sem žrtvoval sovražnikovim rokam, da bi le zadostil svojim strastém. Konji, na katerih ste vihrali vi v boj, donašali so meni le sužnjice iz raznih krajev svetá.

Glej, tako bodeš polagal račun za svoja dela, a jaz, tvoja nesrečna mati, pogreznem se v črno zemljo od sramote.

Poglej še enkrat, dokler je še čas, ona široka polja, rodovitne njive, sijajno urejene dvore, bogate knjižnice, divne vrte in zemljo, napojeno z arabsko krvjó, — nu, nesrečnik, poglej vse to še enkrat! Alhambra, stolna palača endelvskih kalifov, pretvarja se v prah in pepel v žarečem plamenu. Granada, ki je rodila toliko arabskih velikanov, je padla radi tebe v sovražnikove roke; radi tebe se poruši, in tožila te bode sodnji dan kot začetnika svoje pogube. Beži, plahún, beži! Arabski vladar nima nikakega prava več v svoji domovini. Pomisli, da ti bo treba zdaj potikati se kot živini po afriških pustinah!

Idi ter preživi v siromaščini na najpodlejši način ostanek svojega sramotnega življenja; ali nikdar ne misli, da se že rešiš samo s to sramoto. Ne samo na tem svetu, nego tudi še v hladnem grobu ne bodeš imel

miru in pokoja; in na spomeniku ti zapišejo s črnimi črkami: «Tú počiva mož, ki je z nogami teptal čast in ponos svoje matere, ki je mučil svoje mirne podanike s trinoštvom in vsako bedo, ki je prodal slavno Granado sovražnikom v roke, tú počiva veličanstvo izdajalca, mevže in najpodlejše stvari po imenu Ebu Abdulaha-es-Sagira. Večno mu prokletstvo!»

Bedni sin, te besede ti še v grobu pre-tresejo usmrajeno telo!»

Koga ne presune ta vzvišeni govor plemenite matere v globočino srcá...?

3.

Ako pregledujemo zgodovino vseh vekov in narodov, tu vidimo zopet, kako so se žene in deklice vedno odlikovale uprav s čudovito ljubeznijo do domovine. Žene so se radovale z narodom v sreči; v nesreči pa so tugovale z besedami psalmista: «Kako hočemo prepevati Gospodovo pesem v tuji zemlji? Če pozabimo tebe, Jeruzalem, naj me pozabi moja desnica, naj se jezik prisuši k mojim ustnicam, ako se te ne bom spominjala!»

Žene so bile pripravljene darovati vse svoje dragocenosti in biserje, svoje može, deco in lastno življenje — na korist mile domovine.

Kdo ne pozna junaške Judite, ki je rešila domovino grozne Holoferneve šibe?

Kdo se ne spominja junaštva device Orleanske, ki — če tudi deklica — se ni bala pokajočih pušk in zvenčečih sabelj in se ni tresla, gledaje smrti v oči, nego je dala celó življenje na grmadi za svojo domovino?

Kdo ne ceni visoke žrtve Esterine, ki je stopila v zakon s perzijskim kraljem, da bi zljajšala breme svojemu narodu, kateri je stokal pod jarmom pregnanstva, in je bila pripravljena vse pretrpeti za svoj narod?

Kdo ne vé, kako se na bregovih baltiškega (vshodnega) morja Danci še danes spominjajo, kaj jim je bila Dagmar, hči kralja Otokarja? In o hčeri Karla IV. pišejo angležki zgodovinarji, da je znala s svojim blagim postopanjem krotiti strasti svojega soproga in braniti z junaškim srcem svoj potlačeni narod.

Komu ne pride pred oči sveta devica Roza Viterbska, ki je hitela na čelu silne vojske v največjo nevarnost proti sovražnikom svoje domovine?

Jednako je tudi Ivana Arska, polna svete srčnosti, navduševala narod proti Henriku VI., tlačitelju Francoske.

Kdo se ne čudi hrabrosti Karoline Kordajeve, devojke plemenitih čuvstev in domovinske navdušenosti, ki se je oborožila pred sto leti za strahovlade francoske prekucije z večjo srčnostjo nego mnogi možje in se ni bala grozne giljotine in potokov nedolžno prelite krvi, nego je z nenavadno hladnokrvnostjo zmočila meč s krvjo Maratovo, jednega glasovitih krvnikov francoske dežele, na to pa pisala svojemu očetu iz ječe: «Hvala Bogú, velik zločinec je uničen, — on ni bil Francoz (Marat namreč je bil Švicar); sreča domovine je tudi moja sreča».

In kdo ne strmí nad požrtvovalnostjo špartanske žene, ki je podala svojemu jedincu meč, pošiljaje ga v boj, in mu rekla: ali ž njim, ali na njem; to je: ali vrni se kot zmagovalec, ali pa padi v boju!

Druga špartanska mati je poslala v boj proti sovražniku domovine tri svoje sinove, jedino svojo diko, svojo tolažbo, svojo nado. In ko se je za kratek čas vojniški glasnik skoro ves pobit vrnil v mesto, vprašala ga je mati: «Kako je z vojsko? Kje so moji sinovi?»

Glasnik odvrne z globokim vzdihom: «Vsi trije so padli!»

Žena vpraša dalje: «Ali je domovina v nevarnosti?»

«Oj ne, rešena je», odvrne glasnik.

«Dovoli, da odidem!» vzdihne mati.

«Kam pa?» dé zopet glasnik.

«V svetišče, da se zahvalim Bogu, ker je rešena rojstna zemlja».

Če resno premislimo tako plemenito delo, nikakor ne moremo tajiti, da so imele žene vedno in vselej velik upliv na narodnost.

Tako n. pr. se ima zahvaliti francoska književnost za svoj razvitek mnogim plemenitim ženam, ki so navduševale svoje može, da so popustili tuji jezik ter govorili in pisali v materinem jeziku. Bile so francoske žene, ki so zbirale okrog sebe bolj omikane može ter jih navduševale za narodno delo.

Ko so nedavno prišli v Sibirij k razpravi Rumuni, zatoženi radi neke spomenice, so jih dočakale rumunske gospe in gospodične z ovacijami, nosé na prsih narodna znamenja z rumunskimi barvami in napisom: «Za narodne mučenike!» — Iz tega povoda so bile mnoge zatožene na tamošnjem okrožnem sodišču zaradi motenja javnega mirú. In na sodišču so priznale odkrito brez obotavljanja, da so nosile narodna znamenja in demonstrovale iz ljubezni in nagnjenosti do narodnih mučenikov. Orožniki so jih priganjali, naj odložé narodna znamenja; ali one niso hotele, češ, da jim nikdo ne more braniti, da ne bi smele izkazovati svojih domoljubnih čuvstev. In rumunska mladina v Sibiriju je vsprejela potem te rodoljube z navdušenimi vskliki, in od raznih strani so jim došli mnogoštevilni brzojavni pozdravi in častitke.

V segedinski temnici je bil zaprt tudi bivši odgovorni urednik «Zastave». Rumunske rodoljubne gospe, ki so stanovale v Segedinu, v bližini svojih za rumunsko narodno stvar zaprtih mož in rodoljubov, so skušale, da ublažijo tudi tej žrtvi njegovo zaprtijo. In vsprejemal je s početka tudi od rumunskih

gospa in gospic obiske in razne darove v jestvinah v dar. Posebno se je odlikovala v tem rodoljubna gospa zaprtega rumunskega vodje dra. I. Ratiu, gospa Emilija, s svojima hčerkama Felicijo in Dorino. In ublažile so nesrečnim ujetnikom v veliki meri božične praznike, in to na tak način, ki si ga more izmisliti in izvršiti samo rodoljubna žena. Njih pesem pred oknom zaprtih rodoljubov tega dne je bila sladko krepilo srcu in duši.

Pozneje so zabranili tako pogosta obiskovanja in darove, ali hči dra. Ratiu, gospica Darina, ni mirovala, dokler ni izposlovala z vsestranskimi prošnjami, da je smela obiskovati bivšega urednika «Zastave» v ječi ter ga tolažiti in navduševati.

Ali so divne take deve in žene! Taki zgledi naj okrepcajo tudi naše Slovenke v ljubezni in požrtvovalnosti za slovenski narod. Tudi naše matere in dekleta morajo biti rodoljubne, tudi one morajo po zgledu drugih delati za svoj narod in svoj mili slovenski dom.

4.

S tega stališča se odlikujejo tudi slovanske žene. Znani in znameniti češki pisa-

telj Edvard Jelínek našteva v svoji razpravi «Polské pani a divky» več odličnih poljskih narodnjakinj, n. pr.: Klementina Tanjsko, Narciso Žmihovsko, Marijo Čartorijsko, M. Hnicko (izdajateljico «Blušča» s 7000 naročnicami), W. Morzkovsko, Eliško Orzeškovo, M. Konopnicko, Klaudino Potocko, Rožo Sobansko, mater sibirskih pregnancev, Vando, kraljico Jadvigo, Barbaro Sadzivilovo, Teofilo Sobiesko i. t. d. Tú poudarja v prvi vrsti pravi domoljubni značaj poljskih žen in deklet. O poljskih ženah se more reči prav po pravici, da za Bogom najbolj pazijo na svojo lastno čast in na čast svoje domovine. O teh ženah se bere v omenjeni knjigi, kako čudovito je njihovo domoljubje. Kamorkoli pogledamo v poljsko zgodovino — pravi tú — povsodi nahajamo njihove stopinje.

Rodoljubje poljskih žen povzdiguje pesnike k nebesom, napolnjuje učenjake in rojake z velikim spoštovanjem, ves narod pa s hvaležnostjo, a tujce sili, da se jim čudijo in jih zavidajo.

Domoljubje poljskih žen je ona zlata nit, ki se prepleta po društvenem življenju, ki izdatno deluje v vsem narodnem gibanju

in ki je jedna najkrepkejših podpor poljskega obstanka. Tú in tam se nam nehote usiljuje vprašanje, kdo je vzgojil poljske junake, kdo je vodil poljske sinove kakor rimske žene na bojišče obupne borbe za blagostanje domovine in naroda?

Zgodovina sama nam odgovarja o tem.

Čim bolj je padalo Poljsko, s čim večjo bédo in nadlogo se mu je bilo boriti, kolikor večje žrtve in zatajevanja so se zahtevala, toliko bolj častno in sijajno so se odlikovale dražestne poljske hčerke in matere. Zdelo se je, kakor da se je vsaka od njih zaobljubila, da noče poznati večje dolžnosti, nego da služi blagostanju in sreči ljubljene domovine.

Poljakinje so se torej proslavile s tem, da so znale žrtvovati domovini vse svoje: imetje, sebe in družinsko srečo. — Ali ni to krasen zgled in vreden, da se posnema?

O, naj bi bile tudi naše žene in dekleta take, kakor so narisane v oni knjigi: Vanda, Sofija, Varija, Gilda, Silvina in Angela!*)

O poljskih domorodkah veli pesnik Boleslav Jablonský (E. Tupý):

*) Prevod prinese „Slovanska knjižnica“.

Srečnega u sredi zlega
Moral jaz bi se čutiti,
Če bi mogel z vašim duhom
Češke hčere navdahni!

No, pa tudi mej Čehinjami se nahajajo vrle narodnjakinje, n. pr. Karolina Světla, Božena Nemčeva, Eliška Krasnohorska, Klimšova, Honorata Zapova, Podlipska, Geislova, Jesenská, Slakova, Sokolova.

Naj bi bile tudi naše gospe in gospodične in ženske sploh tako domoljubne, kakor Milka Kolačarjeva v povesti Karoline Světle «Na krivem potu», ki je spreobrnila nemškutarsko rodbino Ribičke.*) Naj bi bile take, kakor Karoline Světle «Prva Čehinja», ki je «prebudila v malo letih ves svoj okraj, da je jel veti narodni duh v vsaki hiši . . .»

Posebno lep zgled pa nam navaja Božena Nemčeva v «Babici». Babici je bil umrl mož v tuji deželi, v Šleziji, in ob povodnji je bila izgubila skoro vse svoje imetje. Dobri ljudje so jo sicer vzeli pod streho. Kraljev general jej je rekel, da bode dobivala nekoliko pokojnine, otroke pa da sprejmó v zavoda (vojaški in ustav za ženske). Ali ker sta bila

*) Prevod prinese „Slovanska knjižnica“.

zavoda nemška, zato ta plemenita žena ni bila zadovoljna s tem. Sama je pripovedovala tako-le neki odlični gospej: «Prosila sem, naj mi dadó raje nekoliko goldinarjev, da se povrnem zopet na Češko. Otrok pa nisem hotela dati od sebe, češ, da jih hočem vzrediti sama po svoji veri in v svojem jeziku. Ali tega mi niso hoteli dovoliti, in rekli so mi, da ne dobim nič, če ne ostanem tam. No, če nič, pa nič, mislila sem, saj Gospod Bog tega vendar ne pusti, da bi umrla za lakoto. In zahvalila sem gospoda kralja za vse to».

«Ali jaz pa mislim, da bi bili vaši otroci tam dobro preskrbljeni», opomni jej gospa.

«Mogoče, milostna gospá, ali odtujili bi se bili. Kdo bi jih bil učil tamkaj ljubiti svojo domovino in svoj materin jezik? — Nikdo. Naučili bi se bili tujega jezika, tujih običajev in naposled popolnoma pozabili svojo lastno kri. Kako bi mogla jaz potem odgovarjati zaradi tega pred Bogom? Ne, ne, kdor izhaja iz češke krvi, ostane naj pri češkem jeziku!»

Vsaka Slovenka naj dobro premisli te besede slovanske žene ter jih nosi v svojem srcu. Take besede, ali ne samo prazne be-

sede, nego tudi dela, morale bi izkazovati vse naše slovenske matere v javnosti, in tako pokazati vsemu svetu, da so gojiteljice vsega dobrega in torej tudi narodnosti; da so vredne hčerke in dedinje svojih junaških in ponosnih domoljubnih prednic pri vseh narodih; da so tudi same prave rodoljubke, prave in ponosne vrle Slovenke. —

Nu, če se ponaša vsak narod s svojimi materami in ženami, to je treba tudi nam, da se ponašamo s svojimi. Če beremo hrvaško zgodovino, posebno pa narodne pesmi — vidimo, kako se povsod poudarja ime odličnih junakinj hrvaškega naroda.

Res, da Hrvatice niso stale na višini visokega naučnega izobraženja, po tužnih okoliščinah ni bilo mogoče; ali svetile so svojemu narodu s plemenitim srcem in gorečo ljubeznijo, kakor žarne luči sredi temne noči.

Kdo ne pozna n. pr. hrvaške Jelene Zrinjske? Kdo se ne čudi njenemu navdušenemu srcu, ki ga je pokazala že v svoji mladosti? — Ko je namreč slišala razgovor svojega ujca Frana Frankopana z očetom Petrom, ki je tožil nad rāzkosanim hrvaškim

kraljestvom in nad narodom, izmučenim od tujcev, stopila je tedaj kar pred očeta in rekla :

«Oče, rešite Hrvaško! Bolje, da vsi slavno poginemo, nego da bi tako živeli».

Kdo ne vé, kako je ponosna Jelena v poznejših letih junaški branila Munkač — na začudenje celega sveta?

A kako bi se ne čudili njenemu junaštvu, ko jo vidimo, da je stikala celih osem let z nožem po turških taborjih, kjer je v raznih praskah napadala sovražnike vere in domovine...?

Ali moremo tú opustiti, da bi se ne poklonili še materi te junaške Jelene — najslavniši hčeri, najnesrečniši ženi in najuzorniši materi krotkega hrvaškega naroda?

Kdo ne pozna slavne hrvaške banice — Katarine Zrinjske?

Katarina Zrinjska je bila, stojé ob strani svojega «belega goloba», junaškega in slavnega bana Petra, goreča, krepka in navdušena Hrvatica, ki je odbijala z nepotrto duševno močjo, jekleno stanovitnostjo in drznostjo vse, kar je bilo tuje in nemško. In v tem duhu je vzgajala tudi svojo deco.

Poleg vseh posebnih vrlin svojega junaškega srca, s kojim je prenašala neusmiljeno in grozno usodo svojega divnega Petra in brata Frančiška Frankopana, je bila že v oni dobi velika zagovornica hrvaškega jezika; in še sama je napisala l. 1660. v mestu Ozlju prekrasno molitveno knjigo v hrvaškem jeziku. Ali bi se mogel tak molitvenik — napisan hrvaški — danes priporočiti velikaškim hišam na Hrvaškem?... Dà, Katarina Zrinjska je bila povsod prva in želela je, da bi tudi druge hrvaške velikašice stopale za njenim zgledom.

Da-si je znala tudi več tujih jezikov, vendar pa ni govorila v nobenem drugem rajše in ni molila tako odkritosrčno in pobožno k Bogu, kakor v svojem milem hrvaškem jeziku.

Kako velik duh je gojila Katarina v največji obupnosti v svojem srcu, pričajo nam njene besede, ki jih je dejala svoji zlati hčerki Zorki, ko so jo v noči 15. julija 1670. krvooločni nemški častniki naložili na prost kmečki voz, da bi jo odvedli skupno s hčerko iz Čakovca v zapor v štajerski Gradec. Vsa slabotna in bleda je rekla mej drugim: «Ali

se povrneve še kdaj v domovino?.. O, kako težko je, zapustiti zemljo, na kateri sve se rodile! Tvoj oče Peter in ujec Fran bivata v težki ječi. Brat Ivan je zaprt in leži bolan v dunajski bólnici. Od našega rodú je samo še Judita na Hrvaškem, v Zagrebu v samostanu sv. Klare. Sirotica moja, ona niti ne vé, koliko trpimo vsi drugi. Vsi smo razgnani po svetu. Ali nas bo še kdaj videla Judita mej onimi samostanskimi zidovi? Vsi smo iztrgani iz dežele, za katero trpimo. Kaj je hotel tvoj oče? Kaj sem hotela jaz? Več nego šest sto let je tekla kri našega rodú za srečo Hrvaške, in videla si, moja Zora, kako so naju danes odvedli iz najine domovine!... Oropali so nas vse, pograbili nam imetje, in glej — na golo slamo so naju vrgli, da bi naju vedli v sužnost... Ali nič ne marajve, hči moja, saj znave, da trpive za drago hrvaško domovino... Naj bi ljubi Bog vsaj dal, da se naš narod povzdigne; spominjal se bode naše usode, spomin na nas ga bode varoval najhujšega!...»*) Zares, vzvišene besede plemenite matere!...

*) Prim. Kumičić: Ureta Zrinjko-Frankopanska, III. zv. stran 726.

Omeniti hočem še drugo Katarino, namreč predzadnjo kraljico bosensko (iz 15. stol.), ki je bila tudi prava mati svojemu narodu.

Ko jej je bil umrl soprog (Štefan Tomaš) in so jej Turki ujeli deco ter si osvojili večji del Bosne, vendar še ni izgubila srčnosti, nego postavila se je, stojé na čelu vojske, junaški v bran proti sovražnikom svoje slavne bosenske kraljevine.

Ni možno, da bi posebe naštevali še imena mnogih drugih srčnih Hrvatic, ki se jih spominja pošteno hrvaško srce z nekim ponosom in slovesnostjo.

Reklo bi se «prelivati morje», če bi hoteli govoriti o vseh slavnih in zaslužnih hrvaških hčerkah. Njihova imena so nam na žalost slabo znana; ali njih zasluge, njih dela, njih žrtve, te so velike in nesmrtné.

Hrvaška zgodovina — posebno za časa narodnega preporoda — bi nam mogla podati tú in tam lepo in ginljivo sliko domovinske požrtvovalnosti hrvaških žen.

To so bile hrvaške matere, ki so vlivale narodno čuvstvo v nežne duše svoje drage dece, ki so nam vzgojile junake z mečem in peresom, koji so se spustili drzno v boj proti

našim sovražnikom in so slavno zmagali v borbi za «krst častni in svobodo zlato».

Ko je bila domovina v največji nevarnosti, ko so sovragi že rekali: «Ne vidimo Hrvaškega, ne moremo ga najti», ko mu je žugal gotov pogin: tedaj so stopili hrvaški sinovi na branik svoje domovine. In kaj jih je nagibalo k temu? Menim, da najbolj to, ker so si živo predočevali, da njih matere stojé kraj njih, da jih prosijo milo s sklenjenimi rokami, naj branijo jezik, ki so ga jim one dale, naj branijo sveto zemljo, kjer so jih one porodile in vzgojile za domovino.

Hrvaške matere so vzgajale one divne može, katerih glas je odmeval pred petdesetimi in tolikimi leti po hrvaških krajih, da ni daleč čas narodnega preporoda.

Hrvaške matere so zibale zibelko onih mož, ki nam do današnjega dne kot svetle zvezde nad zelenimi grobovi kažejo pot k omiki in napredku; s ponosom lahko gledamo na nje in se ravnamo po njihovem zgledu. — Samo duhovi slavnih pokojnikov morejo tolažiti potrti narod, ker ga sedanji nasledniki in mnogo sinov ne znajo in nočejo tolažiti. — In koren teh slavnih duhov je

počival v srcih večinoma siromašnih hrvaških mater.

Večinoma v tihih, mirnih hrvaških vaseh, pod slamnatimi strehami, tako rekoč s krvjó svojega srcá, z velikim trdom in stroški, so vzredile Hrvatice slavne in nepozabne prve narodne voditelje, ki so delovali do smrti, do poslednjega svojega vzdihljeja v razevit in razvoj svojega naroda. Zares jako malo vemo o zaslugah takih mater!

Kdo bi seštel one bridke solze, ki so jih prelile nad ubogim narodom!! Koliko žrtev so dale v narodovo korist, da nikdo še ne vé o njih?...

Mej Slovenkami naj omenjam tú n. pr. junaško Alenko Gregčevo, sestrico iz narodnih pesmij, srčne Blejke, ki so bile rešile Marijino svetišče, in pogumno Skaručanko, ki je bila zaprla divje Turke v hram. Dalje naj vzamem v misel naše pisateljice in vrle domoljubke: Fani Hausmanovo, Josipino Turnogradsko, Lujizo Pesjakovo, Pavlino Pajkovo, Terezino dr. Jenkovo in druge*). Pojedini njih spisi so si dobili priznanje tudi

*) Glej „Zvon“ 1884. str. 345.

pri Čehih, Slovaki in Rusih. Kako lepo se bere n. pr. v pesmi Pesjakove:

„Ne, ostaviti ni moči,
Očetnjave mi svetá:
Naj ponuja tudi stvarstvo,
Kar najlepšega imá“.

ali pa P. Doljakove pesmi:

„Prevzvišeno si čutje, ljubav do domovine —
Ti slovenska zemlja si od nekđaj bila moj uzor,
Po tebi, domovina moja, hrepenim“.

Pohvalno mi je omeniti tudi vrle sotrudnice in društvenice pri naši velekoristni družbi sv. Cirila in Metoda in pri podpor-nem društvu za slovenske visokošolce.

Dobro znamenje, da se naše ženstvo zanima in navdušuje za narodne svetinje!
Naprej!

5.

Večkrat blagoslavlja narod mater še v njenih otrocih.

Bodi, da je mati še v življenju, ali pa je že davno strohnela v prah in pepel, vendar se slišijo pogostoma nad glavo njenega sina besede: «Blagor telesu, ki je tebe nosilo, in prsim, ki so te dojile».

Tú navajamo zopet iz zgodovine imena nekih znamenitih mater, n. pr. Moniko, mater

sv. Avguština, Nono, mater sv. Gregorja Nazijanškega, Antuzo, mater sv. Ivana Zlatousta. Iz rimske zgodovine so znane Kornelija, mati obeh Grahov, Veturija, mati Korijolanova, Agripina, žena Germanikova, in Aurelija, mati diktatorja Cezarja. Nadalje so znamenite matere: Beatrica Frankopanka, soproga Ivana Korvina, Eliza Přemislovna, mati Karla IV., nepozabna cesarica Marija Terezija in mnoge druge.

Če tudi je preostro rečeno, da so matere krive, ako so sinovi malovredni, vendar pa je resnično, da so veliki možje po navadi imeli dobre matere. In take matere slavé nasledniki in se nagibajo k njim z velikim spoštovanjem.

Če govori sv. pismo s spoštovanjem o sv. Elizabeti, sv. Ani in drugih, da so z radostjo pričakovale in pozdravljale prihod Izveličarjev, da so služile Bogu noč in dan; če poveljuje Marijo, Marto, Salomo, Suzano, Ivano, ženo Kuzovo in druge za to, ker so hodile po stopinjah Kristusovih in mu služile s svojim imetjem; če hvali Tabito, ki je pomagala apostolom in krščanskim udovam prvih časov: se pač tudi smemo spominjati

dičnih hrvaških hčerk in ne smemo pozabljati, kaj so naši bratje dolžni pomočnicam, uzgojiteljicam in buditeljicam hrvaške zavesti in mučenicam svojega naroda.

Kdo Hrvatov ne bi visoko spoštoval one priproste matere, katera je odgojila hrvaškemu narodu slavnega sina, vladiko Josipa Jurija Strossmajerja, ki je — zvest svojemu geslu: «Vse za vero in domovino» — podaril skoro vse svoje imetje v razcvit hrvaške domovine, čegar slavno ime se je razslulo po vsem svetu, po vsej kulturni Evropi? ...

Kdo Hrvatov ne bi visoko častil in se ne spominjal z največjo hvaležnostjo priproste žene iz skalnate Like, ki je vzgojila hrvaškemu narodu moža previdnosti božje, velikega boritelja za hrvaška prava, preza-sluznega — dr. Antona Starčeviča, ki se je — poleg ogromne vrste vseh zavednih Hrvatov in Hrvatice, trdno in neomajano stojé na temelju hrvaškega državnega prava — požrtvovalno boril z vzvišenim geslom: «Bog in Hrvatje!» *)

*) Ta veliki boritelj za hrvaško narodno pravo je umrl 27. febr. 1896. Velikanski pogrebni sprevod je pokazal, kaj je bil svojemu narodu.

Spomin teh dveh mater je postal hrvaškemu narodu nerazdružljiv od onega časa, ko je divna solčna svetloba razsipala svoje zlate žarke po vsej hrvaški domovini, od sestanka velikega vladike Strossmajerja in Starčevića v krapinskih toplicah leta 1893.

Oni poljub v krapinskih toplicah in sestanek dveh velikih Hrvatov mora biti vsem Hrvatom do groba zvezda ljubezni in osobnega zatajevanja in uzor njihovega življenja.

Ali se najde Hrvat, ki ne bi se spominjal navdušeno matere, ki mu je odgojila njegove kneze in kralje, kot Trpimira, Krešimira, Branimira, Držislava, Zvonimira in druge, ki nas spominjajo vedno najsrečnejše dobe slavne hrvaške prošlosti?

Če se zamislimo v duhu nazaj za dve sto in nekoliko let in se ustavimo pred dunajskim Novim Mestom, ali ne bi blagoslavljali dveh mater, ki ste dali hrvaškemu narodu dva sina, kojih imeni se bodele spominjali, dokler bode poslednji Hrvat znal ceniti — junaka bana Petra in kneza Frančiška.

Ali more naposled biti Hrvat, kateri ne bi se navdušeno spominjal onih mater, ki so mu rodile hrvaške učenjake, govornike,

pesnike, umetnike, kakor: Kačiča, Kloviča, Boškoviča, Maruliča, Preradoviča, Vraza, Račkega i. t. d.

Slovenci se s ponosom spominjamo svojih odličnih mož in narodnih boriteljev, oziroma njihovih mater, n. pr. voditeljev in boriteljev v turških vojskah: Turjaških, Lenkovičev, J. Turna, vitezov Ravbarjev, Krišt. pl. Lambergerja; prvih ustanovnikov naše književnosti; dalje: Valvazorja, Popoviča, Zoisa, Čopa, Metelka, Kopitarja, Miklošiča, Vege, Dr. Štefana, Kreka, Fr. Hladnika, Ravnikarja, Slomška, Vodnika, Prešerna, Levstika, Gregorčiča, Stritarja, Jenka, Jurčiča, Bleiweisa, Tomana, Vilharja, Erjavca, Valjavca, Krilana, Einspillerja, Janežiča, F. S. Vilharja, Ipavca, Volariča, Šubicev, Kavčiča, Čehovina, Šege, Janše i. t. d.

Vse te matere bi nam mogle najbolje povedati, kako naj roditelji vzgajajo svojo deco — na čast domovine, v slavo in ponos naroda. Njihova imena so zapisana z zlatimi črkami v sreih njihovih sinov in po tem tudi v naši zgodovini; njihovo življenje je večni uzor bodočih mater, po katerem imajo te negovati in odgajati svojo mladino.

Dà, sveto in vzvišeno stvar vršiš, ti naš krasni slovenski spol. In lahko se ponašaš s tem!

In če je res, kar veli naš pregovor, da žena drži tri vogle, mož pa jeden — usojam se trditi, da velja isto tudi v narodnem življenju, v kolikor je ta osnovan na čvrstem in zdravem družinskem temelju.

Dà, ve zlate slovenske matere in odgojiteljice, na vas leži najvzvišenejša naloga.

Ve morate pripravljati, zalivati in okopavati seme, ki ima donesti vsemu narodu lep sad boljše in srečniše bodočnosti.

Slovenke v bolesti porajajo najmileji sad svojega srcá; ali bi mogle torej dopustiti, da bi drugi dičili svoj dom in svoje sobe z vejami njihove dece; ali morejo dopustiti, da bi drugi želi s smehom, kar one sejejo v solzah?

Oj slovenske hčerke, gorjé vam, ako ne bi izpolnjevale svoje naloge, kakor treba, ko bi kvarile seme, izročeno vaši skrbi in ga že z mladega vodile po tujih travnikih na propast svoje domovine! Gorjé vam, ko ne bi hotele spoznati, da je to slovenska zemlja in da morajo biti sinovi te zemlje dobri Slovenci,

kakor to strogo odgovarja zahtevam pravice in zgodovinske resnice, ki ne pozna drugega mena v tej zemlji, razun slovenskega.

Ali bi neki mogle nositi častni naslov odgojiteljic, če bi ravnale nasprotno?

Ali bi mogle biti učiteljice ljubezni do naroda in domovine?

Vaša dolžnost je, da vzgajate mladi narod, mladi naraščaj! Zaradi tega je potrebno, da imate tudi same lastnosti, potrebne v ta namen. Biti morate zveste svojemu narodu; biti morate požrtvovalne; saj zvesti ljubitelji naroda in domovine so bili vedno pripravni k žrtvam za blagostanje domovine in naroda. Biti morate vstrajne; potrebno vam je srčnosti in stanovitosti, da premagate zapreke in vsa mamila, nadloge in težave, ki se vam stavlajo na pot in hočejo odtujiti vašo deco onemu narodu, iz katerega ste prišle tudi ve same.

Prava Slovenka trpi vsa očitanja in neugodnosti, ona bode raje mučenica, nego bi dopustila, da se odtuji domovini in narodu ono dete, ki ga je nosila pod svojim zvestim slovenskim srcem...

Če bodete take, drage slovenske matere, če ne bodete dajale same nikomur pohujšanja, tedaj vaši otroci ne bodo odpadniki, niti tedaj ne, če bodo stanovali v tujih deželah, daleč od rojstnega kraja.

Samo tedaj, kedar zavlada mej Slovenci odkritosrčna, čista in nesebična ljubezen in požrtvovalnost, kedar bode imel vsak od nas vedno v vseh delih, tičočih se javnosti, pred očmi le razcvit in razvitek naše domovine, le tedaj dočakamo (kakor evangeljski starec Simeon) rešitve, ki jo je pripravil Gospod pred obličjem vseh narodov, in srečo in mir v tej naši slovenski zemlji.

6.

Pač žalostno je, kar se večkrat sliši in bere, kako postanejo iz čisto slovenskih mladeničev in devojek polagoma odpadniki in izdajalci svoje domovine in svoje narodnosti. Slovenska misel in slovenski duh izginjata iz njihovega srca, zaslepljeni pod krinko pravega domoljubja varajo sebe, svojo deželo in svoj narod in ne gledajo na drugo nego na svojo sebično korist in ugodnost.

Domoljubje mnogih leži samo na jeziku in v trebuhu, za drugo jim je deveta skrb!

Žalostno je, ko gledamo domoljubje nekih naših mladeničev; kako je to nestalno in spremenljivo! Malokdo ima tako trdo korenino v svojem srcu, da bi se je ne moglo iztrgati z denarjem. Danes je večini značaj na jeziku, a malo komu v srcu.

V mladosti so bili največji kričači, najbolj ognjeni rodoljubi, pozneje pa so prodali očeta in mater, vero in domovino za nekoliko novčičev. Blesteče zlato njihove gorečnosti iz šolskih let redko vzdrži poskušnjo v ognjeni peči resnega življenja.

Res je, težko je biti sin nesrečnega in morda tudi nehvaležnega naroda in ljubiti ga, ker nam taka ljubezen čestokrat donaša le trpek sad: zavist nasprotnikov, mržnjo sosedov in preganjanje od strani močnejših, ki imajo večkrat domoljube za upornike in ustaše. Prav lepo govori pesnik o tem:

Njemoj zvieri slobodno je
Ljubit špilje i pučinu;
A koliko čovjek strada,
Ljubeć svoju otačbinu.

Ali pa smemo zaradi tega obupati? Oj ne! Mi ne smemo gledati na se in svojo ugodnost, nego na narod; kajti ako je tú jeden na izgubi, pa za to tisoči pridobivajo. Ne smemo gledati na ljudi, nego na Boga in dolžnost, in prepričani bodimo, ke-dar v slabem času vse težave udarijo na nas, da iz vsake kreposti izhaja sreča, ako ne za sedanjost pa vsaj za prihodnjost.

Če bodemo vedno le molčali, trpeli, majali z rameni, kimali v zborih, prenašali tuje krivice in jih opravičevali, potem pač ne bo čudo, če nas bodo vedno smatrali drugi za slab, mlačen, tlačanski in prilizovalni narod. Mi ne iščemo tujega; ali vsaj to moramo vedeti, da zastopamo svoje; da ne bodo mislili drugi, da smo ustvarjeni samo njim za podnožje. Mi ne jemljemo drugim dežele, mest in njihovega prava; ali vsaj ne pustimo, da bi nam drugi to jemali. Mi se ne mešamo mej tuje kraje in narode, niti si prisojamo prednost v tujini; ali vsaj doma, na svoji zemlji bodimo gospodarji svojega. Mi ne iščemo, da bi nam bil kdo suženj; ali tudi tega ne moremo dopustiti, da bodemo mi tuji sužnji.

Treba, da delamo neutrudno! Pa naj bi nas tudi naš narod ne vsprejel, naj bi plačeval z nehvaležnostjo našo ljubezen do njega — kakor so Židje delali Jezusu — saj se vendar najde jeden ali drugi, ki bode priznaval naše zasluge. In naj bi tudi naš narod propadel — česar Bog pač ne dopusti — ali tedaj vsaj ne pade na nas krivda njegove nesreče, in kletev naslednikov se ne dotakne naših grobov.

Neki glasoviti domoljub je dejal: «Narod more pasti in narodnost izginiti, ali nikakor ne narodne vrline in zasluge!»

Naj si tudi to zapomnijo naši domači in tuji sovražniki; ali naj vedó ob jednom tudi to, da milostljivi Oče nebeški — kateremu so bili Slovenci vedno zvesti — ne dopustí, da bi nam propadla Slovenija. Naši nasprotniki naj si tudi zapomnijo, da ne more dolgo obstajati in cvesti poslopje, osnovano na tuji zemlji, sezidano na pesku tihih vzdihljajev in solz, na stopinjah preziranja in tlačjenja njihovih bratov. To ne more obstajati zaradi večnih in nespremenljivih postav npravstvenega reda na svetu; kajti kletev pravičnosti

ga bode tiščala kakor najtežje breme, in gromovit blisk svetne sodbe ga zruši preje ali pozneje.

Oj dà, naj se le šopirijo! Mi pa ne bojmo se in ne udajmo se! Slovenija ne propade nikdar in nikoli; dokler živi Bog, živeli bodo tudi Slovenci. — Kedar minejo nevihte in strasti srda, tedaj se zopet povrne tudi tebi, mili moj narod, stara slava in svoboda.

Vse nam morejo vzeti, ali zgodovina se ne dá uničiti. Slovenska zgodovina je napisana z mučeniško krvjó in prepletена z Jezusovo vero.

Če tudi so od stebila mile naše domovine odlomljeni ne samo mnogi pojedini lističi in plodovi, temveč tudi cele veje in vejice, druge pa stojé ali okleščene ali skrivljene in ranjene, ali vendar je steblo samo ostalo zdravo in razvija vsak dan bolj in bolj bujno svojo krono. — Zorí se, daní se!

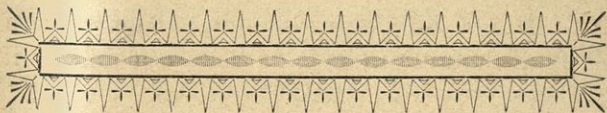
Oj ne obupujmo! Le naprej! V borbi je rešitev! In naj bi tudi legle naše glave na počitek brez zmage, ali zastavo, ki smo jo dvigali mi, poprijemali bodo drugi in oni dovršé naše delo.

Naj si bo kakorkoli: da bodemo svoji v svoji domovini, to je zavisno posebno tudi od vas junaške matere Slovenke.

Le samo začnite, druge vam bodo sledile; ali vaša slava bode največja. — Prav pravi Tommaseo: Jedna sama svečica lahko užgé tisoč drugih sveč; jedna sama more razsvetliti pot za mnogo duš, more razveseliti mnogo očij, jokajočih v tužni temoti.

Svojemu rodu jasne zvezde
Majke naše ve bodite:
Ljubiti dom svoj in svobodo,
Našo deco nam učite!

IV.

Kakvo sjeme — taka klica ;
Kakvo prelo — taka žica ;
Kakva bilka — cviet taki ;
Kakve majke — narod 'naki!...

Domovina na vas gleda,
Od vas iste značaj-čeda :
Nadahnta svojim duhom,
Odjevena svojim ruhom !

Sundečić.

Da doseže delo slovenskih mater svoj uspeh, da bode njihovo delo na narodnem polju vedno bolj blagoslovljeno, treba, da se držé nekih pravil, ki jih je potrdila izkušnja. Takošna pravila bi bila približno ta:

a) Mati mora biti sama prava in čista domoljubka.

b) To domoljubje se mora naslanjati na vero.

c) Mati mora učiti deco že zgodaj, tako rekoč že v otročjem povelju.

d) Uči naj deco čistega narodnega jezika.

e) Mati naj seznanja deco s svojo domovino ter jo pouči, kako so dolžni vsi ljubiti svojo domovino.

f) Uči naj jih z vzgledi in junaškimi deli velikih narodnjakov.

g) Pripoveduje naj sladko in milo, pa tudi goreče in navdušeno.

h) Uporablja naj pri tem narodne obrede in običaje.

i) Uporablja naj domoljubne narodne pesmi.

j) Opozarja naj deco tudi na narodne spomenike.

1.

Mati mora biti sama napojena s pravim, čistim rodoljubjem; kajti česar sam nimaš, tega ne moreš vdahnuti drugemu.

Vprašanje pa je: odkod izhaja ta ljubezen do rodne zemlje?

Odgovor: iz poznavanja naše zgodovine, poznavanja naše prošlosti.

Nehoté se nam uriva tu vprašanje: Kdo se pa bavi dandanes z zgodovino svojega

naroda, dasi ima v sebi premnogo zlato in biserno zrnce za naše in bodoče dneve?...

Res je, dandanes je vek čitanja, kakor je bil v starih časih vek govorništva. Ali žalibog! mnoge naše matere prej vzamejo v roke kake nemške, francoske ali italijanske romane in novele nego slovensko knjigo in zgodovino.

Ni dobra taka bučela, ki zanemarja svoj panj in se zaleta v tuj bučelnjak, da krade med v njem; niti je moder oni vrtnar, ki zasaja tuj vrt s cvetjem in zelenem, svoj pa pušča pust in prazen. — Čemu bi se bavil z beračenjem oni, ki ima svojo hišo in svoj kruh? Čemu bi preziral kdo svoje domače knjige — če jih ima — in bi segal po tujih? — Ali še ni čas, da se jednoč osvestimo in zavedamo svoje narodnosti? Ali hočemo vedno hoditi le za tujimi narodi, da nas bodo vodili tuji jeziki in tuje knjige!?

Kedar vidimo tako nemarnost za svoje, zdi se nam, kakor bi živeli še vedno v onem času, ko je vladala v naši mili domovini grobna tihota, ko se je naš jezik skrival kot pepeluška jedino v vaškem zatišju, ko še

nismo imeli knjig, pisanih v našem narodnem jeziku.

In vendar: kolika razlika mej onimi in sedanjimi časi!

Kje je torej tú pravičen izgovor?

Danes se naša književnost krasno razvija in razširja; napredovala je daleč in se razcvetla kakor divna majeva roža in navdaja s svojim duhom nizke, srednje in najvišje sloje slovenske.

Nobeden narod — tako majhen kakor je naš — ni tako orjaško napredoval v petdesetih letih na kulturnem polju, kakor slovenski narod.

Zdaj imamo knjige vsake stroke.

V ponosnem krilu vile Slovenke gledamo mej ostalim več prezaslužnih društev: «Slovensko Matico», «Družbo sv. Mohora», «Družbo sv. Cirila in Metoda», «Dramatično društvo» ter «Slovansko knjižnico», «Knjižnico za mladino» i. t. d.

Taka lepa in koristna književna društva bi morala biti slovenski materi kristalen studenec najčistejše vode, na katerem bi napajala slovensko dušo in iz nje prelivala sladko pijačo v srca svoje dece. Ali žal, da je še

mного slovenskih družin, ki ne zabavajo dece z berilom, in tudi same nič ne beró, katerim so neznane knjige posamičnih društev, in tudi sploh z neko hladnokrvnostjo spremljajo razvitek slovenske književnosti.

Dà, matere bi morale ne le same rade brati, nego tudi svojim otrokom pokloniti kako lepo in poučno knjigo, in to pri vsaki priliki, posebno ob godovih in ob kaki drugi slavnosti. S tem bi se vzbujala v deci ljubezen do branja in veselje za vse plemenito in krasno; dà, še več: knjige bi jih spodbujale za dobro in jih varovale raznih pogubnih zel.

Iz poznanja zgodovine, ponavljam zopet, izvira po najbolj prirodni poti naklonjenost k rodni zemlji; iz nje se poraja pravo in čisto rodoljubje.

Poglejmo nekoliko v zgodovino najbližjega nam brata Hrvata! Ali bi se našel Hrvat, ki ne bi ga navdušila veličastna misel: kako je nekdanj bila prelepa in prekrasna hrvaška kraljevina?

Za časa Zvonimira je obsegala hrvaška kraljevina dežele od ustja reke Neretve in otokov hrvaškega morja do vtoka Raše

(torej Dalmacijo in Istro), dalje vse dežele tjá do Koroške in odtod do Štridava na Muri, in dalje ob Muri, Dravi in Donavi, vso današnja Slavonijo s ponosno Bosno in skalnato Hercegovino.

Kako da se dalje ne ponašamo s hrvaško vojsko, ki so jo klicali celó v tujino na pomoč in se je proslavila s svojim junaštvom po vsem svetu?

Kdo ne vé, kako so Hrvatje trikrat rešili kulturno Evropo? Njihove krvi se je napila Francoska, Pruska, Madjarska, Italijanska in stara beneška ljudovlada. Na Hrvaško so udarjali Avari, Mongoli, Franki, Nemci, Tartarji, Bizantinci, Madjari, Benečani, Turki; ali vse te so potrle junaške hrvaške roke. Ali naj nas vse to ne nagiba močno k ljubezni do rojstne grude in do onih narodnih junakov, katerim smo dolžni večno, neminljivo ljubezen?

Kakor se navdušujejo slikarji in pesniki z ogledovanjem veličastnih predmetov v prirodi ali umetnosti, n. pr. cerkva in palač, morja in zvezdnatega neba, tako se moramo tudi mi navduševati za velike misli in velika

dela, s premišljevanjem nekdanje veličine slovanskih narodov!

Hrvaško je bilo od nekdanj ščit in vrata vsega krščanstva.

Stara hrvaška kronika piše, da je bilo za Zvonimirovega vladanja vse Hrvaško veselo in srečno, polno vsake blaginje, in mesta polna srebra in zlata. Ni se bal siromak, da ga pogubi bogatin, niti slabi, da ga potlači močni, niti sluga, da mu bode delal gospodar krivico. Kralj je branil vse; ker ni imel sam krivičnega imetja, niti ni dopustil, da bi ga imeli drugi. Vsa dežela je bila polna blaga in bogastva. Lepotičje in lišp žen in mladih ljudij in cena konj, to je bilo več vredno, nego vse ostalo imetje. Hrvaško kraljestvo je imelo obilnost vsake radosti, ni se balo nikogar, in nikdo mu ni mogel škodovati. Sam rimski papež Gregor VII. je imenoval Zvonimira «svojega dragega brata in kralja, spoštovanega mej krščanskimi kralji». Ali je bilo lepo to nekdanje Hrvaško!

Kateri Hrvat ne bi se ponašal s svojim hrvaškim imenom, svojo hrvaško preteklostjo, kateri Hrvat ne bi se spominjal z veseljem onih dnij, ko je bil Hrvat svoj v svoji deželi

in ni poznal nijednega gospodarja nego najvišjega Boga? Tedaj mu ni gospodoval tuj narod, ni bil sluga tujcem, nego hrvaški narod — in na čelu njega kralj — je bil neodvisen, samostojen, slaven in dičen po vsem svetu.

In če gledamo tako z resnim očesom oni čas, ko je solnce slave blestelo v največjem sijaju nad sveto krono Zvonimira, Štefana drugega, Krešimirja in poslednjega Držislaviča, tedaj nehoté prevzame vsakega rodoljubnega Hrvata vprašanje: ali smo mi še unuki junaških prednikov, ali smo še hrvaška kri, ali smo še kosti hrvaških kostij?

Ako bi primerjali sedanost s preteklostjo, morali bi se skoro sramovati, kako so ne vredni potomci svojih slavni prednikov...

In tú se nam prikrade proti volji bolestna solza v oči, ko gledamo težko usodo hrvaškega naroda in trpko plačilo za njegova junaška dela; in iz dna duše in srca se nam izvije gorka molitev pred prestol Najvišjega:

Daj Bog mili svobodo jim zlato,
Vrni jim jedinstva silno moč,
Da jim bode domovina slavna,
Mati srečna — kakor prej nekoč!

Če torej hočeš, premila slovenska mati, da bodeš prava olikovalka svojega naroda in sadonosna vzgojiteljica zlate svoje dece, jemlji rada slovensko knjigo v roke in beri slovansko zgodovino. Ko spoznaš svoje prednike, poznala bodeš tudi njihove vrline in združevala bodeš v svojem srcu drag biser prave pobožnosti in sijajne zvezde pravega krščanskega duha. Spoznala bodeš vzvišeno mišljenje onih, ki se niso dali premamiti niti od groženj, niti od obljub, da bi bili delovali zoper svoje prepričanje, nego so raje darovali celó svoje življenje kot žrtev na oltar vere in domovine.

Oj, učite se, drage Slovenke, spoznavati iz slovanske zgodovine čiste in prave slovanske značaje: da bodete mogle tako po čistih uzorih vzgojiti svojo deco, da ne postanejo iz njih boritelji za tuje ideje, nego čisti in značajni Slovenci.

Oblačno je slovansko obzorje — Slovanstvo potrebuje — značaje v!

2.

Svoje domoljubje pa mora mati naslanjati na vero.

Kdor hoče biti plemenit mož, komur je kaj mari za blaginjo domovine in za blagor lastne duše, ta ne bode rušil svete vere. In ne le to, nego trutil se bode tudi z vsemi močmi, da bi vera cvetla po domovini in bi se širila vedno bolj.

Človek pokaže še le tedaj pravo velikost, dostojanstvo in visokost, če je vse njegovo življenje osnovano na živi veri; kedar so vse njegove težnje v ozki zvezi z nebeškimi rečmi; kedar mu je Bog največji gospodar in najljubši prijatelj.

Vsaka domovina more biti srečna, more napredovati le tedaj, če je osnovano njeno življenje na krepkem temelju sv. vere in lepega vedenja.

Vera uči vsakega, kako ima vršiti točno in vestno svoje državljanske dolžnosti; ta ga tolaži v tugi in krepča v stiski in nadlogi. Jezus pravi: «Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega». In sv. Peter govori: «Bojte se Boga, spoštujte kralja». In apostol narodov sv. Pavel pravi: «Vsakdo naj bode pokoren višjemu oblastvu, ker ni ga oblastva, razen od Boga; in ona, ki so, so postavljena od Boga. Torej: kdor se

ustavlja oblastvu, se ustavlja božji naredbi; in oni, ki se upirajo, pripravljajo si pogubljenje. Kajti knezi niso strah dobrim delom, nego slabim. Ako pa hočeš, da se ne bodeš bal oblastva, stori dobro, in prejmeš hvalo od njega. Kajti ono je sluga božji tebi v prid. Če pa delaš slabo, boj se, ker ne nosi meča zastonj; kajti božji sluga je in maščevalec za kaznovanje onega, ki dela slabo. Zato ste dolžni ubogati, ne le iz strahu, nego tudi po svoji vesti. Zato dajete tudi davek, ker so božji sluge postavljeni za to. Dajte torej vsakomur, kar ste dolžni, davek, komur davek, carino, komur carina, strah, komur strah, čast, komur čast». (Rim. 13, 1—7).

Jedino krščanstvo je zmožno, da oplemeniti vsak narod in ga povzdigne na višjo stopinjo izobraženja; jedino versko prepričanje more vzbuditi v vsakem človeku ono vzvišeno ljubezen, ki prinaša na žrtvenik domovine tudi največje žrtve, in če treba prelije tudi kri za njeno blaginjo. Samo verni in npravstveni domorodci, ti so prava podpora in dika rodú in doma. Samo taki zaslužijo našo ljubezen, in zató jih ljubi in

visoko spoštuje vsak poštenjak. — Ako je tak človek poglavar, možno mu je, da s svojo živo vero pritegne k sebi celo upornike in neprijatelje. Vera ga postavlja na jednako stopinjo s podaniki in drugimi ljudmi; in čim bolj se ponižuje, toliko večjo visokost in ljubezen pridobiva njegova oseba. Samo ljudje, ki jih navdaja živa vera, ti znajo prav ceniti lepe besede pesnikove:

Čudo, da ga zemlja še drži,
Čudo, da ga grom ne zaduši,
Kdor Bogá iz srca ne časti.
Komur svéta domovina ni,
Če postavam kdo poslušen ni.

Mož, ki ruši sveto vero, ta ni pravi prijatelj domovine, in naj bi bil tudi narodni zastopnik...

Dandanes so veljavni možjé, ki kažejo veliko sposobnost v svojih javnih poslih, ki so oboroženi z ostrim razumom, uglajenim, dvorljivim ponašanjem, ali gledé na vero so dosti hladni — skoro celó ravnodušni. Nekateri nočejo vršiti niti najmanjše dolžnosti svoje vere — vsled napačne sramožljivosti, češ, da bi se jim kdo ne posmehoval; drugim pa je kriva omika zbegala ves razum in od-

vzela vse pobožno čuvstvo. Skratka, zdi se, kakor da je zavladala pri nekih slojih svetá ta šega: da živé brez vere, o pobožnosti pa niti govora ni, tako, da so mnogi mej njimi uprav skrivni sovražniki Boga in nebá. Ti ne smatrajo vere kot sredstvo, da bi dosegli svoj poslednji smoter, nego se je hočejo posluževati le kot orodje za časne cilje, in jo torej zdaj slačijo, zdaj spet oblačijo, kakor vsakdanjo obleko.

Nekateri bi zopet hotel, da se pokaže dobrega kristijana in včasih se tudi ponaša s svojim krščanskim imenom in vero; ali vendar s svojim javnim življenjem in svojim delom ne kaže skoro niti iskre krščanskega duha. Vera mu je mrtva. — Vera brez dobrih del je podobna telesu brez duše, zvonu brez kladiva, stroju brez pare. Zares sramotno za človeka!

Ali si kristijan? Ali nisi?

Če si: Torej pa živi kot kristijan!

Če nisi: Zakaj se pa imenuješ kristijana?

Treba je vedeti, da oni človek, ki napada sv. vero svojih očetov s preziranjem in blatom zasmehljivih besedij, zasluži sam

preziranje od vsakega častitega rodoljuba in ni vreden, da nosi človeško ime, a kaj pa še, da bi ga pogledal plemenit mož.

Tudi ve, ljubeznive matere in žene slovenske, stopite na branilo svete vere, pravice in resnice.

Bodite krepek nasip proti divjanju peklenških sovražnikov. Treba je, da se jim tudi ve uprete in da vzgajate z železno vstrajnostjo v veri — za Boga in domovino drag zaklad, zlato svojo deco. In vsemogoča roka in milost božja gotovo ne dopusti, da bi ostal vaš trud brezuspešen. —

Kar bodete sejale v verna srca svojih otrok, kar boste negovale in zalivale z materinsko ljubeznijo, to se bode ustavljalo vsaki sili in se vkrepilo v trden steber značajnosti in poštenja; tak otrok bode mogel premagati vse napade burnega, goljufivega življenja.

Vi sejete, a domovina in narod bodeta trgala sad.

Oj, ne dajte, da bi nam tujec ubijal narod in domovino in da bi nabijal obroče brezverstva in potujčevanja okoli nas. Bodite torej zveste Bogu in domovini in delajte

v tem duhu. Spominjajte se zopet naše pesmi :

„Daj, o Bog, nam bratsko slogo,
Reši domovino ubogo :
Ti rod ravnaj, Ti ga vodi
K velikosti in svobodi“.

3.

Mati naj začne že zgodaj skrbeti za svoje dete. Skrbi naj, da dobi otrok že pri krstu ime svetnikov, ki so nam Slovencem najbližji — po srcu in po delih.

Če bi šli po vseh naših župnijah in bi odprli župnijske krstne knjige, koliko bi našli v njih imen n. pr. sv. Mohora, Cirila in Metoda, sv. Ljudmile, sv. Heme?

Saj so vendar ta imena, ob kojih se ovija venec najkrasnejših čednostij.

[Poleg teh so delovali mej Slovani še drugi svetniki, če tudi se ne more reči, da so bili vsi Slovani.

Na Slovenskem n. pr. sv. Virgil, Modest, Rupert, Mohor in Fortunat, Kvirin, Maksimilijan, Martin, Viktorin, Hena, Lihard (Hildegarda).

Po Hrvaškem in Srbskem: Hermas, Sava, Dalmata i. t. d.

Na Češkem: Vojteh, Večeslav, Ivan Nep., Hroznata, Bořivoj, Ceslavs, Vojslava, Prokop.

Na Poljskem: Bronislava, Kazimir, Bogomila, Hijacint, Simon Lipniški, Vladislav, Stanislav, Jozafat, Bogoslav, Jadviga, Branimir, Bogomil.

Na Ruskem: Atanazij, Jona čudodelnik, Aleksij, Vladimir, Anton Peščarski, Ambrož Vojnič, Boris, Gleb.

Na Bolgarskem: Aleksander, Manuel, Janez Rilski i. t. d.]*)

In če bi se dalo detetu pri krstu poleg imena kakega svetnika in božjega prijatelja še kako narodno ime, n. pr. Zvonimir, Krešimir, Branimir i. t. d. mislim, da bi postavili s tem detetu že ob začetku življenja neko neizbrisno znamenje, ki bi ga vedno spominjalo Boga in domovine.

Koliko je narodnih imen slovanskih kraljev in junakov, od katerih ima vsako v sebi — rekel bi — diven šopek najkrasnejših spominov iz blaženih časov minole prošlosti;

*) Glej Müller Martyrolog. Opazka prelag.

koliko je teh imen, nad katerimi se srcé pravega Slovana nekako razveselí, vztrepetá in se pomladí.

O, da bi se naš ljubi narod in mile naše matere poprijele tudi v tem oziru pohvalne navade svojih junaških dedov in prednikov, ki uprav tudi zaradi tega zaslužujejo vsako čast in ljubezen, ker so bili narodni v vsem, ker so povsod in vselej najraje slušali svoj jezik — tudi v imenih svojih oseb, ki so tudi svoji deci dajali kako narodno ime poleg svetniškega imena.

Ali ne zaslužijo naša krasna in milodoneča imena vsaj pri nas prednost pred drugimi? Ali niso nekatera narodna imena milejša za slovensko uho, srcé in razum nego li n. pr. hunsko nam nepoznano Atila, Gjula, ali judovsko Habakuk, Danijel, ali nemško Albrecht, Wilchelm, ali rimsko Talij, Blandina in druga? — Sam naš preblagi Rešitelj, ki je bil učitelj vseh narodov, je nosil vendar na sebi ime iz narodnega judovskega jezika — in imenoval se je: Jezus!

Tudi s tega stališča bi bilo prav, ako bi se dajala bolj različna imena, da se ne bo imenovalo koga: Ivanovega Ivana Ivanec.

Slovenska mati bi imela nadalje dajati tudi svojim hišam nekak naroden znak.

Poleg slike Kristusa in posamičnih svetnikov in svetnic božjih bi trebalo, da visi na stenah tudi kakšna narodna ali zgodovinska slika, n. pr. Vodnikova, Preširnova, Gregorčičeva, Slomšekova, venčanje kralja Zvonimira, hrvaški zbor l. 1848., slike slovanskih junakov in ostalih mož, zaslužnih za domovino; s tem bi se budil v deci narodni ponos in narodna zavest.

Nad detetovo zibelko naj bi plavali — kakor na zračnem stebru — vzvišeni gesli: «Bog in narod! Vse za vero in domovino!» Ostalo naj prepusti mila mati božji previdnosti. One matere grešé, ki svojemu detetu že v povoju obetajo prihodnji stan ali ga pozneje silijo v kak stan. — Plemenita mati, ne delaj tega nikdar! Kajti dogaja se večkrat, da pride pastirska palica v take roke, ki bi bolj umno in srečno ravnale s plugom ali mečem in tako delale za Boga in domovino.

Lepo mi je pisala nedavno o tem dična Hrvatica s Knina, gospa Dumica L. Mej ostalim pravi: «Kedar se moji mali otroci še

malo zavedajo, takoj jim vtiskujem v srcé in na ustnice prve rešilne besede: Bog in Hrvat! Ravnam se po besedah naših neumrlih pesnikov, ki nas poučujêjo tako-le:

Uči majka rôd si ljubi:
Naj za Bogom narod ljubi,
In da reši domovino
Naša sloga le jedino.

Naslajujem se in uživam radost, gledaje one divne slike, kakor n. pr. Starčevića, Strossmayerja, Hrvaški zbor l. 1848., Zrinjskega in Frankopana ter Tomislava, prvega hrvaškega kralja; vse te slike dičijo stene moje hiše, in srečna sem, da morem pripovedovati o njih svoji mili deci...»

Po uzoru te plemenite matere bi morale delati tudi vse naše dične Slovenke.

Še več! Mati bi morala tudi oblačiti svojo deco vselej bolj v narodnem duhu in narodnem kroju, posebno pa še o slovesnih prilikah...

O, če bi gojile vse naše matere živo in budno slovensko srcé in ga nosile v sebi, ne bi iskale vsak dan kake francoske šege, in izvestno bi jim ne mrzelo, kazati svoj slovenski značaj in slovenski ponos na svoji

obleki, in naj bi bila še tako fina. Ves njihov kroj in ročno delo bi moralo biti urejeno po narodnih načrtih, kakor vidimo to pri drugih narodih, ki uprav v svoji noši še posebno kažejo svoj narodni značaj...

Ročno delo naših kmetie odgovarja in je primerno povsem okolnostim vsakdanjega življenja. Domače sukno, platno in vezenje nosi svoje znamenje po narodnem izročilu in navadah. In zato ni umestno, da bi — kakim novotarijam na ljubo — potiskali v kot ono, kar si je izumil narod po svoji potrebi in ukusu svojega vsakdanjega življenja; nego treba je, da to še le gojimo in popolnujemo v onem smeru, ki si ga je izbral narod sam.

Če pogledamo našega božjega učitelja Jezusa Kristusa, vidimo, kako se je on ponašal s svojo narodno obleko in narodnim krojem. Bilo je zaukazano mej drugim, da imajo nositi Judje na zgornji obleki rese, a na resah vrvice modre barve. Ti in drugi predpisi gledé na obleko so bili narodu, izvoljenemu od Boga, v spomin božje postave in tudi njegovega dostojanstva. Da je naš Gospod vršil tudi te ukaze božje in svoje

postave, o tem ni dvojiti. Naš predobri Izve-
ličar pa ni delal tega morda za to, da bi
mrzil tuje, nego le bolj za to, da izvrši voljo
božjo in pa iz ljubezni do svojega naroda.
In kazal je s tem svojim rojakom, kako
treba, da delajo tudi oni. Tako kažite tudi
ve, zlate Slovenke, svoj narodni značaj pov-
sod — kjer je to le mogoče, in nikdar ne
hrepenite po tujščini. V vaših srcih naj sta-
nuje Bog in njegova milost, na svoji obleki
pa kažite, iz katere dežele ste. Spominjajte
se vedno desete božje zapovedi: Ne želi
vsega, kar je tvojega bližnjika. Vsega —
pravi zapoved; torej niti naroda, niti obleke,
niti jezika; nego zadovoljen bodi z onim,
kar ti je dal Bog in zemlja, ki te je rodila.

Slovenske matere bi morale dalje dičiti
svojo deco s slovenskimi trobojnimi trakovi.
Deklicam bi jih morale vpletati v lase, deč-
kom pa obešati ob pas ali na prsi.*)

Lahko je umeti, kako se s tem vzbuja
čuvstvo domoljubja v deci. In izkušnja kaže
jasno, kako jedno dete deluje na drugo s
svojim zgledom, kako vzbuja s tem narodni

*) Slovenske narodne barve so: bela-modra-rdeča,
od zgoraj počenši. Najlože je zapomniti po redu črk: b—m—r.

ponos. — In kedar mati napravlja kak šopek cvetja, naj vplete tudi slovenske trobojne cvetke vanj, in videla bode, kako otroci hrepené po cvetlicah, pri vsaki priliki, kedar opazijo kako rdečo, belo ali modro cvetko — bodisi na livadi, bodisi v vrtu. In prinašali je bodo k svoji materi, govore: «Zlata mamica, spleti nam spet trobojni šopek slovenskega cvetja».

Naj nikdo ne misli, da so to morda malenkosti. Tudi tú kaže izkušnja, da se s tem znatno vzbuja narodna zavest.

Poleg matere bi morale posebno na to paziti tudi naše odlične in vredne slovenske učiteljice, na koje se v drugem pogledu že tako nanaša mnogo tega, o čemur govorimo v naši knjižici.

Dobra šola je korenina cerkve, kras domovine, semenišče omike, modrosti in vse kreposti.

Oj, čujte me, ve ponosne slovenske žene, matere in učiteljice! Če bodete zdaj marljivo delale, potlej bodo labodi naših naslednikov lože plavali po strugi jezer in rek, ki jih ve s svojim tihim delom in življenjem izkopljete

v pustini sedanjega bolnega stanja in jih napolnite z vodo svete vere in domovinske ljubezni.

4.

Pri odgoji v narodnem duhu je paziti poglavitno na svoj sladki materinski jezik. Za ta jezik so bojevali naši pradedi težke boje, v njem so govorili slovenski knezi in velikaši; glasovi milega jezika slovenskega so dvigali domorodce do nebes, sovražnikom pa donašali pobitje in sramoto.

Dragi naš slovenski jezik so negovali nekdam naši starci kot najsvetejše blago, in izročili so ga nam, da ga branimo, čuvamo in popolnujemo.

Prvi pogoj domoljubja je priznanje materinega jezika.

Za to je treba, da bode slovenski materini slovenski jezik glavno in prvo pravilo pri vzgoji njene dece.

Narod, ki ne spoštuje svojega jezika, ni vreden da živi; tak je mrtev.

Samo tam živi narod, kjer živi jezik.

Jezik je duh človeka, duh naroda.

Kdor ne ljubi svojega jezika, tudi naroda ne more ljubiti; ta ne ljubi niti svoje krvi niti samega sebe.

Kaj koristi rožni grm ti,
Če na sebi cveta néma?
Kaj naj zemlja rodna dá ti.
Ako jezik v njej le drema?

Dragi biser jezika nam je dal sam Bog, da ga rabimo do svoje smrti; in po smrti ga bode zahteval nazaj od vsakega posamičnika. — Kaj porečemo o onem otroku, kateremu je oče izročil kako dragoceno in ljubo stvar, naj jo varuje do nekega časa, če bi dete to reč prezrlo, izgubilo ali zamenilo za drugo in bi vrnilo očetu kako tujo stvar? Gotovo bi se oče moral razsrditi na tem. Tako stori tudi Bog onim, ki so nehvaležni za dar svojega rojstnega jezika.

Lepo število vas je, oj zlate slovenske matere! Če se lotite pogumno posla, gotovo povzdignete — pri takem velikem številu — naš slovenski narod, če tudi je mnogo sinov odstopilo od njega, ker so bili zapeljani po lastnih roditeljih. Klementina Tanjska, navdušena poljska domoljubka, sluje kot vzgojiteljica in mati vseh poljskih hčerâ, in to kot

nežna, duhovita in domoljubna vzgojiteljica, koje skrbni glas je segal v mesta, pa tudi v najbolj oddaljene vaše dvore. Ta je napisala: «Spomin po dobri materi, ali poslednji svèt svoji hčeri»^{*)}). Tu daje svoji hčeri ta prekrasni svet: «Vedno podpiraj in spodbujaj rajše svoje rojake nego li tujce; spoštuj in ceni onega, ki dela za blagostanje domovine, naj se bavi s peresom, orožjem ali plugom... Če ti dá Bog, da bodeš mati, čuvaj se izpačenja in nikar ne dopuščaj, da bi se ti učili otroci samo tujih jezikov in da bi govorili tuj jezik, svoj pa prezirali».

Kdo bi se tú ne spomnil tudi onih lepih stihov neumrlega hrvaškega pesnika Pre-radovića:

Vsaka zvezda s svojim sijem se blesti,
Vsaka ptica s svojim glasom žvrgolí;
Jezik svoj naj mil ti bo,
Ki ti dalo ga nebó;
V njem najraje se oglašaj.
Ž njim se diči in ponašaj!

Vsak, tudi le nekoliko izobražen narod spoštuje in ljubi svoj jezik, in kdor se odreče svojemu materinemu jeziku — kakor na ža-

^{*)} Češki je to posnela Hon. Zapová v „Nezabudkah“.

lost vidimo mnogo zgledov v naši domovini — ta pomaga rušiti svoj narodni značaj z najbolj nevarne strani.

Mi Slovenci smo preveč popustljivi in malomarni. K nam se priseljujejo razni tujci, ki se hranijo z našim hruhom in našim krajcarjem. In mi jim delamo vse po njihovi volji, razgovarjamo se ž njimi v njihovih jezikih; oni pa sramoté naš jezik in prezirajo naše ime. Ali bi ne bilo prav, da bi se oni učili v naši zemlji našega jezika vsaj toliko, kolikor mi njihovega? Če pa tega nočejo, pa naj ostanejo v svojem gnezdu in naj nam ne napravljajo sitnostij!.... Vsak naj v svojem — svoje ljubi nad vse!

Dandanes nas silno napadajo.

Od severa se hoče pritepsti nemščina v našo slovensko domovino in vedno bolj okužuje krasni naš jezik. Z juga udarjajo Italijani s svojo zvijačno laščino in hočejo otujiti naše Primorje in sinje slovansko morje. Od vseh stranij nas je pritisnil neprijatelj, ki čaka samo naše propasti, da sezida potem svoje veličastvo na naših razvalinah. — Ali ne bojmo se!

Naši golobje se ne zaletajo v nikogar polja in ne beró tujega prosá; ne dajmo, da bi se po naših deželah prosto pasli črni vrani in tujščina...

Spominjajmo se vedno radi, da smo — kot potomci slavnega slovanskega naroda — dolžni podpirati njegovo omiko in izobraženje, širiti njegovo čast in slavo, odbijati s ponosom vsako preziranje, poniževanje in vsako krivdo, zastopati in braniti naš narod pred nasprotniki in sovražniki. In da bomo to mogli, moramo se opasati s svojo slovansko zavestjo in gorečo ljubeznijo do svojega sladkega jezika in slavnega narodnega imena.

Okrepčati se moramo kot Slovenci in kot taki voditi borbo za svoje pravo.

Vsakemu, tudi poslednjemu Slovencu, mora biti sveta dolžnost, da vsi složno kot jeden človek branimo svoj jezik in svojo čast. Od te svete dolžnosti ne smemo popustiti niti za jeden las, niti jeden korak. V tem pogledu ne sme biti nikdo od nas niti mlačen niti ravnodušen, nego vsak mora ljubiti svoj jezik in svojo domovino iz vsega

svojega srcá, iz vse svoje duše — in to ne le z besedo, nego tudi v dejanju.

Samo besede nič ne veljajo, nego jedino dela kažejo pravo ljubezen.

Vsak in vsaka od nas naj skrbi po svoji zmožnosti, da se vtisne toliko bolj globoko v naše prsi in da kdaj obrodi zaželjen obilni sad — oni belo-modro-rdeči cvet, ki je barva naše slovenske zemlje in ki znači udanost proti naši domovini do poslednjega vzdih-ljeja! S tem pokažemo ne le z besedo, nego tudi v dejanju, svojo gorečo ljubezen do dične slovenske domovine.

Ljubi rod svoj, jezik svoj,

Živi v njem — zanj krepko stoj!

Glasovi našega milega slovenskega jezika bi se imeli čuti ne le po cerkvah in po šolah, ne samo v naših hišah in poslopih, ne le po vaseh, nego tudi v dvorih velikašev in po ulicah slovenskih mest — povsod in na vsakem mestu. — —

Zato treba, da slovenski roditelji učé svojo deco že od najnežnejše dobe pravičnega, čistega slovenskega govora. Kedar počenja dete govoriti, tedaj mu je pač jednako, ali veli: mamica ali Mutterle, tetka ali Tan-

terle, hvaljen bodi Jezus ali Gelobt sei Jesus Christus, dobro jutro ali Guten Morgen, poljubljam roko ali küß' die Hand, na zdravje ali zum Wohlsein itd. Če se dete v mladosti uči slovenščine, postanejo mu ti glasovi sladki, jezik se mu lahko giblje; tako spoznava že zgodaj posebnosti izgovora in s tem se mu zdatno olajšuje temeljni pouk. In tako se lažje nauči misliti in govoriti v duhu slovenskega jezika, nego če grdi svoj domači jezik s sklanjanjem nemškega ali laškega jezika. Prav je rekel neki preprosti kmet iz Dalmacije:

«Bog nas varuj tujega jezika pri prvem pouku; kajti tedaj se dete zmeša in zgubi še ono malo pameti, kar je je imelo poprej. In ko odraste, postaneta mu — pri tujem jeziku — mrzka oče in mati in zemlja, ki ga je dala. In tako postane v pohujšanje v vasi in v mestu, in težko, da bode kdaj iš njega mož — Slovan in poštenjak.

Kdor se ne nauči materinega jezika v detinstvu in ga ne pije tako rekoč z materinim mlekom v se, temu postane ta jezik tuj, tuji pa domač; in tako se odtuji jeziku, pa ob jednom tudi narodu in domovini z vsemi

svojimi nasledniki in potomci. Oj Bog, ne daj tega! Raje takoj umreti, nego doživeti kaj takega pri svoji deci».

Kedar Slovenci govoré v tujem jeziku, kažejo, da prezirajo svoj lastni in da se dičijo s tujim perjem. — Kaj bi bilo, če bi jeli sladkopevajoči slavci kukati kakor kukavice, če bi žvrgoleli črni vrani kakor slavčki; če bi pobožni škrijanci krokali kakor vrani? Kaj ne, vsakdo bi se smejal temu!

Nu, tedaj pa, kedar narod vsled svojega napuha odvrže od sebe ponos svojega jezika in se oblači v tujščino, tedaj pa narod ubija sam sebe in koplje sam grob v tej svoji zaslepljenosti. Ali to ni bolj smešno nego bridko in prežalostno?

Iz tega ni treba sklepati, da bi ne bilo potrebno ali koristno, če poznaš več jezikov. Ne, to je celó pohvalno in priporoča se vsakomur, kajti: «Kolikor jezikov znaš, za toliko ljudij veljaš».

Mi ne smemo sicer mrziti in teptati tujih jezikov; ali tudi tega ne smemo pustiti, da nam drugi delajo krivico v tem pogledu. Ne smemo se nikdar zjediniti z onimi predsodki, po katerih neki Slovenci dajejo prednost

tujim jezikom, tuje ljubijo, svoje pa zane-marjajo.

Najkrasnejši zgled, kako je treba ljubiti svoj materini jezik, zapustil nam je celó sam predragi Izveličar. Ko je namreč umiral na križu — v poslednjem času svojega življenja — je govoril tako rekoč sam sebi pogrebni govor, in sicer ne v tujem, nego v svojem rojstnem jeziku. V svojih bridkih bolestih je zaklical glasno — ne v grškem, ne latinskem, nego v svojem rojstnem judovskem jeziku: «Eloi, eloi, lama sabaktani?» (Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil?)

Materin jezik ima biti vsakomur najsvetejši in najmilejši, pa naj bi znali vse jezike sveta. Preradović poje:

Jezik tvoj pristoja ti — a tujcu tuj,
S svojim se ponašaj — tuji le spoštuj!

Enako veli naša Lujiza Pesjakova:

Kaj zvenceh vseh jezikov
Zemskih mi ponosni zbór,
Govorica domovine
Zá-me je soglasja uzór!

O, kako bi bilo to krasno in koristno, ko bi se slovenski jezik uvajal vedno bolj tudi v cerkveno službo, v svete cerkvene

knjige in v razne verske obrede in molitve! Bilo bi prekrasno, če bi se glasil nad našo mrtvaško krsto oni jezik, ki se je razlegal nekda j nad našo zibelko; če bi odšli s tega sveta v onem jeziku, s katerim smo došli na svet, ki ga najbolj razumemo in ga najživeje čutimo. V tujem jeziku je morda molitev dosti prazna in hladna za onega, ki jo govori ali poslušá — naj si je sama na sebi izvrstna; in sicer za to, ker je le sad pameti in glave, a nikakor ne srca in čuvstva. Mislimo, da more biti molitev, petje, pa tudi vsaka pobožnost najbolj odkritosrčna in Bogu najprijetniša v lastnem rojstnem, od Boga na pot življenja nam danem jeziku!

5.

Kakor je vsakemu človeku potrebno, da pozna samega sebe, če hoče napredovati v nra vnosti in popolnosti, tako je tudi poznanje naroda in domovine potrebna stvar vsakemu sinu in domoljubu, ki želi pomagati sreči in slavi svojega naroda.

Mati naj seznaní deco s svojo domovino; kajti: česar človek ne pozná, tega tudi ljubiti ne more.

Nadalje treba, da poučuje mladino, kako so vsi državljani brez razlike vere, poklica in položaja — dolžni ljubiti domovino in točno vršiti svoje dolžnosti do nje.

Nu, kaj pa je ta beseda domovina, ki poraja v nas tako sladka čuvstva?

Slovenska domovina je predivni, čarobni kraj, ki ga je najvišja roka ozalšala s prelepim cvetjem, okrasila z zelenimi gozdi in šumljajočimi potoki, posula z širnimi planjavami in plodnimi poljanami in sinjim našim Adrijanskim morjem.

Domovina je oni kraj, ki je nosil našo zibelko, ki spremlja vse dneve našega življenja, v katerem počivajo naši predniki, in kjer položimo tudi mi kdaj svoje kosti k pokoju.

Slovenska domovina je ona sveta zemlja, za katero so prelivali naši pradedje svojo kri, je mleko, s katerim so jih oddojile ponosne slovenske matere.

Lepa naša domovina je nadalje — če mi je dovoljeno, da rabim prispodobo — divni nebeški oblok, obkrožen s slovensko trobojnico, obsut s prekrasnimi zvezdami, mej katerimi se blesté naši pesniki, naši učenjaki,

naši slovenski junaki, in neštevilno naših svetnikov in mučenikov.

Mila naša domovina je neki sveti in divni oltar, na katerem je zgorelo že več tisoč in tisoč žrtev v korist naroda in dóma.

Domovina je naposled ona vzvišena misel, ki vzbuja v nas ljubezen, veselje, ponos in navdušenje. Če tudi je majhna, če tudi je nesrečna, izdana in ranjena, vendar jo moramo goreče ljubiti z besedo in v dejanju. In naša ljubezen mora še le rasti tem bolj, čim bolj rastó njene bolesti in njeno trpljenje! — Poslušajmo predivno pesem našega Gregorčiča:

Domovini.

O vdóva tóžna, zapuščéna,
Ti máti toliko sirot,
S krvjó, solzámi napojéna,
Ki ból poznáš le, nič dobrot,
Oj mati vdanega ti sina,
Oj, zlata mati — domovina!
Ti krasna si, krasnejše ni,
Kar jih obséva zarja dneva;
Krepostna si, vsa vredna ti,
Da króna vénča te kraljéva.
A trnjev le tvoj véneec je,
In rod tvoj rod-mučenec je;

Sovražni svét te le prezira,
Prezira te in te zatira!
Kdaj to gorjé pač mine ti?
Kdaj se okó ti vjasni kálno?
Kdaj sléčeš to obléko žalno,
Kdaj solnce zláto sine ti?
O, da z močjó in sréčo, slavo,
Ne s króno trnjevo, nebó
Ovilo bi ti svéto glávo, —
Kakó bi ljubil te srčnó,
Kakó bi jaz ti pél glasno!
A ker nikdó ne šteje te,
Ker ves te svét teptá z nogámi,
Jaz ljubim tem srčneje te,
Jaz ljubim tem zvesteje te,
A ljubim te — s solzámi!
Oj mati môja domovina,
Ljubezen môja ti edina,
Ti môja skrb in bolečina,
Bog čúvaj dobroljivi te,
Bog živi te, Bog živi te!

Domovina skrbi kot dobra mati ne samo za hrano in obleko svojih otrok, nego tudi za njihovo javno varnost in pošteno veselje.

Domovina nas ljubi, lepša nas s svojim blagom in svojimi cvetlicami. Kdo bi torej ne ljubil tako dobre matere?

Človek se ne sme nikdar sramovati svojega očeta in matere, ki sta mu dala življenje,

in naj bi bila ne vem kako siromašna in preprosta, mi pa bogati in visoko izobraženi. Četrta božja zapoved pravi: »Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel in da ti bode dobro na zemlji«. — Nu, kako pa moremo bolje spoštovati očeta in mater, kakor da do svoje smrti visoko cenimo in ljubimo svojo očetovsko in materinsko zemljo — zlato mater, svojo domovino?

In bili so tudi res ljudje, ki niso nikdar pozabili svoje domovine — niti v najbolj oddaljenem kraju sveta. Tako n. pr. beremo o očaku Jakobu, ki je bil šel iz svoje domovine Palestine stanovat v Egiptet k svojim sinovom, da je bil naročil pred svojo smrtjo, naj mu vsaj kosti prenesó nazaj v domovino.

V tvojem polju daj mi groba,
S tvojim cvetjem grob mi kràsi!

Freradović.

Tudi najbolj odlični možjé, ki so si pridobili veliko imetje in bogastvo v tujih deželah, ki so dosegli s svojo učenostjo in pridnostjo neumrlo čast in slavo — tudi taki naposled niso hrepeneli po nobeni reči bolj, nego po tem, da bi se zopet povrnili v svojo domovino — in naj bi bila še tako siromašna

-- k svojemu narodu, in naj bi bil še tako potlačen in nesrečen. Nikjer jim ni bilo tako dobro in lepo, nego v tem izgubljenem rajju, v tej premili zemlji, kjer so se rodili, kjer so zapustili svoje roditelje, prijatelje, sorodnike in svoje vrstnike..... Košata lipa ali jablan, pod katero so nekdam igrali, vrt in travniki, po kojem so skakali v detinstvu, jih tolaži bolj nego bogati gradovi gospôde in bogatašev, ali biserji in dragi kameni obmorskih krajev.

Francoz se navduši, kedar sliši ime svoje domovine, pa trese ga, ko mu udarijo na uho besede: «France» ali «patrie». Tako je tudi pravemu Slovencu ime domovine častno, vzvišeno, čarobno in mило; s kratka: to je ime njegove najvzvišenejše zemeljske ljubezni.

Nu, če ima domovina tako nenavadno čarobnost, tako vzvišeno moč, tedaj pa gotovo tudi zasluži, da jo poznamo in da vsi brez razlike vršimo dolžnosti do nje.

Naj bo človek bogat ali siromak, samo da ima duševna svojstva za to, pozvan je in dolžan, da uloži svoje moči v občno korist, v korist svoje drage domovine.

Kdor hoče biti dober kristijan, mora poznati krščansko vero; kdor hoče biti dober gospodar, mora poznati svojo hišo in dvor, svoje delo in potrebe; in kdor hoče biti dober domoljub, mora poznati istotako svoj narod in svojo domovino. Poznati mora ne samo mrtve potoke in reke, gore in doline, meje in predele, ne samo vasico ali mestece, kjer se je rodil, nego poznati mora vso svojo domovino, njeno notranjo in zunanjo uredbo.

Domoljubu je dolžnost, da pozna preteklost, sedanost in da gleda v bodočnost svojega naroda. Poznati mora velikost in slavo narodovo, njegove slavne može in njihova dela, njegove potrebe in dolžnosti, njegov strah in up, njegove dobre in slabe strani. Dà, znati mora tudi način, kako bi mogel svoj narod najdostojneje čuvati in braniti proti sovražniku in zaničevalcu.

Pravi domoljub mora primerjati svojo domovino z drugimi kraji, svoj narod z drugimi narodi; vprašati mora samega sebe, na kaki stopinji popolnosti stoji moja domovina sploh in moj narod posebe?

Tú se ne sme gledati v vsakem narodnem delu vedno le gmotne koristi in ne

vprašati vsak čas: ali je manj davka? Ne, nego vprašaj: ali smo postali bolj pošteni? Ali smo se kaj naučili? Ali se je naše ime otreslo zaničevanja? Ali se kdaj zdaní tudi nam? Ali kdaj združimo svojo domovino? Kajti, če se doseže to, vse drugo se potem lahko priloži.

Kdor ljubi svojo domovino, tak ne dela le sam pridno, nego vspodbuja tudi druge na delovanje. Njemu ni niti za srebro, niti za zlato; niti za lepe kraje, niti za mastne službe; on ne mara niti za čast, niti za odlikovanje, ter odbija vse laskave ponudbe. On hoče vstrajati v svojem prepričanju, ker vé, da je dobro delo samo na sebi najlepše plačilo. On trpi možko ne samo vse krivde in krivice, nego tudi nevarnost in preganjanje, ki mu žuga od nehvaležnih sinov domovine. Tak mož trpi leta in leta mirno in vstrajno vsako nadlogo s svojim narodom, ker noče izgubiti svojega poštenja, svojega značaja.

Dober in odličen rodoljub je pripravljen boriti se v domovinsko korist, za srečo svojih sobratov, ne le z orožjem, nego posebno še z «mečem» razuma in jezika. In zadovoljen

je žrtvovati celo svoje življenje v prosep domovine, za srečo svojih sobratov, ko vidi, da trpi pravica, da se širi podlost na mestu pravičnosti, da je hlapčevanje na mestu prostosti, da vlada grozovitost na mestu modrih postav... Tak šteje tudi ves kmečki in obrtniški stan za tako važen in potreben, kakor oni, ki je najbolj vzvišen; vso domovino ceni kot jedno telo z različnimi udi, kjer se giblje tudi on sam in dela za skupni in jednaki namen.

Kdor ljubi svojo domovino, se veseli vsega, kar podpira domovinsko srečo, a srce ga boli, ko vidi njeno nesrečo in njene bolečine. Prerok Jeremija je čutil v srcu vse trpljenje svoje domovine, in objokoval je v svojih žalobnih pesmih njeno usodo. Tudi Jezus je pretakal bridke solze nad Jeruzalemom.

Pravi domoljub vé, da mu je dolžnost, da žrtvuje vse prazne prepire in osebna naspotja velikosti in moči svoje domovine in da razširja slogo in jedinstvo v narodu.

Vedno moramo imeti na umu ne zvižno in lažljivo slogo, nego zares pravo slogo v dobrem. V slabem nam ni treba

sloge, ker to išče samo nečisti duh, ki je prijatelj sužnosti in laži, ki mrzi svobodo in je morilec in rušitelj vsega dobrega, kakor pravi sv. pismo: «Hudič je človeški ubijalec od začetka, in ni obstal v resnici, ker ni resnice v njem; kedar govori laž, govori svoje, ker je lažnjiv in začetnik laži». Ali torej ni naša dolžnost, da rušimo taka vražja dela in hrepenimo po odkritosrčni slogi in jedinstvu v vsem, kar je dobro in plemenito?

Če bomo složni v dobrem, bomo krepkejši! Mali potočki nosijo jedva bruna in deščice na svojih valovih, velike reke in morja pa nosijo z blagom obložene brodove in ladije... Razdrobljene moči slabijo, a zjedinjene delujejo!

Nič ne škoduje narodu toliko kot nesloga in razdor.

Da je res tako, vidimo jasno v naši slovenski domovini, kjer se stranke strastno sovražijo in pobijajo, našemu narodu v veliko škodo, a škodoželjnemu tujcu v veliko korist. Nekdaj so delali vsi za zjedinjeno Slovenijo, a danes rušijo in podirajo to, kar so nekdanje zidali. Priti utegne čas in dan,

dan, ko bodo to bridko obžalovali oni, ki druge zapeljujejo, pa tudi oni, ki jih ubogajo.

Tako ne bi smelo biti dalje.

Vsi Slovenci brez razlike stanu bi morali biti složni in jedini! Vsi bi si morali podati v slovenskem duhu svoje bratske roke pod slovensko trobojno zastavo ter se objeti s poljubom mirú in ljubezni; vsi bi se morali smatrati za deco jednega očeta in jedne matere, mile slovenske domovine.

Samo in jedino Slovenec more odkrito-srčno misliti in delati za Slovenijo, kakor Francoz za Francozko in Nemeč za Nemčijo. Vse ostale trditve so prazne izmišljotine proti prirodnim postavam in človeški prirodi v oslepljenje ljudij, ki ne vidijo in nočejo gledati dalje od nosa vsled kratkovidnosti in svoje sebičnosti.

Lepo je rekel neki prijatelj: Ako ne bo sloge in jedinstva med nami, ako nas ne bo vodil jeden slovenski duh, ako ne združimo vsi svojih močij za skupno delo, vprašajmo se: Kako daleč pridemo, do kje privedemo mili svoj slovenski narod!?

Mnogim, večkrat tudi narodnim prvacom, jedva pride na misel v njihovi službi

jezik, narod in domovina. Jedni ne vedó ničesar o svojem jeziku, narodu in domovini; drugi zopet nimajo pri vsem svojem znanju nikake ljubezni; jedni se oprijemajo trdovratno tujcev, kakor rastline stebila; drugi zopet delajo in se boré v svoji zlobi in strasti proti svojemu imenu in proti svoji krvi.

Preglejmo le slovensko zgodovino korak za korakom in vprašajmo se: Kdo je bil kdaj prijatelj našemu narodu? Tú nam na žalost usta onemé! Nu, pa to moramo vendar s ponosom priznati, da nikdar nismo beračili pomoči pri tujcih; naš narod je vedno junški branil svoj jezik, in samo tedaj je bilo slabo za Slovence, kadar so se prepirali sami med seboj.

Če smo kedaj kaj dosegli, smo dosegli le s svojo močjo; za vsako narodno pridobitev smo se morali bojevati z mečem v roki. In ničesar ne bi bili pridobili, da nismo bili vsi složni pod jedno zastavo! In sedaj hočemo še to mrvico narodnih pridobitev izgubiti s svojo — nesrečno neslogo!!

Slovenci, spametujmo se!

Pravi domoljub poleg sloge hrepeni tudi po omiki in prostosti svojega naroda; kajti

kjer tega ni, tam smatra močnejši in oblastnejši narod šibkejši in manj izobraženi narod za nemo živino, ustvarjeno jedino za jarem.

Srečna ona domovina, v kateri je narod zaveden, ki visoko ceni svoje narodno ime in skrbi za to, da ga spoznajo tudi tujci in ga spoštljivo izrekajo. Nasprotno pa gorjé onemu narodu, katerega sinovi se sramujejo imena svoje rodne grude.

Taki ljudje, ki se sramujejo imena rodne zemlje, kažejo tudi na zunanje, da ne ljubijo v srcu svoje domovine in svojega naroda. In če bi tudi ne bili izdajalci domovine, so pa gotovo suhe veje na deblu narodnega življenja. Taki izdajajo zaničevanju ne le samih sebe, nego tudi narod in celo svojo domovino, in vzbujajo zaničevanje in preziranje pri tujcih...

Prosimo Boga, da jih navdá slovenska čista zavest in pošteno slovensko srcé! Najvišji Bog naj nas v bodoče obvaruje takih najemnikov v vinogradu vere in domovine.

A mi delujmo in trudimo se, kot človek, ki vzdiguje veliko težo; z muko dobimo težko krono svoje prostosti in samostalnosti!

Da se to zgodi, delajte tudi ve, zlate slovenske matere! Vzgajajte dobro svoje otroke, da postanejo trezni in požrtvovalni rodoljubi, kakor smo že rekli. Od vas je odvisno, da ljubezen do domovine prešine vse sloje naroda in da bode naše življenje jednako bujni reki, ki je nastala iz tisoč izvirkov in vali svoje valove po široki strugi in podira vse, kar se jej protivi!

Učite, vrle Slovenke, mladino domovinske ljubezni, da «Biti slovenske krvi — bodi Slovencu ponos!», da

„Beseda sladka domovina
Ne pride več mi iz spomina!“

da poreče pozneje odrastli mladenič:

„Slovenec sem!
Tako je mati djala,
Ko me je dete pestovala;
Zatorej dobro vém,
Slovenec sem!“

6.

Staro pravilo se glasí: Besede le mičejo, a zgledi vlečejo. Kjer vidimo ljudi hoditi, delati, trpeti, radovati se, skratka, zares ži-

veče in delujoče ljudi, tam se naučimo vedno več nego ondi, kjer slišimo samo govoriti.

Živ zgled močnejše in uspešnejše deluje na dušo, nego-li golo nadzorovanje in pripovedovanje, ker nam predstavlja ne le samo krepost in dolžnost, nego tudi njeno resnično možnost.

Zgled je živa slika in, dejal bi, duša vzgoje.

Mati naj se drži zgleda, da je dete more razumeti; ž njim naj kaže, kakor v ogledalu, da se more nežna otroška duša v njih nekako kopati in ugodno naslajevati. Tudi grški otroci so se morali učiti na pamet cele dolge pesmi o junakih, ki so se proslavili v boju za domovino, da bi se tako sami nagnili na tem večje junaštvo in domoljubje. Zato je treba, da tudi slovenska mati pripoveduje svojemu detetu o junakih, ki so čast in ponos slovanskega naroda.

Bog sam ne kaže nikjer bolj očitno svoje moči, modrosti in previdnosti nego v slavni^h možéh. Ti so bili v življenju kot božji poslanci in namestniki na zemlji, po smrti pa nam svetijo kakor jasne zvezde z nebes. Kajti spomin njihovih velikih zaslug

je kakor živo ogledalo, ki obkrožuje v vidljivi sliki ves narod in vso zemljo.

Kaj pa naj mati pripoveduje otrokom?

Otroška duša je kakor nežna cvetka.

Ako hočeš, da napreduje, treba, da jo marljivo nadzoruješ in da odvrčaš ves škodljivi upliv od nje. Če je enkrat že okužena, tedaj jo težko več popraviš in privedeš na pravo pot. Zato pripoveduje modra mati deci sprva jedino o hvalevrednih, pohvalnih in junaških delih naših prednikov, temne strani pa zna zamolčati. Še le tedaj, ko se je dete že nekoliko utrdilo v dobrem, more mu pokazati tudi pogrške; ali samo tako, da se otroku pristudijo in da bode zajemalo iz tega samo koristne in plemenite nauke. Tako n. pr. naj kaže, da je odpad in izdajstvo domovine jeden najgrših in najpodlejših grehov, in naj človeka za to še toliko odlikujejo s častmi in službami.

Kaj naj n. pr. hrvaška mati pripoveduje hrvaški deci? Zbere naj svojo deco okoli sebe in jej pripoveduje slavo in junaštvo hrvaškega kneza in bana Nikolaja Šubiča-Zrinjskega. Pové naj deci živo, kako je napadlo v letu 1566. čez sto tisoč Turkov s

svojim carjem Sulejmanom mesto Siget in odtod hotelo dalje prodirati na Ogersko. Dočim so Turki napadali mesto, je sporočil Sulejman Nikolaju, naj se udá. Ponujal mu je veliko plačilo, samo da mu izda mesto brez krvi. Ali hrvaški junak Šubič se ni dal premotiti z novci, niti upogniti se z grožnjami, ker ni hotel osramotiti hrvaškega imena...

Turki so pričeli sekati staro in mlado, a Šubič-Zrinjski se je branil junaško tako dolgo, dokler niso zažgali vseh zidov in tudi stolpa, v katerem se je bil zavaroval. Ko se je bilo pa tudi to zgodilo, obleče si Nikolaj najlepše oblačilo, dene si najlepšo perjanico za kapo, opase meč svojega očeta in s klicem imena Jezusovega skoči prvi v živ ogenj ljutih Turkov.

Boril se je junaško s svojimi hrabrimi Hrvati in naposled je tudi z vsemi junaško poginil. Umrl je, zadet od turške krogelje v svoje ponosno čelo. Hotel je rajo poginiti kakor lev, nego da bi živel sramotno življenje.

Hrvaški ban in knez Nikolaj Šubič-Zrinjski je padel slavno v ogerski deželi za Kristusovo vero, in ves svet ga slavi dan-

danes kot uzornega viteza in hrvaškega junaka, ki je pokazal, kako slavno je umirati za Boga in domovino. Nikolaj si je zaslužil nevenljiv lovorjev venec brezsmrtnega spomina v srcih svojih hrvaških naslednikov, ki so iz hvaležnosti do njegovega spomina imenovali najlepši trg v Zagrebu z njegovim imenom. In kmalu mu postavijo na istem trgu mramorni kip, da bode pričal hrvaško slavo in hrvaško junaštvo vsakemu, ki ga zagleda.

Če bode mati tako nekako pripovedovala, čula bode kmalu razna vprašanja. Tako n. pr. «Mamica, povejte nam, kdo so bili ti Turki? Kako se je zvalo ono mesto, kjer je poginil Nikolaj?»

«Kaj ne, Šubič se je boril proti sovražniku za sveto vero in domovino?»

«Ali je imel tudi vojsko?»

«Kaj ne, kako je bil hraber in ponosen?»

«Oj, kako je lepo umirati za sveto vero in za Jezusa, ki je tudi umrl za nas na križu!»

Zopet lahko pripoveduje n. pr. o slavnem in neumrlem hrvaškem junaku in banu Petru Zrinjskem (iz naslednjega stoletja), kako je že kot 16-letni mladenič posekal z

jednim mahom besnega merjasca, ki ga je bil napadel, ko je bil na lovu blizu Požuna s kraljem Ferdinandom II. in mnogimi velikaši, da so se mu vsi čudili — tudi kralj sam. Dalje, kako je pokazal veliko junaštva v boju s Turki in kako ga je povsod spremljala bojna sreča. Ne samo, da je branil z mečem svojo hrvaško domovino, nego je goreče in vzvišeno ljubil svoj hrvaški jezik in s pesom opeval slavo in junaštvo svojega roda in naroda hrvaškega v svoji «Sireni».

Hrvati so bili vedno gospodarji svoje krvi. Hrvaški ban je bil od nekdanj vrhovni zapovednik hrvaškim vojskam in najvišji sodnik na Hrvaškem. Bani so odločevali vse dohodke za poplačanje svojih stroškov, za vzdrževanje banske vojske, sodišč in vse uprave. Kralj je kraljeval, a žezlo je vladalo in prisojalo pravico. Nakrat so jeli pošiljati na Hrvaško nemške generale, ki so hoteli skrhati bansko oblast in ponižati bansko dostojanstvo na nekako deželno upraviteljstvo. Peter Zrinjski je preziral nemške prišlece; jednako tudi drugi njegovi rojaki. In preziral jih je tem bolj, ker so Nemci vse časti na Hrvaškem dajali le svojim nesposobnim lju-

dem, ki niso razumeli hrvaških pravic in so se usiljevali Hrvatom za gospodarje. Jeden nemški general se je šopiril v mestu Karlovcu, a drug v Varaždinu; nemški častniki so poplavili Krajino in raztrgali Hrvaško na vse strani ter ga privedli do groba propasti.... To je že več stoletij bolelo Hrvate; a Petru Zrinjskemu je «bilo usojeno» v njegovo nesrečo, da je potegnil meč, da se maščuje nad nemško zlobnostjo in podlostjo.

Peter je pobil Turke, in slava se mu je glasila na daleč in na široko, celó preko hrvaških mej. Nemški generali in cesarski ministri so skušali na vsak mogoči način, da bi se rešili Petra, in sploh, da bi zatrli vse Zrinjske in Frankopane, da bi mogli tako tem lože uničevati vse pravice hrvaškega naroda. Nagovarjali so kralja, naj jih reši Petra, češ, da ga nikakor ne morejo brzdati. Slava imena Petra Zrinjskega se je glasila tudi po vsem Nemškem, vse je trepetalo, samo da je čulo ime Zrinjskega.

Hrvaško je trpelo, Nemci so tlačili Hrvate na vseh straneh, a Turki so žugali vsak čas z napadi. — Narod, velikaši in plemiči, niso mogli več strpeti tega in jeli so se tajno

pogovarjati, kako bi rešili svojo domovino, ko so vse prošnje do kralja Leopolda, naj bi se spremenilo to stanje, ostale brezuspešne.

Vsi so se zanašali jedino na Petra Zrinjskega, na njegov značaj in njegovo hrabrost, češ, on jedini more izvesti veliko osnovo, ker uživa največji ugled.

Leta 1666. je vzklila zarota, da ima ustati vse h kratu nad Nemce. Na čelu vsemu gibanju sta bila ban Peter Zrinjski in njegov svak Fran knez Frankopan. Po osnovi te zarote bi bil imel biti Peter Zrinjski samostalen hrvaški kralj.

Zrinjski se je dogovarjal, kako zbere kolikor možno mnogoštevilno vojsko; ali kmalu je uvidel, da se namen ne posreči, ker so ga varali tudi oni, na katere se je najbolj zanašal.

V ovčji koži so se skrivali volkovi.

Celó sam kralj Leopold se je delal, kakor da je pripravljen mirno poslušati vse pritožbe in ugoditi željam hrvaškega naroda. Zato je pozival z raznimi vabljivimi pismi Petra in svaka Frana na Dunaj, obetajoč popolno varnost in svojo cesarsko milost. 13. aprila leta 1670. se odpravita naposled

Zrinjski in Frankopan iz Čakovca na Dunaj z malim spremstvom štiridesetih konjikov. Hotela sta še enkrat natanko pojasniti kralju, ki ju je ljubeznivo in sladko zval k sebi, grozno in neznosno stanje na Hrvaškem. Ali tu na Dunaju so ju ujeli 18. aprila izdajniški s prevaro in vrgli v ječo. «Smrt neubogljivima Hrvatoma!» upili so soglasno nemški sodniki.

Kralj je bil odredil, naj ju sodijo po pravici; ali obsodili so ju na — smrt. In padla sta pod krvnim mečem Peter Šubič-Zrinjski in Fran Frankopan kot poslednja potomca dičnih in za Hrvaško velezaslužnih rodbin, kateri je vezalo med seboj večstoletno trpljenje in slava hrvaškega naroda. Če sta morda tudi grešila kot človeka, ali vendar zaslužita največje pomilovanje, ker sta delala po postavni poti*). Pošiljala sta svoje prošnje na cesarja, v katerih sta prosila milosti in oprostjenja, ali zastonj...

*) Zlata bula Andreja II. je jasno izrekla, da narod sme vzdigniti orožje proti svojemu kralju, ako mu ta gazi njegove pravice, ako se ne drži svoje kraljevske prisege. Peter Šubič-Zrinjski in Fran Frankopan se nista smatrala za zarotnika, ko sta snovala, da izvojskujeta svoja prava z orožjem v roki, ker sta to smela po postavi, ker je to bila postavna pot. Primeri Kumičić „Zarota Zrinjsko-Frankopanska“ II. stran 415.

Kralj Leopold bi ju bil izvestno pomilostil; ali podli duh zlobnih kraljevskih velikašev ni dopustil tega; uničili so vsa pisma, poslana kralju, ter ju očrnili še bolj pri njem, samo da bi dobili njuna posestva.

Zrinjski in Frankopan sta padla 30. aprila 1671. pod krvniškim mečem, potem ko sta se bratovski objela in poljubila. V onem trenutku sta pokazala svoj veliki duh, ker sta stopila na morišče prosto, brez strahu in trepeta. «Morišče je plačilo za vse zasluge najinih rodbin», bile so jima poslednje besede...

«Najini rodbini uničijo, ali naš narod bode živel, živel bo in vedel, zakaj ste padli najini glavi»...

Trudi se, plemenita hrvaška mati, da boš predočevala Petra Zrinjskega in Frana Frankopana svoji deci v živi sliki, kot neustrašena boritelja za hrvaške pravice, kot velika junaka in prava hrvaška mučenika...

Pripoveduj svoji deci tudi o drugih hrvaških junakih; o junaškem banu Jelačiću, o nesmrtnem kiseškem junaku in velikem hrvaškem vojskovodji Nikolaju Jurišiću, o mučeniškem hrvaškem kralju Petru Svačiću, ki

je padel s svojimi «levi» kot junak, braneč hrvaško kraljestvo, ko je bil leta 1092. pohlep po hrvaški kroni privedel tujca (Ogra Vladislava) v hrvaško zemljo. Ljubše mu je bilo, da ne vidi več, kako sije solnce nad hrvaško zemljo, nego bi gledal zlati venec hrvaške slave na tujčevi glavi, ki je od nekdanj zaklet sovražnik Hrvatov. Še umirajoč, pokrit s hrvaško trobojnico, ves ranjen, krvav in bled, je upil k nebu: «Hrvaška ne propade!»

Tudi ti, slovenska mati, pripoveduj svoji deci, da je imel tudi naš majhni narod slovenski svojo zgodovino. Naši slavni pradedje so prišli, kakor nas uče učeni zgodovinarji, mej 569. in 592. letom po Kristu v svojo današnjo domovino. Prodrli so celo v Pustriško dolino na Tirolskem in se ondi bojevali z Bavarci. Tudi v Italijo so se hoteli vriniti, ali proti mnogo močnejšim Langobardom niso mogli ničesar opraviti. Zato so se umirili in začeli obdelovati polja in širiti omiko. Živel so pod svojimi župani, a za časa nevarnosti se je združilo več županij in zbrali so si svojega vojvodo. Vse Slovence je združil v jedno državo kralj S a m o (627 — 662), ki je ustanovil mogočno zvezno državo med

jadranskim morjem in Sudeti, ki je pa, žal, po njegovi smrti zopet razpadla. V mogočni Karantaniji so vladali slovenski vojvode. Slovenski narod je v slovenskem jeziku slovenskim knezom na krnskem gradu in na gosposvetskem polju oddajal vojvodsko čast, in slovenski knezi so slovenskemu narodu v slovenski noši svečano obetali, varovati mu njegovo pravo in njegovo čast. Vmeščenega vojvodo je mogel le mož slovenske krvi pozvati pred sodnika, in pred cesarjem se je moral vojvoda v slovenskem jeziku zagovarjati. In slovenski vojvode so v slovenskem jeziku pozdravljali državne mogotce, potujoče skoz njih deželo. Tako vemo iz zgodovine, da je koroški vojvoda Bernard (1202—1256) v slovenskem jeziku pozdravil mogočnega viteza Ulrika Lichtensteinskega, potujočega l. 1227. v Venerini (boginja ljubezni) opravi iz Benetk na Češko; naproti mu je prišel do deželne meje pri Vratih ter ga nagovoril: «Bog vas sprimi, kraljeva Venus». Tako veljavo je užival takrat naš jezik.

Pripoveduj, slovenska mati, svoji deci, kako so naši slavni pradedje kri prelivali za

lepo našo domovino. Tristo let smo morali z mečem v roki odbijati krvoločne Turke, strah vse Evrope, iz naših dežel; mi smo umirali na bojiščih za vero, dom in cesarja, da so se mogli za našim hrbtom v varnem zavetju mirno razvijati drugi narodi, Nemci, Italijani, Francozje in drugi. Mi Slovenci smo rešili, to lahko ponosno poudarjamo, omiko vse zapadne Evrope, in se lahko zategadel zovemo največje dobrotnike človeštva. Kdo ne pozna naših slavnih junakov, ki so vodili hrabre Slovence proti Turkom, kdo ne pozna iz narodnih pesmij Krištofa in Adama Ravbarja, Andreja in Herbarta Turjaškega? Kdo ne pozna narodnega junaka Lambergarja, ki je pobil cesarjevega sovražnika Pegama? Vse to pripoveduj, vrla mati, svoji deci in neti tako v njej pravo domovinsko ljubezen.

Mati naj si dobro zapomni, da ni izgubljena nobena ura, ki se posveti tihemu in nabožnemu spominu velikih mož, nego nasprotno: Bogú ljuba žrtev je prekrasna priprava za bodoče delavno življenje otroka. — Mi Slovenci ne smemo pozabiti zaslug in del naših prednikov; tudi o nas bodo kdaj

sodili naši potomci kakor o svojih prednikih; in kdor sam ne zna biti hvaležen, ta tudi ne more zahtevati zahvale. — Kedar pripoveduje človek o plemenitih delih svojih prednikov in se jih spominja, to ni nikaka samohvala ali baharija, nego je najčistejše čuvstvo človeškega dostojanstva, ki se v dobri duši nehoté izlije v molitev.

O moj Bog in Oče svetà! Daj, da bodem tudi jaz tako živel, tako delal, tako trpel za brate, za narod in domovino, kakor so ti trpeli, živeli in delali!

7.

Kako pa naj pripoveduje slovenska mati?

a) Da bode otrok vse umel, naj mati ne pripoveduje vsega naenkrat; kajti nežna otroška pamet bi jo težko uméla, in tako pripovedovanje bi bilo za dete ne samo suhoparno, brez zanimljivosti, nego tudi brez vsake koristi. Zato treba, da mu mati dopusti neka vprašanja, da poskuša otrok sam od sebe razvozlati in spoznati to ali ono.

b) Mati naj pripoveduje lahko in razumljivo, da jo dete more razumeti.

Saj že dete samo kaže, kako deluje nanj tako pripovedovanje. Dete je pozorno, povprašuje zdaj to, zdaj ono, hoče vedeti vse točno in natanko, skoro niti ne diha. Nasprotno: če česa ne razume, tedaj je nemirno, igra se in vrti z glavo; od vsega tega ima le malo koristi.

c) Mati naj pripoveduje sladko in milo.

Dete se ne sme baviti mahoma s početka preveč z resnim delom. Pri njem je še vse le gola igrača in negovanje. In na to se treba ozirati in vedno združevati koristno s prijetnim. In uprav pri pripovedovanju o narodu in domovini se more najbolje porabiti ta okoliščina, in v tako pripovedovanje se da primešati še toliko več mičnosti in sladkosti. — In če se godi tako, tedaj se otroški duši priljubi pripovedovanje in zgodovina, in ljubezen do domovine vzplamti goreče v njem, in njen plamen se širi vedno bolj in bolj, da ga nikdo več ne more ugasiti.

Predočimo si n. pr., da stara mati pripoveduje svojim unukom o narodnih možeh in da jim tolmači toliko željeno svobodo in samostalnost domovine.

V sobici je vse tiho in mirno.

Nakrat se začuje glas najstarejšega sinka Ivana.

«Ej, babica, kako se včasi bojim, da vam niti ne morem povedati; kaj ne, vi ne bi hoteli, da nam propade naša domovina?»*)

«O, ti malopridnež, kako bi mogla želeti tako nesrečo; saj molimo vsak dan za srečo slovenske domovine, saj to je naša mati! Četorej vidim, da mi propade mati, ali morem to mirno gledati? Kaj bi delali vi, če bi vam hotel kdo ubiti vašo mater?»

«Kričali in plakali bi», oglasiti se Zorka in Milka.

«A to bi ne bilo dosti», nasmeje se babica.

«Kaj ne, babica, mi bi jej morali pomagati?» opomni Ivan.

«Dà, dete moje, tako je, to je pravo; krik in jok ne pomaga nič», opomni starka, in oko jej vzplamti z nenavadnim žarom.

«Ali babica, mi smo še premajhni; kako bi mogli torej pomagati?» oglesi se zopet Ivan.

«Ali ne veste, kaj sem vam pripovedovala onega dné o malem Davidu, ki je pre-

*) Glej „Babica“ 11. poglavje.

magal silnega Golijata? — Zapomnite si, otroci: Tudi majhen otrok mnogo premore, ako zaupa trdno v Boga. Kedar odrasete, pridete v svet, in spoznavali boste dobro in slabo; zapeljevali vas bodo in sto in sto skušnjav vas bo napadalo. Ali spominjajte se vedno mene in onega, kar sem vam večkrat pripovedovala. Če hočete biti dobri, pošteni ljudje, ljubite vedno slovensko zemljo kot svojo mater za Bogom nad vse drugo, delajte za njo kot hvaležni otroci, in doživite njeno srečo, jedinost in neodvisnost!.. Slovenska misel in slovensko čuvstvo in slovenska jedinost naj vas krepča vse dni vašega življenja! To troje vzbuja sijajne nade slovenski bodočnosti. Zmago odločuje danes omika in značaj, plemenitost uma in srca; treba nam je mnogo duševnih junakov. — Ponašajte se z junaki in vitezi, ki so nosili za narod meč v roki in prelivali svojo kri; jednako — morda še bolj — ponašajte se z znamenitimi književniki in pisatelji, umetniki in razumniki, ki naš narod prosvetljujejo in proslavljajo s svojim umom! — Če boste objemali z gorečo ljubeznijo, kakor sem dejala, vso svojo domovino in ves

slovenski narod, tedaj boste mogli izvestno, ko odrasete, delati za to, da ne bodo gazili te naše mile in krasne slovenske zemljice samo noge sužnjev in podanikov, beračev in slug, noge podkupljenih in potrlih ljudij, nego noge svobodnih, značajnih meščanov in zavednih občinarjev. — Visoko spoštujte vedno in ljubite vsakega človeka, ki se odlikuje v čemurkoli; povelečujte vsako človeško in narodno zaslugo, da se bo tako širila velikost in slava našega naroda na vse strani sveta!..

Oj otroci, potrudite se, da postanete vneti in značajni Slovenci; brez Slovencev se ne more napraviti Slovenija. Sklepajte pogosto roke k molitvi in kličite k nebu:

O Bog, usmili se svojega naroda, ki je skozi stoletja prelival svojo kri za tvojo sveto vero».

d) Mati naj pripoveduje navdušeno in ginljivo.

Nič ne more lepše zabavati človeškega duha, niti ga vzvišeneje vzgajati, nego upravi živ, po svoji obliki in vsebini vzvišen in popoln govor. Zato je treba, da obrne mati

vso svojo marljivost v to, da z vsemi močmi, z vso svojo znanostjo in sposobnostjo izlije svoje srce v živo besedo svojega jezika.

Predočimo si n. pr., da lepega poletnega večera sedi hrvaška mati pod vedrim nebom v hladu košate lipe, obkrožena od svoje dece. Zdi se, kakor bi mesec in zlata njegova čeda kar poskakovala od milote, ko čujejo, kako navdušeno pripoveduje mati svoji deci zgodovino hrvaškega naroda...

Pripoveduje jim, kako je bil venčan leta 1076. hrvaški kralj Zvonimir s hrvaško krono v Dalmaciji, na Solinskem polju v cerkvi sv. Petra, v kateri se je blestela največja sreča hrvaškega naroda!... Pod isto krono stale se tri prave sestrice jedne matere in se klanjale svojemu premilemu očetu, hrvaškemu kralju, ter blagoslavljale njegovo zastavo, meč, žezlo in krono, ter prosile mu od Boga zdravja in vso srečo i. t. d.

Ali pa, mislimo si hrvaško mater, ki stoji pred sliko hrvaškega zbora leta 1848. in razlaga deci, kako značajan domoljub vedno žrtvuje svojo osebno korist splošni blaginji, in kako je to jedna najplemenitejših

lastnostij v človeškem življenju. Čujmo jo le, kako navdušeno govori:

«Oj otroci! Kedar je domovina v nevarnosti, kedar je obkrožena od sovražnikov, tedaj pravi domoljubi slačijo s sebe svojo gizdavo obleko, polagajo svoje bisere in dragocenosti na oltar domovine, prodajajo svoje imetje, da bi tako zbrali sredstva, s katerimi bi se rešila rojstna zemlja sovražnikov. — Táko požrtvovalnost vam predstavlja tudi ta slika hrvaškega zbora leta 1848. — Pametújte otroci! Ako si hoče kak narod zagotoviti svojo bodočnost, morajo vsi sloji, bogati in siromaki, tekmovati med seboj v požrtvovalnosti. Kjer ni požrtvovalnosti, tam tudi ni iskrenega domoljubja. Kjer se kaže povsod in vselej samo osebna korist, kjer povsod in vselej odločuje samo lastna blaginja, ne pa splošna, tam se redko kedaj ustvarjajo velika dela. — Če hočemo n. pr., da se združimo kot samozaveden narod, tedaj se ne smemo nikdar zanašati na drugega nego le sami na sé, na svojo moč. V korist dobre in svete naše stvari nam ne sme biti nikdar žal za krajcar, ki ga posvečujemo blaginji mile domovine!...

Da je to tako, o tem nahajamo dosti dokazov tudi v naši sveti veri. — Vprašam vas, o otroci: Ali bi bili mi danes odrešeni, če bi se bil naš Gospod — ki je rešil vse človeštvo s svojo smrtjo — branil darovati svoje življenje, če bi se bil krčil, preliti svojo sveto kri do poslednje kapljice?»

Prav naravno je in vsakemu jasno, da izgubljajo svoj cilj in vsak vtisek one besede, katerih ne čuti sam tisti, ki jih govori.

Živa beseda velja več nego oster meč; kajti živa beseda prodira srce in dušo, a meč le telo.

Mnoge matere poznajo morda dosti tega iz zgodovine, znajo za mnoge dogodke in spremembe v življenju narodov v različnih stoletjih in krajih, in nekatere tudi pripovedujejo deci zdaj to, zdaj ono; ali priznati moram odkritosrčno, da se to godi tako mrtvo, malomarno in pristransko, da se v vsem skoro popolnem izgublja narodni duh in narodno življenje.

Otroška priroda tirja, da se ugodi tudi višjim potrebam njenega duha, da se jej vzbuja pamet k premišljevanju, da se jej unemajo čuvstva v največji meri. Dete hoče,

da se mu podaja nauk, ki ga ima razsvetliti, v taki obliki, katera odgovarja popolnoma njegovemu čuvstvu in njegovemu notranjemu razpoloženju.

Če pa manjka govoru ono, kar človeka vzvišuje, mika, navdušuje in vzbuja, tedaj so te besede le mrtve in prisiljene, in naj bi tudi bile ne vem kako izbrane in krasne in naj bi jih govoril ne vem kdo.

Prisiljenosti in pretiravanja se mora mati posebno varovati.

Nepokvarjena otroška duša pričakuje od vseh le resnico, do vsakega se obrača odkritosrčno in odprto, z največjim zaupanjem, in srečna je, da ne pozna človeških pregreškov in zmot.

Če torej hočeš, da vzbudiš v otroku domoljubno čuvstvo, treba, da ga imaš najprej sama v sebi; potem bo vsaka tvoja beseda odmev v tujem čuvstvu ter pade kot žareča iskra v razvneto otročjo dušo. O tem se lahko prepričaš.

Skušaj le govoriti otrokom zanimivo in navdušeno in opazila bodeš, kako se jim bodo iskrile oči, kako jim bode gorelo lice. Vsaka žilica jim bode trepetala od veselja;

in v takih trenutkih se razvija v njih domoljubno čuvstvo nenavadno naglo z neopisljivo lahkoto in močjo.

8.

Mati opozarjaj svojo deco tudi na narodne obrede in običaje.

Vsak narod ima svoje posebne šege in navade, obrede in postave, dà, celó kroj in obleko, kar je podedoval od svojih dedov in praočetov kot najdragocenejše in najsvetejše blago.

Iz narodnih običajev izhaja narodu njegova narodnost; ž njimi se razvije njegovo notranje življenje in se loči ob jednem od življenja ostalih narodov. Narodni običaji so bistvena znamenja narodovega značaja; če bi se izgubili ti, tedaj bi se izgubil tudi narod v morju ostalih narodov. Narodne šege so kakor temeljni stebri, na katerih počiva veličastno poslopje narodnosti; one so varuhi narodnega življenja in čuvaji njegove čistosti.

Običaji od starine

Ščit so močen domovine.

Kristus sam je čutil to globoko v sebi; in zato je pokazal s svojim dejanjem največje spoštovanje do narodnih običajev ter zapustil najlepši zgled, ki ga imajo nasledovati vzgojitelji in posebno še krščanske matere.

Svojega Izveličarja vidimo, da je rad in vselej osebno, točno in tako popolnoma kakor nikdo drugi, izvrševal narodne zakone, običaje, obrede in določbe božjega naroda v stari zavezi, v kolikor so imele te v sebi božji ukaz, v kolikor so bile božjega izvira in v soglasju z božjo resnico. O njih je velel: «Nisem prišel, da jih odpravim, nego da jih izpolnim». Bil je navzoč pri vsakem narodnem prazniku in obiskoval je, kakor ostali Židje, najraje narodno mesto Jeruzalem.

Izvrševal je vedno narodne, od božjega duha navdihnjene obrede in običaje do tedaj, dokler se mu ni videlo potrebno, da je postavil na njih mesto druge, bolj primerne njegovemu božjemu nauku, ki ga je On oznanjal, in dokler ni dovršil odrešenja človeškega rodú s svojim trpljenjem in smrtjo na križu.

Obrezovanje je bil poseben židovski obred in to naložen iz posebnih razlogov Abrahamu in njegovim naslednikom od samega Boga. In glejte! Tudi naš Izveličar sam mu je bil ubogljiv, dokler ni pozneje odpravil tega, sicer častnega obreda v svoji sveti cerkvi in uvedel strogo dolžnost, da se ima prejeti sv. Krst nove zaveze. Ko so se bili dopolnili dnevi očiščevanja, prinesli so ga po zakonu Mojzesovem v Jeruzalem, da bi ga postavili pred Gospoda; ko je bil dvanajst let star, prišli so ž njim tjá po navadi praznika. — Pri Židih so šteli za posebno odlično vzgojo, če se je kdo naučil še posebne umetnosti ali rokodelstva poleg svojega stanovskega opravila. Vsak Žid se je moral naučiti v svoji mladosti kakega rokodelstva, ki ga je imelo vzdrževati v slučaju potrebe, če tudi se je hotel morda poprijeti višjih nauk ali službe. In izvestno bo to res, — če tudi nam sv. evangelij tega ne spominja izrecno — da se je tudi Jezus ravnal v tem po narodnem duhu in da je v nazaretski hišici pomagal sv. Jožefu pri delu. Sv. Jožef je bil izvoljen od Boga za oskrbnika sv. družine, in kot tak je moral z za-

služkom svojega dela skrbeti za vsakdanje potrebe življenja. In v tem so ga podpirale gotovo tudi same božje roke Jezusove, o tem pač ne moremo dvomiti. — Jezus je hotel namreč v vsem biti ubogljiv svoji presveti Materi in svojemu redniku, da bi zapustil lep zgled mladini, kako naj tudi ona uboga svoje roditelje.

Že od Mojzesovih časov — pa tudi že prej — je bil naroden običaj drugod po svetu (pa tudi pri židovskem ljudstvu), da so umivali noge potnikom in gostom. To sicer ni bilo naloženo po božji postavi, ali bilo je od strani hišnega gospodarja izraz ponižnosti, spoštovanja in ljubezni do svojega gosta, za gosta pa je bilo to milosrčno odlikovanje. In Kristus je zahteval, da se ta navada spoštuje in izvršuje. Ko ga je bil pri neki priliki povabil neki odličen farizej, po imenu Simon, kot gosta v svojo hišo, branil se je Simon opraviti to umivanje nog. Ali Gospod ga je opozoril na to pomanjkanje navadne ponižnosti, ljubezni in spoštovanja do svojega gosta. Rekel mu je: «Simon! imam ti nekaj povedati». Oni pa je dejal: «Učitelj, povej». In Gospod na to: «Prišel

sem v tvojo hišo, pa niti vode mi nisi dal za noge».

Jedna pradavnih navad židovskega naroda je bila ta, da so roditelji radi privajali svoje otroke k narodnim starešinam in svečnikom, naj bi položili roke na nje ter jih blagoslovili. Tudi temu običaju se ni protivil Kristus. In ne samo, da je pokladal roke na otroke, nego jemal jih je tudi v svoje naročje; in ni mu bilo ljubo, ko so učenci branili roditeljem, naj k utrujenemu Izveličarju ne privajajo dece. Rekel jim je: «Pustite male k meni». — Pri tej priliki so privedli (kakor spominja tudi sv. Remigij) roditelji svojo deco k našemu Gospodu po svoji šegi, in to tem bolj, ker so vedeli, kako tolaži blago srce Izveličarjevo vsako bridkost in povsod širi blagoslov in blaginjo. In tudi otroci so radi hodili k temu najboljšemu in najljubeznivejšemu vseh ljudij. Veliki razlagalci sv. knjige sklepajo iz tega, da je Rešitelj ob tej priliki hotel ob jednem opozoriti roditelje, naj si vedno tako razlagajo ta narodni običaj, da privajajo radi svojo deco k svečnikom, kedar je za to priložnost in čas; kajti da ne polaga rok svečenik, nego

Kristus sam, v čegar imenu se to godi. Gospod je namreč delil tú svoj blagoslov, imajoč na pámeti svoje božje dostojanstvo.

Če vidimo vse to, ali ne najdemo tudi v tem prelep uzor narodne ljubezni v Jezusu Kristusu, ki je rad vršil vse po božji postavi dopuščene narodne običaje in jih je visoko spoštoval?

Kakor nekdam stari narodi, tako imamo tudi mi Slovani sploh in posebno še Slovenci — obilno raznih lepih narodnih običajev, ki spremljajo človeka od zibelke do groba.

Slovenec plaka v veselju, v žalosti pa poje.

Kedar mu žena porodí dete, privija ga z radostno solzo k svojemu srcu; ko ga pa polagajo v grob, peva mu tužno pesem.

Predno odidejo svatje k poroki, prosi ženin blagoslova svoje roditelje ter jim poljublja roke; oni pa ga blagoslavljaajo z radostnimi solzami v očeh.

Krstni kamen in žrtvenik, kjer se poročajo noviči, spadata mej najlepše spomenike in vodita Slovence v zvezo najvzvišenejšega prijateljstva, bratstva in botrinstva. — Botra

pozivljajo na veselje in radost, na tugo in žalost, na gostije, svatbe in pogrebe; kajti boter se šteje med prve sorodnike in prijatelje. Hrvatje ne pravijo zastonj: «Pokloniti se treba celó kumovemu plotu, kaj pa še le kumu!»

Narodni običaji so se tako rekoč zrastle skupaj ž njegovo vero...

Slovenec rad potuje na znamenite božje poti, rad moli k Bogu in se posti tudi tedaj, ko mu postava tega ne nalaga, slavi svoje rojstne dneve in godove in sklepa svoje poroke z lepimi obredi.

Pred Veliko nočjo — ves postni čas — ne poje, ne pleše in ne gode naš narod — že po svojem običaju ne, tudi ne gledé na postave; vse je tiho in mirno po hišah. Zvečer, ko zapoje zvon v pozdrav Marije, pokleknejo vsi hišni na sredo sobe ali za ognjiščem, in jeden od njih moli naprej, ostali pa za njim v pozdrav nebeški Gospé, spominjaje se bridke muke in smrti božjega Sina. Na Veliko noč hiti vsakdo v cerkev, kjer se na mnogih krajih pri zgodnji sveti maši tudi velikonočna jedila blagoslavlja.

Na Božič prinašajo v hišo slamo, devajo na mizo čutaro z vinom, jabolka, orehe, lešnike in drugo. Kdor stopi zjutraj prvi v hišo, tega žene mahoma obkrožijo in popadejo kot ose in posujejo ga z žitom, turšico in lanenim semenom, da bi jim ono leto vse dobro rodilo. Ko nastopi na Božič zvečer prvi mrak in zazvoni zvon, tedaj pohiti vsakdo, da pride pod hišno streho. Užge se sveča, donese se slama v sobo in vsi hišni pokleknejo na slamo ter pozdravijo božjo Mater; potem pa sedejo za mizo ter uživajo postna jedila.

O sv. Jurju, ko se drevje ozalša z zelenim listjem, bere naš narod po gozdih šmarnice in okraši ž njimi sebe in živino. Pred sv. Ivanom, sv. Cirilom in Metodom zažiga kresove, pleše, skače in se igra zunaj na prostem, zbira bele «zvončiče» (cvetlice sv. Ivana) in zalša ž njimi sobe, lase in svoje prsi. Deklice «koledarke» pojejo pesmi in kličejo od Boga njegov blagoslov.

Poleg mnogih drugih običajev krasi Slovenca nad vse njegova gostoljubnost. S kupico «dobrodošlico» odpira Dolenjec celó neznanemu gostu svoje prijateljsko srcé,

sprejema ga v svojo hišo po dnevu in po noči, in pripravljen je, da si razdeli ž njim tudi poslednjo škorjico kruha in zadnjo kapljo rujnega vinca... Kedar ima goste za mizo in kedar zadoni po hiši prelepa Mihanovičeva pesem: «Lepa naša domovina», tedaj gotovo vsak dober Slovenec in vrla Slovenka ustane s svojega sedeža in stojé posluša to prelepo pesem ter skazuje s tem čast rojstni zemlji, mili svoji materi — slovenski domovini.

Žalostno je, da se pri nas na mnogih krajih narodne šege skoro popolnoma pozabljajo...

Oj, skrbite posebno ve, drage vzgojiteljice in slovenske matere, da spoznate narodne običaje in da jih vršite z besedo in v dejanju. Glejte, da vzbudite v svoji deci naklonjenost in ljubezen do takih običajev, in videle bodete, da obrodi vaš trud blagoslovljen sad za slovensko narodnost in narodni značaj. — Res, da so — na žalost — v nekaterih krajih v našem narodu tudi slabe narodne navade, ali po takih se ne smemo ravnati; in ne le to, marveč moramo jih zatirati in zamenjati z boljšimi. Ločiti moramo

povsod dobro od slabega; kajti med vsako pšenico je tudi ljulika.

Slovenska mati! Uglobi se v lepe in dobre navade svojega naroda. Slovenske narodne navade bodo učile tebe in tvojo deco, kakšen je naš narod po svojem duhu in po svojem značaju; kako živi v vsakdanjih okolnostih; kako se vede v družinskem in društvenem krogu; kako misli o pravici in krivici, o poštenju in značajnosti; kako sodi o delu in varčnosti; kaj zna, kaj razume, in še mnogo drugega. Iz narodnih običajev bodeš spoznavala jasne dneve svojega naroda. Po njih bodeš sodila svoje dragoceno blago, ki nadkriljuje s svojim čarom in sijajem prah in pesek tvojih krvnih sovražnikov.

9.

Najlože more vršiti mati kot vzgojiteljica narodnosti svojo nalogo s pomočjo narodnih pesmij. Za to je treba, da detetu že pri zibelki prepeva lepe in domoljubne narodne desmi.

Te pesmi so vsklile na domači zemlji iz duš, navdihnjenih z najsvetejšimi čuvstvi

pravega domoljubja; in uprav za to se prelivajo zopet najlože v dušo in srce; dà, one navdušujejo človeka tudi tedaj, kedar ne umeje niti besed, niti njihove vsebine. Kako uprav narodne pesmi močno uplivajo na duh in srce naroda samega, to jasno kaže ta okolnost, da imajo premnoge zmage, ki so jih izvojevali naši predniki, zahvaliti svojo sijajnost jedino narodnim pesmim, ki so navduševale junake na življenje ali smrt — za Boga in narod. Narodne pesmi so navduševale s svojo mičnostjo ne le posamične osebe, nego tudi cele kraje in mesta. Glasile so se, kakor nam peva pesnik:

Prek doline in goré
Tja, kjer sinje je morjé.

Vsakdo vé, kako so te pesmi tudi otrokom mile in ljube. Jedva, da so se naučili nekaj žlobudrati, že si prepevajo svoje pesmice; in polagomo raste vedno bolj in bolj ljubezen do njih. Oni vedó, kak cilj in smisel se nahaja v njih; spoznavajo, kako so jih rabili že njihovi slavni predniki, kako so se tolažili in navduševali ž njimi. In uprav zato jih toliko cenijo in smatrajo za največjo svetinjo svojih dedov.

Gorjé onemu, ki bi se predrznil grajati, kvariti ali ogrditi take pesmi.

Narodne pesmi so naša zgodovina; v njih nam je iskati svoje dobro in slabo. Druga ljudstva jih beró, prepevajo in se jim čudijo; ali se jih hočemo le mi sramovati, ali naj jih mi zaničujemo? Spominjati se imamo vedno, kako so se naši slavni očetje, naše sestre, bratje in prijatelji ogrevali v toplem gnezdu narodne pesmi. Narodna pesem naj nas veže z našimi pradedi v davni prošlosti, v kateri imamo gledati vso našo slavo in bodočo velikost svoje domovine. Po narodnih pesmih naj se preлива v naše srcé kri naših očetov, da se nam prikupijo oni in njihova slavna dela, kakor je nekđaj Jožef ljubil v Egiptu svojega očeta in v Palestini svoje brate. Dà, najbolje se nam užge ljubezen do davnih svojih prednikov, če bomo negovali tudi v starosti narodne pesmi, ki smo se jih naučili od njih, in če krepčamo ž njimi dneve svojega življenja.

Oj dà! Naj živé naše mile, lepe narodne pesmi! Cenimo jih, in zbirajmo marljivo svoje narodno blago, predno ga pogubi duh časa. «Kruh iz zemlje, lepota iz naroda,

ljudstvo nam je oče in zemlja naša mati... Zlata peresa ne znajo tako pisati, kakor go-dejo javorjeve gosli».*)

Vzemimo le nekatere navadne knjige naših narodnih pesmij v roke! Te knjige nam predočujejo mično skupino ljudij, katerih glasovi odmevajo sladko od svete tro-bente našega naroda. Premnogi od njih bijejo ob bêt kraljeviča Marka, drugi pa prebirajo z Davidom harpo in citre žive vere. Že v starodavnih časih so se odlikovali mnogi narodni pevci, ki so zeló podpirali budenje verske in narodne zavesti s svojimi prele-pimi pesmimi. Raznašali so na ta način na vse strani žar najvzvišenejših čednostij in postali so širitelji in gojitelji vere, resnice in svobode.

V narodnih pesmih odmevajo božanski glasovi človeških src, ki tugujejo, plakajo, trpé, ali pa v veselju, hvali in slavi preživ-ljajo svoje dneve. — V tugi, v bridkosti in nadlogah, v raznih pregnanstvih nikdo ni mogel dajati Slovincu toliko hladila za nje-gove rane, kakor uprav narodne pesmi.

*) Glej Tommaseo „Iskrice“.

Knjige narodnih pesmij so kakor kak velik vrt, v katerem prepevajo ptice najrazličnejših vrst. Različen je tudi njih glas in vzlet. Jedna se vzdiguje na silnih perotih visoko pod nebo kakor orel, druga pa skaklja mej zelenimi vejicami nizkega drevja; jedna peva prijetno in milo kakor slavec, druga pa kaže svojo moč in veličastvo bolj v prostih besedah, brez vsake umetnosti.

Mnogo prerazličnih glasov imajo narodne pesmi v sebi; ali vendar napravljajo vse neko sveto glasbo in soglasje, ki je izliv zdaj veselih in slavnih, zdaj pa tužnih in obupnih časov.

Lepe narodne pesmi izvirajo iz studenca večne ljubezni, ker v njih in po njih péva sam Stvarnik, in ker v njih govori po človeških ustih vzvišeno dostojanstvo in modrost božja, ki se sicer objavlja brez besedij v prekrasni in veličastni prirodi.

Oj slovenska mati, pevaj, uči deco in sama beri naše lepe narodne pesmi ter veseli se njihovih dobrot. V njih najdeš prekrasne misli in čute, ki jih goji narod do Boga in domovine in do vsega, kar je vzvišeno in plemenito. Jedva se more delati s čim drugim

bolje na korist domače umetnosti, nego s tem, če se kdo trudi, da se nam vsem kar najbolj priljubijo lepe narodne popevke in domoljubne narodne pesmi.

10.

Kot dobra vzgojiteljica naj mati uporabi tudi razne priložnosti, katerih je vedno dovolj, da tudi s tem vzbuja narodno čuvstvo v detetu ter ga utrjuje v njem.

V ta namen so primerni posebno narodni spomini, starine in spomeniki. In tudi tega imamo hvala Bogu dosti v naši krasni slovenski domovini. Skoro vsak gaj, vsako mesto, vsak kraj in vsaka pečina je bila priča mnogih radostnih in žalostnih zgodb našega naroda. Na take slavne spomenike naj obračajo roditelji pozornost otrok; vodijo naj jih pred nje ter razkrivajo na ta način pred njimi slike naše zgodovine. Živi mladinski domišljiji zdi se, kakor da se na ta način starodavni narodni velikani gibljejo v krogu pred njimi; zdi se jej, kakor da gledajo svoje potomce; in z vsakim takim posamičnim pojavom vzplamti narodno čuv-

stvo z novim žarom in vzbujajo h krepkejšemu in stalnejšemu življenju.

Saj narodi uprav zato postavljajo spomenike svojim velikanom, da se tako ohrani spomin slavnih mož ter se prenaša od rodú do rodú.

Človek je zares vreden naše ljubezni in spoštovanja tudi po smrti, tudi tedaj, kedar se spreminja njegovo telo v prah in služi črvom v hrano. In zakaj to? Zato, ker je prebival prej v tem telesu nesmrtni duh, ki nosi na sebi božjo sliko in podobo. Zató so nam že stari neverski narodi zapustili v tem obziru prelepe zglede. Mej njimi je bilo spoštovanje do umrlih pokojnikov tako veliko, da jih niso le z velikimi stroški pogrebali, nego so vzdrževali skoro v vsakem mestu stalno število plakajočih žen, da so jih te obžalovale pri pogrebu, in postavljali so razne prekrasne spomenike na njihove grobe. — Nu, če se že navadni ljudje po smrti toliko cenijo zaradi svoje nesmrtné duše, kako ne bi cenili še veliko bolj onih narodnih velikanov, ki zapuščajo svoj nesmrtni duh skozi stoletja narodu in potomcem?

Izobražen narod skazuje duhovom svojih velikih sinov največjo hvaležnost s tem, da jih ne pozablja. Kdor spoštuje svoje prednike, ta spoštuje tudi sebe in svoj narod.

Samó, kjer mrtve rod spoštuje,
Na prošlosti bodočnost snuje.

Čim več je velikih in slavnih mož v kakem narodu, tem slavnejši je tudi narod sam; njih veleum prenaša narodno ime celó v najbolj oddaljene kraje sveta in v najpoznejšo njihovo bodočnost. Zasluge naših slavnih prednikov so velike in slavne samo tedaj, če jih gledamo na svoje oči, a ne na tuje. Slovenija bi bila že dosti velika po svojih velikih možeh in njihovih zaslugah, samo če bi se naši sinovi ponašali ž njimi, če bi jih znali spoštovati in ljubiti.

Mati naj pripoveduje svoji deci o slavi velikih mož, kaže naj ji njihove spomenike.

Vzemimo nekoliko zgledov iz hrvaške zgodovine! Leta 1893. so odkrili v Požegi spomenik zaslužnemu Hrvatu o. Luki Ibrišimoviću. Kako, da bi se človek pri pogledu na ta spomenik ne spomnil one žalostne dobe, ko je turško kopito gazilo hrvaško zemljo in ko je siromašni ali junaški menih — zraven

divnega venca drugih hrvaških junakov — prelival svojo kri za svobodo in rešitev domovine? Zato pa lepo opominja slavni hrvaški pesnik Elija Okrugić — stoječ pred Ibrišimovićevim kipom:

Glej sokola tú je slika!
Res junaka — mučenika,
Ki svoj dom je toli ljubil,
Da bi zauj i žitje zgubil,
In je vedno dalje spešil,
Da bi sužnosti ga rešil. —
Uči se, moj rod, od njega
Da se rešiš vsega zlega;
Čuvaj, brani svoje pravo,
Zanj zastávi svojo glavo!

Tú ni manjkalo niti junaških Hrvatic, ki so z orodjem v roki pomagale o. Luki, braneč poleg njega svoj mili hrvaški dom.

Če pridemo n. pr. v Zagreb na Jelačićev trg, nam takoj obstane oko na možu, ki sedi na silovitem vrancu (črnem konju) in kaže s svojo junaško sabljo naše sovražnike. Njegovo resno lice govori takorekoč vsem, ki gredó tam mimo:

«Vršite svojo narodno dolžnost, kakor sem delal jaz — vsak po svojem stanu in

poklicu, ali vsi brez razločka; in domovina vam bode zjedinjena, svobodna in samostalna!»

In če se postavimo pred nedavno odkriti spomenik neumrlega Preradovića v Zagrebu: kako da nam tú ne ganejo srca krasne besede Hranilovića, ki poje:

Stopajoč kraj tega spomenika,
Oj mladina, živa nada naša,
Ozri se na tega nesmrtnika.
To naj glavo mlado ti povznaša:
O naj nikdar neznačajnost gnila
Ne zastrupi dušnih ti darov,
Da procvete domovina mila
Po vrlini krepkih jej sinov.

Stopajoč kraj tega spomenika
Zaprisezi deklica ti mlada,
Da plašljivca, rodu odpadnika,
Ti ne boš imela v srcu rada.
Stopajoč kraj tega spomenika
Vi, ki slabega ste v tem imena,
Radi usóde róda si trpnika,
Padite pred njim tú na kolena;
Kes naj v srcu se zbudi vam živi:
Oplakujte, kar ste tega krivi.

In če se napotimo v prijazno hrvaško Zagorje, v starodavno in slavno Krapino:

tú gledamo zopet pred seboj spomenik moža, ki govori svojim rojakom:

«Ponašajte se s svojim hrvaškim imenom vselej in povsod, pred vsakim, naj si bo kdorkoli; cenite svojo hrvaško knjigo in narodno čast in spoštovali vas bodo vaši neprijatelji».

Koga pa nam predočuje ta kip?

Tú vidimo v podobi nositelja novega narodnega življenja, prvaka književnega preporoda in proslavljenega očeta hrvaške književnosti, slavnega Ilirca dr. Ljudevita Gaja, kateremu so dolžni naši bratje posebno čast, da govore in pišejo v svojem rodnem jeziku.

Tudi mi Slovenci častimo zaslužne svoje može s tem, da jim vzdujemo spominske plošče na njih rojstnih hišah, da jim postavljamo kipe na javnih prostorih in nagrobne spomenike, ter da jih pesniki opevajo v svojih umotvorih.

Prvega našega pesnika, Valentina Vodnika, smo častili Slovenci jako dostojno. Na rojstni mu hiši, pri Žibertu v Gorenji Šiški, vzdali so hvaležni rojaki ob stoletnici njegovega rojstva spominsko ploščo, ki pripoveduje in bo vedno pripovedovala poznim

potomcem, da se je v tej hiši rodil prvi slovenski pesnik, Valentin Vodnik, dne 3. svečana 1759., umrl 8. prosinca 1819. Na njegovem grobu, na ljubljanskem pokopališču, so mu postavili leta 1827. spomenik z latinskim napisom, a leta 1839. je dobil nov nagrobni kamen, na katerem čitamo njegove lastne besede:

„Ne hčere, ne sina
Po meni ne bo;
Dovolj je spomina,
Me pesni pojó“.

In pred nekaj leti so mu postavili pred gimnazijskim poslopjem v Ljubljani, kjer je poučeval slovensko mladino in spodbujal jo k domovinski ljubezni, bronast kip. O tej priliki je govoril ravnatelj Wiesthaler krasen govor, a pesnik Funtek je zložil divno kantato, katero naj tukaj ponatisnemo:

Razkrit je kip... na ónem mesti,
Kjer delal si za národ Svoj,
Živeč le zanj v ljubezni zvesti,
Postavljen spomenik je Tvoj!
Mi vijemo ob njem spomine
Iz Tvoje, naše zgodovine!...

Grenkó - sladak je pač spomin:
V minule dni okó nam gleda,
Kar gleda, to je dedov beda,
A Ti, Slovenov prvi sin,
Glasnik si prvi njih vrlin.
Glasnik - vodnik! Navdušen glas
Poslal si v mesto, trg in vas,
Da oživela bi beseda,
Očetov glas na rodnih tleh.
Ostrmel ded je v glasih teh:
Kar čul je v teku davnih časov,
Zaslišal je iz Tvojih glasov!
In zbistril se je vid mračan,
In z novo silo se pričelo
Pokojno je, duševno delo,
Slovenstvu vstal je lepši dan!

Izgubil je s Tabo
Vodnika naš ded;
Kot prvega pevca
Slavi Te naš svet.

Globoko nam v duši
Klic žije glasan,
Navdušena pesem:
„Ilirija, vstan'!“

„Slovenija, vstani!“
Prepevamo mi;
Ne peli bi tega,
Da nisi žil — Ti!

Tod zreš na nas!... Na onem mesti,
Kjer delal si za národ Svoj.
Živeč le zanj v ljubezni zvesti.
Odkrili spomenik smo Tvoj.
Iz pesmij pletemo Ti lovor,
V slovesen spev se zlija govor:

„Po Tebi ni hčere
Ne sina biló,
Dovolj je spomina,
Te pesmi pojó!“

V blagósti dneh in dneh nezgode
Slavil Te rod hvaležni bode;
Naš prvi pevec Valentin,
Da večno žil bi Tvoj spomin! —

Tudi največjemu našemu pesniku, nesmrtnemu Franu Preširnu, vzdal je hvaležni narod na njegovi rojstni hiši na Vrbi pri Ribičevih spominsko ploščo ter jo slovesno odkril dne 15. septembra 1872. Plošča pravi, da se je v tej hiši rodil prvak slovenskih pesnikov, Fran Preširen, dne 3. grudna leta 1800. Na kranjskem pokopališču so postavili slavnemu pesniku, umrlemu 8. svečana 1849., častilci njegovi spominek iz pisanega rdečkastega mramora z napisom:

„Jedna se Tebi je želja spolnila,
V zemlji domači da truplo leži“.

Zraven njega počiva Simon Jenko, slovenski pesnik, prerok boljše, lepše naše bodočnosti. I on ima spominek z napisom: Simon Jenko, rodil se v Mavčičah leta 1835., umrl v Kranju leta 1869.

„Ko jaz v gomili črni bom počival,
In zelen mah poraste nad menoj,
Veselih časov srečo bo užival,
Imel bo jasne dneve narod moj“.

Na ljubljanskem pokopališču počivata zraven drugih zaslužnih naših pisateljev in prvoboriteljev tudi odlična naša pesnika in pisatelja, prerano umrla Fran Levstik in Josip Jurčič, kojima je hvaležni narod postavil spomenike. Napis na Levstikovem spomeniku slove:

FRAN LEVSTIK,

c. kr. skriptor v licejski knjižnici, pesnik, kritik in jezikoslovec slovenski.

Porojen dne 28. septembra 1831. v Spodnjih Retjah, pri Velikih Laščah.

Umrl v Ljubljani dne 16. novembra 1887.

Ljubezen tvojo vso — prepolno mero —
Življenja sad dobil je v dar tvoj rod;
Ljubezen njemu hranil si in vero,
Ko si potil krvav pod križem pot;

Učitelj svojemu narodu, peti
In govoriti si nas ti učil;
Kako se služi domovini sveti,
Sijajen vzgled si ti Slovincem bil!
Kaj bil si, zlata duša, bratje tvoji
Zdaj znajo, ko v preranem spiš pokoji.

Stritar.

Napis na Jurčičevem spomeniku pravi,
da se je rodil naš najboljši pripovedovalec
leta 1844. na Muljavi pri Zatičini na Dolenj-
skem, a umrl v Ljubljani leta 1881.

„Tvrđ bodi, neizprosen, mož jeklen,
Kedar braniti je časti in pravde
Narodu in jeziku svojemu“.

(Iz „Tugomera“).

Na goriškem pokopališču počiva izborni
naš pisatelj Fran Erjavec. Hvaležni na-
rod mu je postavil lep spomenik s tem na-
pisom:

FRAN ERJAVEC,

rojen 9. septembra 1834., umrl 13. januarja 1887.

Bil mož si cel in učenjak
In zvest domovju sin;
Dokler bo živ Sloven še kak.
Bo živel Tvoj spomin.

Hvaležni narod.

Lahko bi navedli še več zgledov, kako časti narod zaslužne svoje može, a to zadostuj.

Primeri tudi nekatere naših « pisanih spomenikov » n. pr. Stritarjevo o Preširnu:

Preširen budi, Preširen nas vodi
Na delo za njim, na dúševni boj!
Pravici udani, luči, svobódi,
Naprej za svoj dom navdušeni roj!
Preširnu vihra pred nami zastava,
Voditelju pevcu kličemo: Slava!

Ali pa Cimpermanovo o Vodniku:

„Vodnik, naš voditelj
Duševni si bil,
Slovenom ljubitelj
Do smrti si žil.

Ti dramil rojakov,
Proslavljal naš dom.
Ti klical junakov
Med bojni si grom“.

Ali Stritarjevo o Janežiču:

„Vrtnar si nam rodil se v Rožnem doli,
Sadil, gojil cvetice poezije
Nam po dobravi, pústi prej in goli.

Zdaj, ko zelena te gomila krije,
Žaluje dom, ne zabi te nikoli;
Hvaležen zdaj ti slave venec vije!“

Ali Stritarjevo o Jenku:

„Blag že sad si rodil, ko drugim še cvetje odpada,
Sad, ki ga uživamo mi, užival ga pozni bo rod.
Tebi toči solzé na grob Slovenija mati,
Točijo gorke solzé bratje ti nanj in sestré“.

Ali Gregorčičevo o Jurčiču:

„Ti spis na spis si nam podával,
Za sliko sliko daroval;
Ko narod jih je občudaval,
Strmeč je sêbe v njih spoznal.
Ti branil si nam sveto pravo
Z duhá orožjem žive dni,
Ti Slavi si ovenčal glavo, ...
Zató ves dom te zdaj slavi!“

Ali Gregorčičevo o Erjavcu:

„Umril je poštenjak,
Umril je učenjak
Podrl se domu steber je krepak. — —
Kakó plamtél za tožno domovino!
Ti bil si sin iskrenovdan,
Ti bil ljubitelj je strastán. — —
Priroda vsa, ki vrl ji bil glasnik
Mu velikansk je večén spomenik! — —“

Vsak Slovenec bi moral gledati s ponosom na te spomenike, ki mu kakor z živo besedo najlepše govoré in mu budé up lepše

prihodnosti ter ga vnemajo k plamtečemu domoljubju.

Mati bi morala kot nositeljica narodnosti ne le take spomenike kazati deci in po njih vzbujati domoljubje v njej, nego skrbeti dalje tudi za to, kako da dobé otroci vedno večje spoštovanje do narodnih svetinj, in da jih čuva in brani kot najdragocenejše blago. Na tak način stori dvojno uslugo domovini; na jedni strani ohrani stare spomine in za zgodovino znamenito tvarino, na drugi strani pa okrepi svoje otroke, da bodo iz njih zavedni in ponosni domoljubi.

* * *

Trudil sem se, da bi pokazal s svojega stališča, kako morajo biti krščanske matere vzgojiteljice narodnosti; kazal sem mične prizore domovinske ljubezni in ob enem naznanil pravec, proti kateremu nam je treba iti. Ne morem dokončati drugače, nego z gorečo željo, naj bi našle moje odkritosrčne besede bogat odziv v srcu naših Slovenk.

Še enkrat ponavljam: Spominjajte se pogosto že prej imenovanih besed sv. pisma:

«Kdor uči svojega sina, proslavljen bode v njem... Tak ni žalosten ob svoji smrti in ni osramočen pred sovražniki».

Vzgajajte svojo deco, da bodo dobri kristijani in vrli domoljubi.

Trudite se, da bodo imeli vaši otroci tako plemenito srcé in razum, da bodo mogli vedno trezno in goreče delati za Boga in narod, da se ne bodete kdaj sramovale njihovih del.

Če bodeš delala tako, ti zlata vzgojiteljica in mati slovenska, vedi, da ti bode potem deca najdražja stvar na svetu. In zaradi vrlin svoje dece se bodeš mogla primerjati z ono materjo, ki je pokazala tovarišicam, hvalečim svoje bisere in dragocenosti, svojo deco in jim je rekla: «To je jedino moje zlato, moj biser in moja dragocenost!»

Dà, učite svoje otroke, da bodo ljubili in spoznavali svoj slovenski narod; učite jih, da spoznajo svojo domovino, in privajajte jih k njej s celo svojo dušo; učite jih spoznavati slavne prednike, da se bodo kdaj ponašali s tem, da se zovejo ž njihovim imenom.

Na ta način bodete koristile občni blagosti več, nego kdo drug; umrete srečno,

obžalovane od svoje družine, a slavljene od vseh. In če ne tú, gotovo pa vas čaka obilno plačila v večnosti...

Oj, slušajte ta glas, ve odlične Slovenke in slovenske matere! Potem nas bode kdaj blagoslavljala domovina; in postavite si s svojo ljubeznijo in požrtvovalnostjo že v življenju najkrasnejši in najstalnejši spomenik v duši otrok in vsega naroda. In tako izvršite najdostojnejše svojo nalogo, ki vam jo je namenil Bog; in lahko porečete z apostolom: «Dober boj sem bojevala — in zdaj mi je pripravljena krona nesmrtnosti!...»

Dalje torej vrle žene,
Narodna zavest ne zvene;
Bog in narod vam vodnica
Zvezda bodi — tolažnica!

 BOG IN NAROD!

Opazka k strani 143.

Kar se tiče naših narodnih imen, zdé se nekaterim ptuja, čudna, paganska. In vendar, če jih primerjamo imenom drugonarodnih svetnikov, vidimo: da odgovarjajo naša imena onim — ali popolnoma ali vsaj po večjem. N. pr.:

Bela, Belica itd. (Albina), Belan, Belin (Albin), Blagoje (Benignus), Blagoslav (Benedikt, Makarij), Blažena (Beata, Beatrix), Bogdan (Adeodat, Teodor, Donat), Bogdana (Doroteja, Donata, Adeodata, Teodora), Bogosod (Teocrit), Bogoljub, Bogomil (Teofil, Amadeus, Deocarus, Gottlieb), Bogohval (Teotim), Bogoslav (Mihael), Bogomir (Gottfried), Božena (Teona), Blagorod (Evgenij), Blagotvor (Bonifacij), Božjidar (Matija, Teodor, Janez), Budislav (Gregor, Vigilius, Vigilantius), Bretislava (Lukretia), Boleslav (Augustus, Maksimilijan), Bořivoj, Borin, Bojan (Heros, Makabej, Martin), Blagica (Benigna), Branimir, Branislav, Branko (Defensor, Defendens), Bratina (Fraternus).

Cvetko (Florijan), Cveta (Flora, Florentina itd.), Cuzdrag (Peregrin), Črnič (Niger), Častibog (Timotej), Čudna (Diva), Častimir (Honoratus), Časlav (Expectatus).

Dikosava (Gloriosa), Domoljub («Vaterlandus»), Dobroslav, Dobrilo (Agato, Bonus), Dobrica, Dobroslava (Agata), Devoslav (Virgil), Dragan, Dragič itd. (Carus, Amicus, Charus, Carissimus), Dragomira (Carolina), Dragotin (Carolus), Divna (Diva), Desimir (Inventus), Dobromisel (Memor, Prudens), Dobislav (Inventus), Dobislava (Lucretia), Domomisel, Domogoj (Vaterlandus), Družiljub (Concors), Dušan (Animandus), Godemir, Godomir (Dexter, Pulcheria), Gorazd (Prudens, Sophias), Gradimir, Gradislav (Conditor), Gnevaš (Furius, Saevus), Gostidrag, Gostiša (Hospitius, Largus, Amplus, Generosus), Gojko, Gojmir, Gojica (Nutritius, Demeter), Goloban (Columbus), Golobica (Columbina), Grozdana (Vinardus, Vindemialis), Grobiša (Rusticus).

Hotěbor, Hrvoje, Hraber (Andrej, Heros, Makabej, Martin), Izbor (Electus), Ingo, Inka (Peregrinus), Jagnje (Agnellus), Jaromir, Jaroslav (Anton, Austerus, Severus,

Saevus, Tetricus, Furius), Jasna (Serena, Clara, Blanca), Jakš, Jakša (Fortis), Krasa (Pulherija, Kalista, Berta, Brigita), Krasoje (Speciosus), Lacko (Vladislav), Ljubav (Charitas), Ljubomir i. t. d. (Amabilis, Amandus, Amatus), Liljana (Suzana), Ljuboslava (Amata, Amanda), Ljutič, Ljutomir (Severus, Saevus, Tetricus).

Medved (Ursus), Malež (Paulus), Motimer (Turbanus), Milovan (Berthold), Milan (Aemilius), Milica (Aemilia), Modronja (Sofonija), Modra (Sofija), Mirko (Fridericus, Pacificus, Tranquillus), Miroslava (Irene, Friedericke), Mladen (Juvenalis), Novak (Novus), Nedeljko (Dominik), Negomir, Neguš (Sollicitus), Najden (Inventus), Nada (Spes), Nebomir (Coelestinus), Odolan (Viktorin), Očeslav (Paternus), Obrenija (Lucretia), Pravdoslav (Justinijan), Premisl (Prudens, Astutus), Pribislav, Pribina (Jožef, Adauctus, Crescens), Pavič (Pavo), Radegost (Hospitius), Radoslav (Jakob, Gaudentius, Hilarius), Rastislav (Jožef, Crescens), Ratar (Agricola, Georgius, Villicus).

Sulislav (Nobilis, Superius), Strahinja (mož. Timorius, Metuana), Strahota (Metod),

Savica, Savka (m. Sabbas), Sredoje (Medius), Sobieslav (Auxilius), Spitibor (Alfons), Svetec, Svetin (Sanctus, Sanctulus), Svobodin (Franciscus, Liberatus), Slavko (Gloriosus), Slavka (Gloriosa), Svetoslav (Hijeronim), Svetozar (Lucijan), Stanko, Stojko, Stanoje itd. (Constans, Constantinus, Staticus, Perseverans, Stabilis), Stranimir (Peregrinus), Srečko (Fortunatus, Felix, Makarij), Spasenija (Redempta, Auxilia), Sokol (Falco), Sadovit (Fructuosus), Tehoslav, Tehomir, Tešimir (Pausalinus, Simon, Consolatus), Trdoslav, Trdimir, Togomir, Trdko, Trdač (Firmus, Firminus), Trošan (Largus, Generosus), Tankosava (Graciliana), Tihomir (Pacificus, Tranquillus), Trpimir (Patiens, Passus), Unjeslav (Melior), Veselin (Laetus), Vesela (Laetitia), Volk, Volkašin (Lupus), Vsevlad (Pankracij), Višemir, Velimir, Velisav, Velišnik (Maximilianus, Celsus, Augustus), Vojmir, (Strategus), Vladivoj, Vladimir, Vladko (Valdemar, Archelaus, Sokrat), Vratislav (Saevus, Tetricus), Vitko, Vitezoslav (Ludovicus, Vincenc), Zmagoslav (Viktor, Nicefor, Siegfried, Vincenc, Darius), Vranica (Nigra), Zdravko (Valentin, Valens, Evgen), Zdravka (Valentine), Zlatko

(Aurelij), Zlatka (Aurelija), Zorko (Lucillus, Matutinus, Lucius, Lucianus), Zorka, Danica (Matutina, Candida i. t. d.), Zdislav, Zdimir (Conditor), Zemislav (Vaterlandus), Zbislav (Eventius), Željko (Desiderius, Optatus), Živojin, Živoslav (Vitalis, Viventius), Židimir (Expectatus), Žarko (Lucillus), Žarka (Lucilla). —

Pregled.

	Stran
Škofovska priznanja	3
Predgovor k tretji izdaji	17
Spomin materi	21
I.	
1. Imenitnost človeka in njegove vzgoje sploh . . .	25
2. Materin upliv na deco	32
3. Materina ljubezen do otrok	43
II.	
1. Materino delo za Boga	51
2. Sveta družina zgled vzgoje	58
3. Lastnosti mladine. a) Bodi pobožna	66
b) ubogljiva	71
c) odkritosrčna	73
d) sramožljiva	76
e) delavna	79
III.	
1. Materino delo za domovino	86
2. Ženska domovinska ljubezen	94
3. Žene se sploh odlikujejo v domoljubju	99

	Strau
4. Rodoljubne Slovanke	104
5. Narod blagoslavlja dobre matere	116
6. Odpadniki so zaničljivi	123

IV.

Pravila za narodno vzgojo:

1. Mati bodi sama rodoljubka	130
2. Domoljubje oslanjaj se na vero	137
3. Pouk treba zgodaj začeti	143
4. Mati uči ljubezen do narodnega jezika	151
5. Uči spoznavati domovino	160
6. Uporablaj lepe zglede	173
7. Kako je treba pripovedovati	186
8. Uporablaj narodne običaje	195
9. „ lepe narodne pesmi	204
10. „ narodne spomenike	209
Sklep	222
Narodna imena	225

